

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

*Радул В.В.
Кравцова Т.О.
Краснощок І.П.*

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

*(ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
З ПЕДАГОГІКИ)*

(навчально-методичний посібник)

Кіровоград – 2016 рік

УДК 378.1
ББК 74.580.203
Р 15

Рекомендовано до друку вченою радою Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 12 від 24 червня 2016 року).

Рецензенти:

Біда О. А. – доктор педагогічних наук, професор;
Цокур О. С. – доктор педагогічних наук, професор.

Р 15 Педагогічна практика (виконання навчальної програми з педагогіки) : Навчально-методичний посібник. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – 160 с.

Автори-укладачі:

доктор педагогічних наук, професор **В. В. Радул**;
кандидат педагогічних наук, доцент **Т. О. Кравцова**;
кандидат педагогічних наук, доцент **І. П. Краснощок**.

ISBN 978-966-7406-88-2

У навчально-методичному посібнику подані матеріали, спрямовані на допомогу студентам в оволодінні компетенціями з організації виховної роботи з учнями основної та старшої школи, визначені цілі, зміст та завдання педагогічного модуля педагогічної практики; представлені критерії оцінювання студентів за підсумками педагогічної практики, зразки оформлення звітної документації.

Для студентів та викладачів вищих навчальних педагогічних закладів.

УДК 378.1
ББК 74.580.203
Р 15

ISBN 978-966-7406-88-2

© Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка, 2016.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	6
I. НАСКРІЗНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (<i>ПЕДАГОГІЧНИЙ МОДУЛЬ</i>).....	8
1.1. <i>ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА</i>	8
1.2. <i>МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО МОДУЛЯ (КОМПОНЕНТА) ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ</i>	11
1.3. <i>ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО МОДУЛЯ (КОМПОНЕНТА) ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ</i>	13
1.3.1. Програма безвідривної навчально-виховної педагогічна практика з педагогіки для студентів II курсу	13
1.3.2. Програма соціально-виховної практики для студентів II (III) курсу	15
1.3.3. Програма педагогічного модуля (компонента) виробничої педагогічної практики для студентів IV курсів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» ...	19
1.3.4. Програма педагогічного модуля (компонента) стажувальної педагогічної практики для студентів V курсів освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» ..	23
1.3.5. Програма педагогічного модуля (компонента) асистентської педагогічної практики для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».....	28
II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА	33
2.1. <i>ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА</i>	34
2.2. <i>ЦИКЛОГРАМА РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА</i>	47
2.3. <i>ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ ВИХОВАТЕЛЯ ДИТЯЧИХ ОЗДОРОВЧИХ ЦЕНТРІВ (ТАБОРІВ)</i>	49

<i>2.4. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УЧНЯ ТА ВРАХУВАННЯ ЇХ У РОБОТІ ПЕДАГОГА</i>	54
2.4.1. Основна школа.....	54
2.4.2. Старша школа	59
<i>2.5. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА</i>	61
2.5.1. Загальні питання до складання плану роботи класного керівника	61
2.5.2. Структура плану виховної роботи класного керівника	63
2.5.2.1. Аналіз виховної роботи за минулий рік.....	63
2.5.2.2. Цілі та завдання виховної діяльності.	68
2.5.2.3. Психолого-педагогічна характеристика класу.....	70
2.5.2.4. Основні напрями діяльності та справи класного колективу.....	72
2.5.2.5. Індивідуальна робота з учнями	81
2.5.2.5.1. Орієнтовна схема вивчення і написання психолого-педагогічної характеристики учня	83
2.5.2.6. Робота з батьками.....	86
2.5.2.7. Вивчення стану та ефективності виховного процесу в класі	88
2.5.2.8. Критерії оцінювання планів виховної роботи.....	89
<i>2.6. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ ФОРМ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ: КЛАСНОЇ ГОДИНИ, ЕТИЧНОЇ БЕСІДИ ТА ДИСПУТУ</i>	90
2.6.1. Методика підготовки класної години	91
2.6.2. Методика підготовки етичної бесіди	93
2.6.3. Методика підготовки диспуту (дискусії).....	94
<i>2.7. ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (КТД)</i>	97
<i>2.8. ЗАВДАННЯ ТА НАПРЯМКИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ДЛЯ УЧНІВ 5-11 КЛАСІВ</i>	100

III. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ІНСТРУКТИВНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТОМ-ПРАКТИКАНТОМ	104
3.1. ЗНАЙОМСТВО З ОСОБЛИВОСТЯМИ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА КЛАСУ	106
3.2. ПЛАНУВАННЯ ЗМІСТУ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА ПЕРІОД ПРАКТИКИ	110
3.3. ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ	114
3.4. ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ ТА АЛГОРИТМ ВИРІШЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЗАДАЧІ	119
IV. ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ	122
4.1. СТРУКТУРА ЗВІТУ ПРО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ БЕЗВІДРИВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З ПЕДАГОГІКИ	122
4.2. СТРУКТУРА ЗВІТУ ПРО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З ПЕДАГОГІКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ IV ТА V КУРСІВ	126
4.2.1. Титульна сторінка звіту про виконання програми педагогічної практики з педагогіки	126
4.2.2. Оформлення індивідуального плану виховної роботи на період практики	127
4.2.3. Оформлення план-конспекту залікового виховного заходу	132
4.2.4. Орієнтовна схема самоаналізу виховного заходу ..	134
4.2.5. Оформлення звіту про проведену виховну роботу	136
4.3. СТРУКТУРА ЗВІТУ ПРО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ З ПЕДАГОГІКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ	142
4.3.1. Оформлення план-конспекту залікового виховного заходу	144
V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (ПЕДАГОГІЧНИЙ МОДУЛЬ)	147
ЛІТЕРАТУРА	157

ПЕРЕДМОВА

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з убезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Сьогодні мета виховання зумовлена необхідністю формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал. Виховна мета є спільною для всіх ланок системи виховання та є критерієм ефективності виховного процесу.

У процесі привласнення особистістю вироблених людством морально-духовних цінностей коригується її потребнісна,

когнітивна та діяльнісна сфери. Загальній меті виховання підпорядковується спеціально спроектована система супідрядних, поетапно конкретизованих цілей за напрямками виховання, сконцентрованих на вихованні цінностей природи, культури, соціальних цінностей та цінностей «Я». Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу (*patria*) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін. Послідовне досягнення цих цілей дедалі більше наближає вихователя до мети як ідеального образу вихованої особистості.

Реалізація цієї мети передбачає науково обґрунтовану, цілеспрямовану роботу класного керівника. Ця діяльність своєрідна, вона має свою специфіку, що відрізняється від діяльності вчителя-предметника, як щодо змісту, так і до логіки, технології розв'язання педагогічних завдань. Щоб усвідомити цю специфіку потрібна адекватна система психолого-педагогічних та спеціальних (теоретичних) знань, практичних вмінь і навичок, професійне мислення, наявність професійно значущих здібностей, якостей і властивостей вихователя. Що актуалізує потребу зосередження особливої уваги на формуванні виховних компетенцій майбутніх учителів, які дозволять їм ефективно опанувати сучасні методи, форми, технології виховного процесу.

Зважаючи на вищезазначене виникла необхідність на основі узагальнення теоретичних надбань та передового педагогічного досвіду, згідно з нормативними і правовими документами Міністерства освіти і науки України, підготувати методичні рекомендації, в яких представлені навчальні особливості виконання студентами наскрізної програми педагогічного модуля педагогічної практики, їх теоретико-методичне забезпечення, вимоги щодо оформлення звітної документації.

I. НАСКРІЗНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (ПЕДАГОГІЧНИЙ МОДУЛЬ)

1.1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Педагогічна практика студентів Університету здійснюється згідно «Положення про організацію педагогічної практики в Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» і є важливою ланкою підготовки фахівців у системі вищої освіти. У ході практики закріплюються та поглиблюються теоретичні знання, яких набули студенти у вищому навчальному закладі, виробляються навички та вміння педагогічної роботи.

Основними умовами ефективності педагогічної практики є: теоретична обґрунтованість системи підготовки студентів; її навчальний, розвивальний і виховний характер; комплексний підхід до визначення завдань, змісту, форм і методів її організації та проведення; забезпечення наступності та системності на різних етапах її проведення.

Мета педагогічної практики полягає у підготовці студентів до виконання основних функцій педагогічної діяльності вчителя, становленні і розвитку педагогічних компетенцій, формуванні

професійних умінь і навичок під час застосування сучасних педагогічних технологій, у вихованні особистості майбутнього вчителя.

Зміст педагогічної практики визначають чотири модулі:

- педагогічний;
- психологічний;
- фаховий;
- організаційний.

Педагогічна практика проводиться в певній системі з поступовим ускладненням вимог. Види практик:

1. Безвідривна навчально-виховна педагогічна практика проводиться на I-III курсах для студентів ОПР «Бакалавр» у загальноосвітніх навчальних закладах I-III ступеня без відриву від навчання і є окремим модулем в структурі таких навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки: психологія, педагогіка, методика викладання.

2. Соціально-виховна практика проводиться на II-III курсах для студентів ОПР «Бакалавр» за вибором студента у дитячих оздоровчих таборах, на літніх оздоровчих майданчиках при школах, у таборах праці й відпочинку, спортивних школах, комісіях у справах неповнолітніх, на станціях юних техніків, туристів, при дитячо-юнацьких центрах тощо.

3. Виробнича педагогічна практика проводиться на IV курсі для студентів ОПР «Бакалавр» протягом 6 тижнів у загальноосвітніх навчальних закладах I-III ступенів (ЗНЗ) різного типу.

За своїм змістом практика має сприяти поглибленому ознайомленню із професійною діяльністю вчителя та класного керівника на основі засвоєних студентом теоретичних знань із дисциплін психолого-педагогічного циклу, фахових дисциплін і методики їх навчання, сформованих знань, умінь і навичок виховної роботи.

4. Стажувальна педагогічна практика проводиться на V курсі для студентів ОКР «Спеціаліст» протягом 8 тижнів у навчально-виховних закладах різного типу і є завершальним етапом професійної підготовки майбутніх учителів. Вона характеризується вищим рівнем самостійності й відповідальності студентів, збільшенням обсягу та

поглибленням складності змісту, використанням сучасних педагогічних технологій і нових інформаційних засобів навчання. Під час цієї практики студенти оволодівають системою навчально-виховної діяльності учителя-предметника і класного керівника.

5. Асистентська педагогічна практика є складовою професійної підготовки фахівців ОПР «Магістр». Тривалість практики – 6 тижнів. Базами проходження практики студентів-магістрантів є кафедри вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації, де викладаються відповідні дисципліни і здійснюється підготовка фахівців за ОПР «Бакалавр».

Перед початком кожної педагогічної практики організується настановча конференція, на якій студентам роз'яснюються завдання і зміст, а також порядок її проходження.

Для проведення навчально-виховної роботи з учнями (студентами) студенти прикріплюються до класів (академічних груп), де виконують обов'язки помічника класного керівника (студенти IV курсу), обов'язки класного керівника (студенти V курсу) та куратора академічної групи (студенти VI курсу). Крім того, практиканти проводять позакласну роботу з предмета своєї спеціальності, беруть участь у методичному й інших видах роботи школи. У процесі практики студенти проводять залікові уроки, виховні та позакласні заходи (години куратора), беруть участь у їхньому обговоренні й аналізі, складають психолого-педагогічну характеристику на учня і колектив.

Педагогічна практика завершується підсумковою конференцією, на якій підводяться підсумки й оцінюються результати практики. Основними критеріями оцінки результатів педагогічної практики є наступні:

- ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь;
- рівень теоретичного осмислення студентами своєї практичної діяльності (її завдань, змісту, методів, результатів, труднощів);
- рівень професійної і суспільної спрямованості майбутніх учителів (інтерес до педагогічної діяльності, активність, відповідальне і творче ставлення до роботи тощо).

1.2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО МОДУЛЯ (КОМПОНЕНТА) ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Мета педагогічного модуля (компоненту) педагогічної практики – закріплення і поглиблення теоретичних педагогічних знань з метою всебічного застосування при плануванні, організації та здійсненні виховного процесу, становлення і розвиток виховних компетенцій, формування практичних професійних умінь і навичок реалізації основних функцій педагогічної діяльності класного керівника (куратора) в загальноосвітній школі (ВНЗ).

Основними *завданнями* є:

- ознайомлення із системою виховної роботи навчального закладу;
- вивчення нормативно-методичної документації, що визначає мету, завдання, зміст виховання підростаючого покоління в сучасних умовах, а також особливості та вимоги до ведення документації класним керівником (куратором);
- поглиблення і розширення теоретичних знань на основі всебічного вивчення та аналізу сучасного функціонування виховної системи навчального закладу взагалі та взаємодії суб'єктів виховного процесу зокрема, застосування їх у розв'язанні конкретних педагогічних завдань під час практики;
- формування і розвиток у студентів професійно-педагогічних умінь і навичок діагностування, цілепокладання, планування, організації та здійснення виховної роботи як з групою вихованців, так і з окремими вихованцями;
- оволодіння різними методами і формами виховної роботи із учнями (студентами) різного віку із застосуванням сучасних технологій (методик) виховання;
- навчити студентів виконувати функції класних керівників (кураторів), а саме: працювати з колективом школярів, проводити індивідуальну виховну роботу з учнями, вести роботу з батьками; організовувати позакласну виховну роботу з учнями, сприяти залученню їх до роботи позашкільних дитячих виховних закладів, дитячих громадських організацій; забезпечувати оптимальні умови для всебічного гармонійного розвитку вихованців, їх самореалізації;

- вироблення творчого, дослідницького підходу до розв'язання виховних ситуацій в діяльності класного керівника (куратора);
- виховання у студентів професійно значущих якостей, властивостей особистості класного керівника, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в професійному самовдосконаленні.

У процесі практичної підготовки студенти повинні оволодіти такими професійно-педагогічними **уміннями педагога-вихователя**:

- моделювати педагогічний процес, спрямовувати виховну діяльність учнів (студентів) на розв'язання завдань процесу виховання;
- оволодіти методикою психолого-педагогічних спостережень за процесом розвитку особистості учня (студента);
- оволодіти методикою діагностично-прогностичної діяльності;
- моделювати алгоритм виховної діяльності з організації взаємодії з учнями (студентами) як організатора, консультанта, вихователя;
- визначати конкретні навчально-виховні завдання, враховуючи загальну мету національного виховання, вікові та індивідуальні особливості учнів, соціально-психологічні особливості колективу;
- вивчати особливість школяра і колектив учнів з метою діагностування і проектування їх розвитку і виховання;
- здійснювати поточне і перспективне планування педагогічної діяльності;
- використовувати різноманітні форми і методи організації навчально-пізнавальної, трудової, громадської, художньо-творчої, ігрової діяльності учнів, організовувати колектив дітей на виконання поставлених завдань;
- співпрацювати з учнями, вчителями, класними керівниками, вихователями, батьками й іншими суб'єктами виховного процесу;
- цілеспрямовано спостерігати й аналізувати навчально-виховну роботу, коригувати її;
- здійснювати самоаналіз і самооцінку результатів власної діяльності;
- здійснювати науково-дослідну діяльність.

1.3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО МОДУЛЯ (КОМПОНЕНТА) ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

1.3.1. Програма безвідривної навчально-виховної педагогічна практика з педагогіки для студентів II курсу

Мета безвідривної навчально-виховної педагогічної практики з педагогіки полягає в ознайомленні студентів зі специфікою педагогічної діяльності, накопичення відповідних психолого-педагогічних спостережень для кращого усвідомлення закономірностей виховної діяльності. Водночас вони оволодівають способами її організації, розвивають вміння розв'язувати конкретні навчально-виховні ситуації й задачі відповідно до конкретних умов педагогічного процесу.

Завдання безвідривної навчально-виховної педагогічної практики з педагогіки:

- поглиблення розуміння студентами специфіки виховної роботи в умовах загальноосвітніх навчальних закладів.
- ознайомлення студентів із змістом та основними напрямками педагогічної діяльності класного керівника.
- оволодіння початковими вміннями аналізу педагогічної діяльності та поведінки вихованців в різноманітних ситуаціях.
- оволодіння методикою спостереження за організацією виховної роботи педагогами, поведінкою вихованців в різноманітних ситуаціях та її аналізу.

Безвідривна практика спрямована на формування психолого-педагогічних *умінь і навичок студентів:*

- пов'язувати одержані теоретичні знання психолого-педагогічних дисциплін з конкретними умовами організації педагогічного процесу в навчально-виховному закладі;
- цілеспрямовано спостерігати та аналізувати педагогічний процес і педагогічні явища, що в ньому відбуваються;
- планувати (конструювати) навчально-виховний процес.

Зміст роботи студентів в процесі безвідривної практики полягає в цілеспрямованому відвідуванні базової школи протягом кількох тижнів (20 годин), яке передбачає: загальне знайомство зі

школою, ознайомлення з системою виховної роботи в школі та в конкретному класі; знайомство з класом, з учнями, бесіди з класним керівником, ознайомлення з документацією, що веде класний керівник; спостереження за діяльністю класного керівника, аналіз планування його роботи та форм, методів і засобів реалізації визначених завдань виховної роботи в класі; відвідування класних годин, зборів, бесід, що проводяться класним керівником і їх спільний аналіз.

В процесі безвідривної педагогічної практики студентам необхідно виконати наступні завдання:

Завдання 1. Вивчити складові діяльності класного керівника та досвід організації цілеспрямованої життєдіяльності учнів класу (описати досвід діяльності класного керівника):

- проаналізувати педагогічні проблеми над якими працює загальноосвітня школа та конкретний клас;
- ознайомитися з планом роботи класного керівника та зафіксувати структурні та змістові особливості плану роботи класного керівника;
- відвідати не менше двох виховних заходів у класі, взяти участь у підготовці і проведенні одного виховного заходу; проаналізувати технологію (методику) підготовки виховних заходів класним керівником;
- проаналізувати рівень вихованості учнів та сформованості колективу;
- проаналізувати напрями діяльності класного керівника;
- проаналізувати методи, форми виховної роботи класного керівника.

Завдання 2. Ознайомитися і зафіксувати особливості діяльності учнівського самоврядування в школі й конкретному класі (активу):

- проаналізувати положення про організацію учнівського самоврядування та зміст його діяльності в навчальному закладі взагалі і в конкретному класі зокрема;
- проаналізувати форми, методи виховної роботи щодо розвитку учнівського самоврядування в навчальному закладі взагалі і в конкретному класі зокрема.

Завдання 3. Проаналізувати одну класну годину (виховний захід) в закріпленому класі (за схемою).

Завдання 4. Підготувати звіт про виконання програми безвідривної навчально-виховної практики з педагогіки

1.3.2. Програма соціально-виховної практики для студентів II (III) курсу

Соціально-виховна практика проводиться на II-III курсах для студентів ОПР «Бакалавр» за вибором студента у дитячих оздоровчих таборах, на літніх оздоровчих майданчиках при школах, у таборах праці й відпочинку, спортивних школах, дитячих клубах за місцем проживання, комісіях у справах неповнолітніх, на станціях юних техніків, туристів, при дитячо-юнацьких центрах, молодіжних центрах ВНЗ тощо.

Університет направляє студентів на літню соціально-виховну практику за заявками установ, які організують літню оздоровчо-виховну роботу з дітьми у разі вибору студентом відповідної вибіркової дисципліни.

Тривалість практики визначається освітньо-професійною програмою спеціальності.

Студенти, які обрали соціально-виховну практику в якості вибіркової дисципліни, мають право на зарахування 4,5 кредитів до індивідуального навчального плану (за умови надання відповідної звітної документації) та право на дострокове складання сесії за дозволом деканату факультету (у разі потреби).

Мета соціально-виховної практики полягає в ознайомленні студентів з педагогічними основами соціально-виховної роботи в тимчасовому дитячому колективі, закріплення і поглиблення теоретичних педагогічних знань з метою всебічного застосування при плануванні, організації та здійсненні виховного процесу, формування практичних професійних умінь і навичок роботи педагога-вихователя при організації виховного процесу в дитячих оздоровчих та виховних закладах різного типу та розвиток професійно значущих якостей особистості майбутнього педагога.

Завдання соціально-виховної практики:

- ознайомлення із системою соціально-виховної роботи у дитячих оздоровчих таборах, літніх оздоровчих майданчиках при школах тощо, вивчення нормативно-методичної документації, що її регламентують;
- поглиблення і розширення психолого-педагогічних знань на основі всебічного вивчення та аналізу специфіки соціально-виховної роботи в тимчасовому дитячому колективі, застосування їх у розв'язанні конкретних педагогічних завдань під час практики;
- формування і розвиток у студентів професійно-педагогічних умінь і навичок цілепокладання, планування, організації та здійснення соціально-виховної роботи в дитячому оздоровчому закладі;
- створення умов для вдосконалення комунікативних, діагностичних, організаторських і аналітичних умінь та рефлексії як основи педагогічної майстерності майбутніх учителів;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до розв'язання виховних ситуацій в діяльності вожатого дитячого оздоровчого закладу (педагога-вихователя тимчасового дитячого колективу);
- виховання у студентів професійно значущих якостей, властивостей особистості вожатого (вихователя), індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в професійному самовдосконаленні.
- формування досвіду студентів, щодо організації та здійснення виховної роботи з вихованцями з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей, опираючись на знання психології та педагогіки;
- оволодіння різними формами і методами індивідуальної і групової соціально-педагогічної діяльності в умовах літнього оздоровчого табору на основі аналізу психолого-педагогічних характеристик кожної дитини;
- оволодіння сучасними технологіями організації і проведення творчого дозвілля дітей.

Соціально-виховна практика спрямована на формування **умінь та навичок**:

- пов'язувати одержані теоретичні знання психолого-педагогічних дисциплін з конкретними умовами організації соціально-виховної роботи у дитячих оздоровчих таборах, літніх оздоровчих майданчиках при школах тощо;
- цілеспрямовано спостерігати та аналізувати педагогічний процес і педагогічні явища, що в ньому відбуваються; дослідження окремих дітей, неформальних груп, дитячого і педагогічного колективів, взаємин всередині і між ними;
- планувати (конструювати), організовувати соціально-виховну і культурно-дозвілєву діяльність вихованців у дитячих оздоровчих таборах, літніх оздоровчих майданчиках при школах тощо.
- вести соціально-педагогічну документацію;
- реалізовувати сучасні педагогічні технології по організації різноманітної діяльності дітей і створювати умови для саморозвитку, самоствердження та самореалізації вихованців.

Зміст роботи студентів у процесі соціально-виховної практики полягає в самостійному здійсненні педагогічної діяльності з тимчасовим дитячим колективом, окремими вихованцями в якості вожатого, вихователя, інструктора, керівника гуртка тощо в дитячих оздоровчих та виховних закладах різного типу; дослідженні проблем педагогічного управління організацією дитячого дозвілля і процесом формування культурно-дозвілєвих запитів особистості дитини.

В процесі соціально-виховної практики студентам необхідно виконати наступні завдання:

1. Ознайомитись з умовами практики, правилами внутрішнього розпорядку, традиціями установи, що є базою практики, а також встановлення педагогічно доцільної взаємодії із колегами.
2. Ознайомитись з вихідними даними бази практики, зміни.
3. Ознайомитись з контингентом дітей загону (групи), вивчити вікові та індивідуальні особливості дітей загону (групи), стану їх здоров'я, умов життя і виховання.
4. Ознайомитися зі специфікою виховної роботи в літньому оздоровчому закладі, визначити мету, завдання, зміст виховної роботи на зміну.

5. Визначити особливості планування виховної роботи в дитячому оздоровчому закладі; скласти план соціально-виховної роботи на увесь період практики і на кожен день. Скласти робочу модель план-сітки загону.
6. Організувати самостійну, цілеспрямовану соціально-виховну діяльність в якості вожатого чи вихователя.
7. Здійснювати соціально-виховну роботу у таких напрямках:
 - *інтелектуальне виховання* (конкурси, вікторини, олімпіади, дні і тижні знань, гурткова робота тощо);
 - *національно-патріотичне виховання* (конкурси та вікторини на знання історії, мови, культури, традицій України тощо);
 - *трудове й економічне виховання* дітей (самообслуговування, бесіди про працю, представників різних професій, «трудові десанти», збір лікарських рослин тощо);
 - *моральне виховання* (бесіди з етики, диспути, конференції, обговорення кінофільмів);
 - *екологічне виховання, природоохоронна і натуралістична робота* (організація тижня лісу, дня птахів, проведення бесід про охорону природи і раціональне використання її багатств, дбайливе ставлення до землі, її надр, озер, рік, рослинного і тваринного світу тощо);
 - *естетичне виховання* (бесіди про мистецтво, літературні вечори, вечори казок і поезій, фестивалі пісень, конкурси юних художників, огляди художньої самодіяльності тощо);
 - *фізичне і гігієнічне виховання, охорона і зміцнення здоров'я дітей* (контроль за дотриманням режиму і розпорядку дня, виконанням санітарно-гігієнічних правил; рухливі і спортивні ігри; спортивні змагання і свята тощо).
8. Проводити індивідуальні виховну роботу з вихованцями.
9. Вести щоденні педагогічні спостереження.
10. Скласти характеристику на вихованця.
11. Скласти характеристику на тимчасовий дитячий колектив.
12. Підготувати звіт про виконання програми соціально-виховної практики.

За підсумками практики студенти подають такі звітні документи:

– *щоденник літньої педагогічної практики* (видається завідувачем педагогічної практики університету). Складовими якого є:

- список дітей та режим дня;
- графік проходження практики (план-сітка роботи);
- потижневий аналіз роботи;
- самоаналіз виховного заходу.

1.3.3. Програма педагогічного модуля (компонента) виробничої педагогічної практики для студентів IV курсів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

Метою педагогічного модуля (компонента) виробничої педагогічної практики є ознайомити студентів з багатогранним змістом та функціями педагогічної діяльності класного керівника в основній школі, сформувати уміння та навички цілеспрямовано здійснювати навчально-виховну роботу з класом (основної школи) й окремими учнями і стимулювати формування професійно значимих якостей класного керівника.

Завдання педагогічного модуля (компонента) виробничої педагогічної практики студентів IV курсу:

- ознайомлення із системою виховної роботи навчального закладу, поглиблення розуміння ролі і місця класного керівника в ній;
- вивчення нормативно-методичної документації, що визначає мету, завдання, зміст діяльності класного керівника щодо виховання підростаючого покоління в сучасних умовах, а також особливості та вимоги до ведення документації класним керівником;
- поглиблення і розширення психолого-педагогічних знань на основі всебічного вивчення й аналізу виховної роботи в навчальному закладі взагалі та особливостей реалізації виховних функцій класним керівником закріпленого класу у всіх напрямках його діяльності, застосування їх у розв'язанні конкретних педагогічних завдань під час практики;

- формування і розвиток у студентів професійно-педагогічних умінь і навичок діагностування, цілепокладання, планування, організації та здійснення виховної роботи як з класом так і з окремими вихованцями;
- оволодіння різними методами і формами виховної роботи із учнями підліткового віку із застосуванням сучасних технологій (методик) виховання;
- формування досвіду студентів щодо виконання функцій та завдань педагогічної діяльності класного керівника;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до розв'язання виховних ситуацій в діяльності класного керівника;
- виховання у студентів професійно значущих якостей, властивостей особистості класного керівника, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в професійному самовдосконаленні.

Програми педагогічного компоненту (модуля) виробничої педагогічної практики спрямована на формування у студентів таких **умінь і навичок:**

- аналізувати педагогічну діяльність класного керівника та поведінку учнів в різноманітних педагогічних ситуаціях.
- діагностувати рівень вихованості окремих учнів, згуртованості класу, як основи визначення цілей і завдань виховної роботи;
- цілеспрямовано планувати виховну роботу з учнями класу з врахуванням рівня їх вихованості, згуртованості, вікових та індивідуальних особливостей;
- моделювати, конструювати, організовувати проведення різних форм виховної роботи та аналізувати їх ефективність;
- стимулювати участь учнів у підготовці та проведенні виховних заходів (КТС), з врахування їх інтересів, мотивів та потреб.
- визначати зміст виховної роботи з урахуванням основних орієнтирів виховної роботи з учнями в сучасній школі;
- здійснювати самоаналіз власної виховної роботи з класом взагалі і конкретними учнями зокрема.
- обирати педагогічно доцільні комунікативні засоби взаємодії з учнями, педагогами та батьками учнів.

Зміст роботи студентів IV курсу по виконанню завдань з педагогіки у процесі виробничої практики полягає у виконанні обов'язків помічника класного керівника в закріпленому класі. Що передбачає свідому, цілеспрямовану, обґрунтовану, дієву участь студентів в реалізації функціональних обов'язків класного керівника в усіх напрямках його діяльності. Основним орієнтиром виховної діяльності студента в закріпленому класі є план роботи класного керівника, але за його згодою вносить зміни та корективи у виховний процес учнів. На його основі та аналізу соціально-педагогічного портрета учнів, результатів дослідження рівня вихованості учнів, згуртованості класу студенти складають власні індивідуальні плани виховної роботи на період педагогічної практики (погоджується з класним керівником та методистом з педагогіки) і залучаються до поточної виховної роботи в класі.

В процесі виробничої практики студентам IV курсу необхідно виконати **наступні завдання з педагогіки:**

Завдання 1. Ознайомитися з особливостями системи виховної роботи в навчальному закладі взагалі й у закріпленому класі зокрема:

- *проаналізувати виховні традиції (соціально-важливі творчі справи, цільові програми, впровадження інтерактивних методів, інноваційних технологій тощо) в навчальному закладі та в закріпленому класі.*
- *проаналізувати пріоритетні напрямки виховної роботи класного керівника в класі, рівень їх актуальності;*
- *вивчити специфіку співпраці класного керівника з органами учнівського самоврядування та з батьками учнів, громадськістю;*
- *скласти соціально-педагогічний паспорт класу.*

Завдання 2. На основі вивчення класної документації, діагностування та аналізу виховного процесу й рівня вихованості учнів в закріпленому класі скласти власний індивідуальний план виховної роботи на період виробничої практики (затверджується класним керівником і погоджується з методистом з педагогіки).

Завдання 3. Брати активну участь у плануванні, розробці та проведенні різних організаційних форм позакласної виховної роботи з класом взагалі і конкретними учнями зокрема; брати участь у роботі семінарів, методичних об'єднань класних керівників, збирати матеріали з теми науково-дослідної роботи (курсової роботи). Вся проведена виховна робота зазначається у «Щоденнику педагогічної практики» і підтверджується оцінкою та підписом класного керівника.

Результатом виконання даного завдання є висвітлення всебічного аналізу проведеної виховної роботи у «Звіті про виховну роботу».

Завдання 4. Самостійно підготувати та провести один заліковий виховний захід. Як правило, заліковим для студентів IV курсу є підготовка і проведення виховного заходу у формі години спілкування (етичної бесіди). Конспект залікового заходу затверджується класним керівником та методистом з педагогіки.

Скласти самоаналіз залікового виховного заходу (етичної бесіди)

Завдання 5. Цілеспрямовано спостерігати й аналізувати педагогічну діяльність класного керівника. Аналізувати ефективність власної виховної роботи. В звіті окреслити не менше трьох педагогічних ситуацій власної виховної взаємодії з учнями, проаналізувати їх, сформулювати педагогічні задачі, на розв'язання яких було спрямовано педагогічні дії, охарактеризувати використані методи й засоби виховного впливу та їх ефективність в конкретній педагогічній ситуації.

Завдання 6. Підготувати звітну документацію щодо виконання завдань з педагогіки.

Перелік звітної документації:

- Щоденник практики (у розділі «виховна робота» зафіксувати всі види і форми виховної роботи з оцінкою класного керівника та методиста з педагогіки).

- Індивідуальний план виховної роботи в закріпленому класі на період практики (затверджений класним керівником і методистом з педагогіки).
- Конспект залікового виховного заходу з самоаналізом (з оцінкою класного керівника).
- Звіт про виховну роботу.

1.3.4. Програма педагогічного модуля (компонента) стажувальної педагогічної практики для студентів V курсів освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»

Мета педагогічного модуля (компонента) стажувальної педагогічної практики полягає у оволодінні системою виховної діяльності класного керівника, формування практичних професійних умінь і навичок реалізації основних функцій педагогічної діяльності класного керівника в загальноосвітній школі, розвиток професійної готовності до роботи класним керівником.

Завдання педагогічного модуля (компонента) стажувальної педагогічної практики студентів V курсу:

- поглиблення та закріплення теоретичних знань на основі вироблення у студентів умінь і навичок практичної виховної діяльності класного керівника;
- формування і розвиток професійно-педагогічних умінь і навичок поточного та перспективного планування виховної роботи в класі з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів та суспільних вимог;
- оволодіння сучасними методами і формами педагогічної діяльності класного керівника; новими технологіями (методиками) виховання;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності класного керівника;
- виховання ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності, створення мотивації до набуття професійних умінь і навичок;
- навчити студентів успішно розв'язувати виховні завдання в учнівському колективі;

- виховання професійно значущих якостей, властивостей особистості класного керівника (педагогічний оптимізм, впевненість в собі, адекватна самооцінка, педагогічна техніка, наявність вольових якостей, емпатія).

Програми педагогічного компоненту (модуля) стажувальної педагогічної практики спрямована на формування у студентів таких **умінь і навичок:**

- використовувати методика психолого-педагогічних спостережень за процесом формування особистості учня і класного колективу з метою діагностування і проектування їх подальшого розвитку і виховання;
- моделювати алгоритм виховної діяльності з організації взаємодії з учнями як організатора, консультанта, вихователя, спрямовувати виховну діяльність учнів;
- визначати конкретні навчально-виховні завдання, враховуючи загальну мету національного виховання, вікові та індивідуальні особливості учнів, соціально-психологічні особливості класного колективу;
- здійснювати поточне і перспективне планування виховної діяльності;
- самостійно проектувати і реалізовувати виховну роботу з учнями старшої школи на основі використання інноваційних педагогічних технологій;
- використовувати різноманітні форми і методи виховної взаємодії, організовувати колектив дітей на виконання поставлених завдань;
- співпрацювати з учнями, вчителями, класними керівниками, батьками й іншими суб'єктами виховного процесу;
- спостерігати й аналізувати навчально-виховну роботу, коригувати її;
- здійснювати самоаналіз і самооцінку результатів власної виховної діяльності.

Зміст роботи студентів V курсу по виконанню завдань з педагогіки у процесі стажувальної практики полягає у самостійному виконанні функціональних обов'язків класного керівника в

закріпленому класі. Що передбачає організацію всієї поточної виховної роботи в класі:

- вивчення учнів класу;
- формування відповідального ставлення учнів до навчання (здійснюють щоденний контроль за успішністю, відвідуванням та дисципліною учнів, перевіряють щоденники тощо)
- згуртування учнівського колективу;
- підготовка та проведення (самостійно) всіх класних годин;
- організація, стимулювання та спрямування навчально-пізнавальної, трудової, громадської, культурно-масової, спортивно-оздоровчої діяльності учнів на виконання поставлених виховних завдань;
- підготовка та організація індивідуальних, групових та колективних форм виховної роботи спрямованих на виконання актуальних завдань національно-патріотичного, морального, розумового, трудового, естетичного, фізичного та екологічного виховання;
- проведення індивідуальних бесід з учнями та їхніми батьками;
- ведення документації тощо.

Основним орієнтиром виховної діяльності стажиста в закріпленому класі є план роботи класного керівника. На його основі та аналізу соціально-педагогічного портрета учнів, результатів дослідження рівня вихованості учнів, згуртованості класу студенти складають власні індивідуальні плани виховної роботи на період педагогічної практики (погоджується з класним керівником та методистом з педагогіки).

У процесі практики студенти аналізують педагогічну діяльність, беруть участь у роботі семінарів, методичних об'єднань, науково-дослідній роботі, збирають матеріал до теми курсової або дипломної роботи, готують звітну документацію з педпрактики.

В процесі стажувальної практики студентам V курсу необхідно виконати **наступні завдання з педагогіки:**

Завдання 1. Ознайомитися з особливостями системи виховної роботи в навчальному закладі взагалі й у закріпленому класі зокрема:

- проаналізувати виховні традиції (соціально-важливі творчі справи, цільові програми, впровадження інтерактивних методів, інноваційних технологій виховання тощо) в навчальному закладі та в закріпленому класі (бесіди з класним керівником, заступником директора з виховної роботи, представниками учнівського самоврядування; вивчення документації).
- проаналізувати план роботи, пріоритетні напрямки виховної роботи класного керівника в класі, шляхи їх реалізації, рівень їх актуальності;
- вивчити специфіку співпраці класного керівника з органами учнівського самоврядування та з батьками учнів, громадськістю;
- скласти соціально-педагогічний паспорт класу та визначити пріоритетні завдання виховної роботи з класом й конкретними учнями на період практики та обрати оптимальні шляхи їх реалізації.

Завдання 2. На основі вивчення класної документації, діагностування та аналізу виховного процесу й рівня вихованості учнів в закріпленому класі скласти власний індивідуальний план виховної роботи на період стажувальної практики (погодити з класним керівником і затвердити у методиста з педагогіки).

Завдання 3. Самостійно реалізувати всі функціональні обов'язки класного керівника по організації виховної роботи в закріпленому класі.

Спланувати, підготувати, організувати та реалізувати індивідуальні, групові, колективні форми виховної роботи з використанням актуального для конкретних учнів і завдань національного виховання змісту та сучасних методів, засобів, технологій виховного процесу для створення оптимальних психолого-педагогічних умов розвитку всебічної й гармонійної особистості кожного учня та згуртування класного колективу.

Вся проведена виховна робота зазначається у «Щоденнику педагогічної практики» і підтверджується оцінкою та підписом класного керівника.

Результатом виконання даного завдання є висвітлення всебічного аналізу проведеної виховної роботи у «Звіті про виховну роботу».

Завдання 4. Самостійно підготувати та провести один заліковий виховний захід. Як правило, заліковим для студентів V курсу є підготовка і проведення виховного заходу у формі години спілкування – диспуту (дискусії). Скласти самоаналіз залікового виховного заходу (диспуту).

Завдання 5. Цілеспрямовано спостерігати й аналізувати педагогічний процес. Аналізувати ефективність власної виховної роботи. В звіті окреслити не менше трьох педагогічних ситуацій власної виховної взаємодії з учнями, проаналізувати їх, сформулювати педагогічні задачі, на розв'язання яких було спрямовано педагогічні дії, охарактеризувати використані методи й засоби виховного впливу та їх ефективність в конкретній педагогічній ситуації.

Завдання 6. Підготувати звітну документацію щодо виконання завдань з педагогіки.

Перелік звітної документації:

- Щоденник практики (в розділі «виховна робота» зафіксувати всі види і форми виховної роботи з оцінкою класного керівника та методиста з педагогіки).
- Індивідуальний план виховної роботи в закріпленому класі на період практики (затверджений класним керівником і методистом з педагогіки).
- Конспект залікового виховного заходу з самоаналізом (з оцінкою класного керівника).
- Звіт про виховну роботу.

1.3.5. Програма педагогічного модуля (компонента) асистентської педагогічної практики для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Мета педагогічного модуля (компонента) асистентської педагогічної практики полягає у оволодінні системою виховної діяльності куратора академічної групи, формування практичних професійних умінь і навичок реалізації основних функцій педагогічної діяльності куратора академічної групи ВНЗ, розвиток професійної готовності до роботи куратором академічної групи.

Завдання педагогічного модуля (компонента) асистентської педагогічної практики:

- ознайомлення із системою виховної роботи вищого навчального закладу, поглиблення розуміння ролі і місця куратора академічної групи в ній;
- вивчення нормативно-методичної документації, що визначає мету, завдання, зміст виховання студентської молоді в сучасних умовах, а також особливості та вимоги до ведення документації куратором академічної групи;
- поглиблення і розширення психолого-педагогічних знань на основі всебічного вивчення й аналізу виховної роботи у вищому навчальному закладі взагалі та особливостей реалізації функціональних обов'язків куратором академічної групи зокрема, застосування їх у розв'язанні конкретних виховних завдань під час асистентської практики;
- формування і розвиток професійно-педагогічних умінь і навичок поточного та перспективного планування виховної роботи в академічній групі з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей студентів та суспільних вимог;
- оволодіння сучасними методами і формами педагогічної діяльності куратора академічної групи, технологіями (методиками) проведення виховних заходів зі студентською молоддю;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до організації й здійснення виховання студентської молоді;

- виховання ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності, створення мотивації до набуття професійних умінь і навичок;
- навчити студентів успішно розв'язувати виховні завдання в студентському колективі.

Програми педагогічного компоненту (модуля) асистентської педагогічної практики спрямована на формування у магістрантів таких **умінь і навичок**:

- використовувати методiku психолого-педагогічних спостережень за процесом формування особистості студента і колективу академічної групи з метою діагностування і проектування їх подальшого розвитку й виховання;
- моделювати алгоритм виховної діяльності з організації взаємодії з студентами як організатора, консультанта, вихователя, спрямовувати виховну діяльність студентів;
- визначати конкретні навчально-виховні завдання, враховуючи загальну мету національного виховання студентської молоді, вікові та індивідуальні особливості студентів, соціально-психологічні особливості студентського колективу;
- здійснювати поточне і перспективне планування виховної діяльності;
- самостійно проектувати і реалізовувати виховну роботу з студентами на основі використання інноваційних педагогічних технологій;
- визначати зміст виховання з урахуванням основних орієнтирів виховної роботи з студентською молоддю;
- обирати педагогічно доцільні комунікативні засоби взаємодії із суб'єктами та об'єктами виховного процесу;
- використовувати різноманітні форми і методи виховної взаємодії, організовувати й спрямовувати студентів на виконання поставлених завдань;
- спостерігати й аналізувати навчально-виховну роботу, коригувати її;
- здійснювати самоаналіз і самооцінку результатів власної виховної діяльності.

Зміст роботи магістрантів по виконанню завдань з педагогіки у процесі асистентської практики полягає у самостійному виконанні функціональних обов'язків куратора академічної групи до якої він прикріплений. Що передбачає організацію всієї поточної виховної роботи в академічній групі, зокрема:

- підготовку і проведення годин куратора;
- організація, стимулювання та спрямування навчально-пізнавальної, трудової, громадської, культурно-масової, спортивно-оздоровчої діяльності студентів на виконання поставлених виховних завдань;
- підготовка та організація індивідуальних, групових та колективних форм виховної роботи спрямованих на виконання актуальних завдань національно-патріотичного, морального, розумового, трудового, естетичного, фізичного та професійного виховання студентської молоді;
- підготовку та проведення бесід та диспутів виховного спрямування;
- створення умов для розвитку студентського самоврядування;
- ведення документації куратора академічної групи тощо.

Основним орієнтиром виховної діяльності магістранта є план виховної роботи куратора академічної групи. На його основі та аналізу рівня адаптації, соціалізації, вихованості студентів й згуртованості групи практиканти складають власні індивідуальні плани виховної роботи на період асистентської педагогічної практики (погоджується з куратором групи та методистом з педагогіки).

У процесі практики магістранти відвідують виховні заходи, що проводять колеги в інших групах з наступним обговоренням, готують звітну документацію з асистентської педагогічної практики.

В процесі асистентської практики магістрантам необхідно виконати **наступні завдання з педагогіки:**

Завдання 1. Ознайомитись й проаналізувати систему виховної роботи із студентами факультету взагалі та в прикріпленій академічній групі зокрема. Проаналізувати плани виховної роботи, журнали кураторів академічних груп.

-проаналізувати виховні традиції (соціально-важливі творчі справи, цільові програми, впровадження інтерактивних методів, інноваційних технологій виховання тощо) на факультеті та в закріпленій групі (бесіди з куратором, заступником декана з виховної роботи, представниками студентського самоврядування; вивчення документації).

-проаналізувати плани виховної роботи, пріоритетні напрямки виховної роботи куратора в академічній групі, шляхи їх реалізації, рівень їх актуальності;

-ознайомитись з особливостями розвитку первинного студентського колективу (студентської академічної групи): склад, вік, стадія розвитку, особливості взаємин між студентами і керівником групи тощо;

-проаналізувати особливості функціонування студентського самоврядування на факультеті та в групі: структура, напрями діяльності, зміст діяльності тощо.

Результатом виконання даного завдання є висвітлення всебічного аналізу системи виховної роботи на факультеті і в академічній групі у «Звіті про виховну роботу» та обґрунтування пріоритетних завдань виховної роботи в групі на період асистентської практики.

Завдання 2. На основі вивчення нормативно-методичної документації, що регламентує виховну роботу у вищій школі, аналізу планів виховної роботи, діагностування та аналізу виховного процесу й рівня адаптації, соціалізації, вихованості студентів скласти власний індивідуальний план виховної роботи на період асистентської педагогічної практики (погодити з куратором академічної групи і затвердити у методиста з педагогіки).

Завдання 3. Самостійно реалізувати всі функціональні обов'язки куратора по організації виховної роботи в прикріпленій академічній групі.

Спланувати, підготувати, організувати та реалізувати індивідуальні, групові, колективні форми виховної роботи з використанням актуального для конкретних студентів і завдань національного виховання змісту та сучасних методів, засобів, технологій виховного процесу для створення оптимальних психолого-

педагогічних умов розвитку всебічної й гармонійної особистості кожного студента та згуртування колективу академічної групи.

Вся проведена виховна робота зазначається у «Щоденнику педагогічної практики» у розділі “виховна робота” і підтверджується оцінкою та підписом куратора академічної групи.

Результатом виконання даного завдання є висвітлення всебічного аналізу проведеної виховної роботи у «Звіті про виховну роботу».

Завдання 4. Самостійно підготувати та провести заліковий виховний захід. Як правило, заліковим для студентів магістратури є підготовка і проведення виховного заходу у формі години спілкування – диспуту (дискусії). Скласти самоаналіз залікового виховного заходу (диспуту).

Завдання 5. Цілеспрямовано спостерігати й аналізувати педагогічний процес. Аналізувати ефективність власної виховної роботи. В звіті окреслити не менше трьох педагогічних ситуацій власної виховної взаємодії з студентами, проаналізувати їх, сформулювати педагогічні задачі, на розв’язання яких було спрямовано педагогічні дії, охарактеризувати використані методи й засоби виховного впливу та їх ефективність в конкретній педагогічній ситуації.

Завдання 6. Підготувати звітну документацію щодо виконання завдань з педагогіки.

Перелік звітної документації:

- Щоденник практики (за встановленим зразком).
- Конспект залікового виховного заходу (з самоаналізом та оцінкою куратора).
- Аналіз відвіданого виховного заходу в колеги за схемою аналізу виховного заходу (з відміткою колеги «Ознайомився» та підписом в кінці аналізу).
- Звіт про виховну роботу.

II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Класне керівництво – основна форма організації виховного процесу в загальноосвітніх закладах. Якщо звернутися до «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 6 вересня 2000 р. № 434), ми можемо знайти таке визначення: *«Класний керівник – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом учнів класу, навчальної групи професійно-технічного закладу, окремими учнями, їх батьками, організацію і проведення позаурочної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання і виховання, самореалізації та розвитку учнів (вихованців), їх соціального захисту».*

Основні напрями, завдання діяльності класного керівника, його обов'язки і права конкретизуються в «Посадовій інструкції класного керівника». Даний документ обов'язково розробляється і затверджується директором в кожному загальноосвітньому

навчальному закладі на основі «Типової посадової інструкції класного керівника» рекомендованої органами управління освітою і з врахуванням специфіки школи. З «Посадовою інструкцією класного керівника» обов'язково ознайомлюють всіх класних керівників під особистий підпис, перед початком роботи на даній посаді.

Ознайомлення з «Посадовою інструкцією класного керівника» конкретного навчального закладу є одним із першочергових завдань студента на педагогічній практиці (II-V курс).

Як приклад, пропонуємо один з найпоширеніших зразків «Посадової інструкції класного керівника».

2.1. ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

I. Загальні положення

1.1. Дана посадова Інструкція розроблена на основі тарифно-кваліфікаційної характеристики класного керівника, «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» від 6.09.2000 р. № 434, інструктивно-методичного листа Міністерства освіти України «Основні напрямки діяльності класного керівника» від 30.10. 1992 р.

При складанні інструкції враховано рекомендації «Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08.2001 р., № 563.

1.2. Класний керівник призначається з числа педагогічних працівників навчального закладу і звільняється з посади директором школи. У початкових класах обов'язки класного керівника виконує класовод.

1.3. Класний керівник повинен мати вищу або середню спеціальну педагогічну освіту без вимог до стажу педагогічної роботи.

- 1.4. Класний керівник підпорядковується безпосередньо заступникові директора школи з виховної роботи, підзвітний у своїй роботі директорові школи.
- 1.5. У своїй діяльності класний керівник керується Конституцією і законами України, указами Президента України, рішеннями кабінету Міністрів України і органів управління освіти всіх рівнів з питань освіти і виховання учнів; правилами і нормами охорони праці, техніки безпеки і пожежної безпеки, а також Статутом і локальними правовими актами школи (в тому числі Правилами внутрішнього трудового розпорядку, наказами і розпорядженнями директора, даною Інструкцією), колективним трудовим договором.
- 1.6. Класний керівник дотримується у роботі положень Конвенції про права дитини.

II. Функції

Основними напрямками діяльності класного керівника є:

- 2.1. Вивчення особистості і корекція у вихованні учнів.
- 2.2. Створення сприятливих умов для індивідуального розвитку, фізичного і духовно-морального формування особистості учнів, збереження та зміцнення їх здоров'я.
- 2.3. Формування в учнів відповідального ставлення до навчання.
- 2.4. Забезпечення умов для розвитку таланту, розумових і фізичних здібностей учнів, формування у них високої пізнавальної культури, організації змістовного дозвілля школярів.
- 2.5. Формування колективу класу, організація учнівського самоврядування, утвердження демократизації стосунків у класному колективі.
- 2.6. Забезпечення умов для розвитку таланту, розумових і фізичних здібностей учнів, формування у них високої пізнавальної культури, організації змістовного дозвілля школярів.
- 2.7. Створення передумов вироблення єдиних вимог школи і сім'ї до учнів, залучення батьків до організації поза навчальною виховною роботою.

- 2.8. Організація роботи з дітьми, які потребують особливої уваги, діяльність з попередження правопорушень і бездоглядності учнів.
- 2.9. Ведення документації класу.

III. Посадові обов'язки

Класний керівник виконує наступні посадові обов'язки:

- 3.1. Працює з учнями закріпленого за ним класу. Організовує життя колективу у відповідності з віковими особливостями та інтересами учнів і вимогами суспільства. Реалізує у навчально-виховному процесі різноманітні види діяльності: пізнавальну, трудову, пошукову, культурно-масову, суспільно-корисну, оздоровчо-фізкультурну тощо.
- 3.2. Здійснює вивчення особистості кожного учня в класі, його нахилів, інтересів, задатків, готовності до певних видів діяльності. Створює сприятливе мікросередовище і морально-психологічний клімат для кожного учня в класі; сприяє розвиткові здібностей учнів, формуванню високих моральних якостей вихованців.
- 3.3. Надає допомогу учням у навчальній діяльності, виявляє причини низької успішності і організовує їх усунення. Сприяє одержанню учнями додаткової освіти через систему гуртків, секцій, об'єднань, які організуються у школі, закладах позашкільної освіти за місцем проживання. Створює в учнівському колективі класу умови для засвоєння учнями навчальних програм.
- 3.4. Здійснює суворий контроль за відвідуванням занять. Класний керівник разом з батьками контролює учнів, що пропускають заняття без поважної причини, контактує з соціальним педагогом з приводу «важких» дітей.
- 3.5. Залучає психолога для роботи з учнями (цикл бесід, індивідуальні рекомендації).
- 3.6. Координує діяльність вчителів, що працюють в класі.
- 3.7. Планує роботу з учнями згідно з планом школи, методичних рекомендацій МОНу, міського управління освіти.

- 3.8. Планує виховну роботу в класі. Визначає виховну (педагогічну) проблему, мету та конкретні завдання навчання, виховання і розвитку; відповідно до мети вибирає зміст, засоби, методи (прийоми) і форми організації навчально-виховного процесу у класному колективі.
- 3.9. Обирає цікаві форми, глибокий зміст кожної справи, визначає цілеспрямованість організації будь якої зустрічі класного керівника з класом (класна година, класні збори, бесіда, відверта розмова).
- 3.10. Залучає учнів до гуртків, факультативів, конкурсів, вікторин, олімпіад, оглядів, організує екскурсії, відвідування театрів, виставок тощо.
- 3.11. Забезпечує участь класу у загальношкільних, районних, міських заходах, забезпечує дисципліну учнів під час проведення заходу, та несе відповідальність за збереження їх життя і здоров'я.
- 3.12. Спрямовує самовиховання і саморозвиток особистості учня, вносить необхідні корективи в систему його виховання.
- 3.13. Здійснює педагогічний контроль за дотриманням учнями моральних, етичних норм поведінки, статуту і внутрішнього розпорядку школи. Повідомляє про стан виховного процесу у класі педагогічну раду, адміністрацію школи і батьків.
- 3.14. Сприяє розвитку в учнів навичок спілкування, допомагає учням вирішувати проблеми, які виникають у спілкуванні з товаришами, вчителями, батьками.
- 3.15. Надає допомогу у формуванні та організації діяльності різноманітних учнівських об'єднань, органів учнівського самоврядування у класному колективі.
- 3.16. Спільно з органами учнівського самоврядування веде активну пропаганду здорового способу життя; проводить фізкультурно-масові, спортивні та інші заходи, які сприяють зміцненню здоров'я учнів класу.
- 3.17. Забезпечує дотримання правил безпеки життєдіяльності під час проведення навчального процесу та виховних заходів. Несе особисту відповідальність за збереження життя і здоров'я учнів під час навчально-виховного процесу.

- 3.18. Проводить інструктажі учнів з охорони праці під час навчальних занять, інструктує учнів під час проведення позакласних і позашкільних заходів з реєстрацією у спеціальному журналі. Організовує вивчення учнями правил вуличного руху, пожежної безпеки, поведінки на водоймах, у побуті, при виявленні незнайомих предметів, основ занять з цивільної оборони. Веде профілактичну роботу щодо запобігання травматизму серед школярів.
- 3.19. Оперативно інформує адміністрацію школи про кожен нещасний випадок, вживає заходів щодо надання першої долікарської допомоги.
- 3.20. Вносить пропозиції з питань оздоровлення і поліпшення умов проведення навчального процесу, доводить до відома завідуючих кабінетами, дирекцію школи про всі недоліки у забезпеченні навчально-виховного процесу, які знижують працездатність учнів.
- 3.21. Веде у встановленому порядку документацію класу, контролює заповнення учнями щоденників і виставлення в них оцінок.
- 3.22. Організує чергування по класу, школі, їдальні.
- 3.23. Забезпечує охорону і захист прав учнів, що залишились без батьківського піклування, якщо є такі в класі.
- 3.24. Виявляє і веде облік дітей з неблагополучних сімей.
- 3.25. Виявляє і веде облік дітей соціально незахищених категорій.
- 3.26. Здійснює спостереження за поведінкою «важких» підлітків, дітей групи «ризик» і тих, що знаходяться на педагогічному обліку.
- 3.27. Вивчає умови виховання в сім'ї.
- 3.28. Підтримує постійний контакт з батьками учнів (особами, які їх замінюють), залучає їх до організації позакласної роботи із школярами; надає індивідуальну допомогу батькам у вихованні дітей і забезпечення єдності вимог до учнів. Працює у тісному контакті з педагогами, психологами, органами учнівського самоврядування, батьками.
- 3.29. Дотримується педагогічної етики, поважає гідність дитини, захищає її від будь-яких форм фізичного, психічного

наси́льства; своєю діяльністю, поведінкою у школі, в побуті, у громадських місцях зобов'язаний стверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі.

- 3.30. Систематично підвищує професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру, бере участь у роботі педагогічної ради школи, у діяльності методичних осередків.
- 3.31. Проходить періодичні медичні обстеження.

IV. Права

Класний керівник має право:

- 4.1. Відвідувати уроки вчителів та позакласні заняття в своєму класі; бути присутнім на інших заняттях, які проводять для учнів навчальні, культурно-освітні та інші заклади, працівники підприємств, установ, організацій.
- 4.2. Брати участь в управлінні школою у порядку, визначеному Статутом навчально-виховного закладу. Входити до педагогічної ради з пропозиціями про моральне та матеріальне заохочення учнів, застосування до них стягнень, переведення їх до наступного класу. Виходити до адміністрації школи з пропозиціями про позбавлення батьківських прав осіб, які ведуть аморальний спосіб життя, грубо поведуться зі своїми дітьми, завдають їм моральної та фізичної шкоди.
- 4.3. Виходити з пропозиціями на батьківських зборах класу щодо матеріального забезпечення організації та проведення позаурочних заходів. Проводити батьківські збори.
- 4.4. Відвідувати учнів за місцем проживання, вивчати умови їх побуту.
- 4.5. За погодженням із батьками учня або особами, що їх замінюють, представляти і захищати інтереси учня у державних органах, організаціях, судових установах.
- 4.6. На захист професійної честі і гідності, конфіденційності дисциплінарного (службового) розслідування за винятком випадків, передбачених законом. Знайомитися зі скаргами та іншими документами, які містять оцінку його роботи, давати відповідні пояснення. Захищати свої інтереси самостійно через представника, в тому числі адвоката, у випадку

- дисциплінарного розслідування чи службового розслідування, пов'язаного з порушенням норм професійної етики.
- 4.7. Вільно вибирати і використовувати методики навчання і виховання, навчальні посібники, матеріали, форми, методи, засоби навчання і виховання. Проводити науково-дослідну, експериментальну, пошукову роботу відповідно до діючих нормативних документів, виявляти педагогічну ініціативу.
 - 4.8. Регулярно підвищувати свою кваліфікацію, вибирати форму підвищення педагогічної кваліфікації з проблем виховання.
 - 4.9. Атестуватися на добровільній основі на відповідну кваліфікаційну категорію.
 - 4.10. Давати учням під час занять і перерв обов'язкові розпорядження, що стосуються організації навчання і дотримання дисципліни, притягувати учнів до дисциплінарної відповідальності у випадках і в порядку, встановленому Статутом і Правилами внутрішнього трудового розпорядку навчального закладу.
 - 4.11. Звільняти учнів від відвідування уроків, позакласних заходів за станом здоров'я, на підставі заяви батьків чи з інших поважних причин.
 - 4.12. Викликати у разі необхідності батьків для погодження спільних дій з метою попередження конфліктних ситуацій, організації виховних заходів у класі.

V. Відповідальність

- 5.1. Класний керівник несе відповідальність за життя і здоров'я учнів класу під час заходів, які він проводить, а також за порушення прав і свободи дітей у відповідності із законодавством України.
- 5.2. За невиконання чи неналежне виконання без поважних причин вимог Статуту і правил внутрішнього трудового розпорядку школи, законних розпоряджень директора школи, локальних нормативних актів, посадових обов'язків, визначених даною Інструкцією, класний керівник несе дисциплінарну відповідальність у порядку, передбаченому трудовим законодавством.

- 5.3. За застосування, в тому числі одноразове, методів виховання, пов'язаних з фізичним чи психічним насильством над особистістю учня, а також скоєння іншого аморального вчинку класний керівник може бути звільнений з посади у відповідності з трудовим законодавством і Законом України «Про освіту». Звільнення за подібний вчинок не вважається заходом дисциплінарної відповідальності.
- 5.4. За навмисне спричинення школі чи учасникам навчально-виховного процесу збитків у зв'язку з виконанням (невиконанням) своїх посадових обов'язків класний керівник несе матеріальну відповідальність у порядку, визначеному трудовим чи цивільним законодавством.

VI. Повинен знати

- 6.1. Законодавчі акти, що визначають діяльність закладів освіти, зокрема Конституцію України, Закони України «Про освіту», «Про мови», Конвенцію про права дитини тощо.
- 6.2. Нормативні та інструктивно-методичні матеріали, що визначають зміст і завдання виховної роботи у навчально-освітніх закладах:
- тимчасове положення про класного керівника середнього закладу освіти, затверджене наказом Міносвіти України №239 від 01.07.97 р.; інструктивно-методичний лист Міносвіти України від 30.10.92 р. «Основні напрямки діяльності класного керівника»; «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти», затверджене наказом Міністерства освіти і науки України 06.02. 2000 р., №434; «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» затверджені наказом МОНмолодьспорт України від 31.10.11 року, №1243; «Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді» наказ МОН України № 641 від 16.06.15 року тощо;
 - нормативні документи управління освіти, дирекції школи, що стосуються планування та організації виховної роботи з учнями;
 - Статут школи, Правила внутрішнього трудового розпорядку;
 - річний план школи, навчальний план класу;

-правила і норми охорони праці, техніки безпеки, протипожежної і електробезпеки, нормативні документи з безпеки життєдіяльності.

6.3. Дисципліни психолого-педагогічного циклу. Зокрема:

- психологічні основи навчання і виховання, закономірності виховного процесу;
- анатомо-фізіологічні, вікові і психологічні особливості розвитку учня;
- сутність процесу виховання, його загальних і конкретних цілей, завдань, організаційних форм, методів, засобів;
- зміст, форми і методи роботи класного керівника;
- методи визначення рівнів вихованості учнів, вивчення їх психологічних особливостей, соціального статусу у школі, класі, в неформальних умовах;
- зміст, форми, методи роботи з батьками;
- зміст, форми, методи управління самовихованням учнів;
- зміст, форми, методи самореалізації учня, особливості його адаптації до навколишнього середовища;
- основи етнопедагогіки;
- вимоги до ведення документації класу;
- сучасні підходи до виховання, сучасні педагогічні технології.

6.4. Методи педагогічного керівництва громадським вихованням школярів:

- психолого-педагогічні основи системного підходу до організації виховної роботи;
- особливості функціонування учнівського колективу як засобу виховання школярів;
- педагогічні основи учнівського самоврядування у школі, класі;
- технології організації виховної роботи у класі та критерії оцінки її ефективності;
- методику підготовки, проведення й аналізу виховних заходів;
- методику соціально-педагогічних досліджень виховного процесу;
- методику роботи з батьками;
- нормативно-правові документи щодо соціального захисту дітей.

VII. Кваліфікаційні вимоги

7.1. Діагностично-прогностичні:

- початкова діагностика новосформованого колективу і визначення виховних завдань на основі потреб класу;
- поточна (корекційна) діагностика у процесі організації діяльності класного колективу;
- узагальнююча діагностика і прогнозування педагогічного впливу на наступний навчальний рік;
- діагностика індивідуальних особливостей школярів, їх інтелектуальних, моральних, вольових, емоційних якостей і професійних нахилів;
- вивчення впливу сім'ї, позашкільного середовища на учнів;
- вивчення стану здоров'я і рівня фізичного розвитку дітей;
- вивчення рівня загальної вихованості школярів і їх окремих якостей;
- здійснення аналізу нормативних документів, педагогічної літератури, інформації про стан виховного процесу і визначення конкретної мети і завдань виховної роботи у класі, короткочасне і довготривале прогнозування результатів навчально-виховного процесу, тенденцій і напрямків розвитку учнівського колективу;
- проведення соціально-педагогічних досліджень з виховних проблем;
- підготовка плану роботи класного керівника на півріччя;
- визначення перспективних напрямків роботи з батьками;

7.2. Організаційно-регулювальні вміння:

- організація виконання наказів, розпоряджень, доручень адміністрації, рішень педради, плану роботи;
- координація плану виховної роботи у класі з виховними заходами школи;
- організація виховної роботи у класі, суспільно-корисної праці і літнього відпочинку школярів;
- регулювання розподілу доручень, формування активу і надання допомоги органам самоуправління класу, чітка взаємодія з учнівським активом;

- створення сприятливого психологічного клімату у колективі класу;
- підготовка і проведення виховних годин, позакласних виховних заходів, організаційної колективної творчої діяльності і відпочинку дітей;
- організація дотримання санітарно-гігієнічного режиму і прибирання класного приміщення;
- організація забезпечення учнів навчальними посібниками, підручниками;
- організація забезпечення учнів шкільною та спортивною формою;
- забезпечення організованого харчування дітей;
- організація вивчення з учнями протипожежних заходів, правил вуличного руху, поводження з газовими приладами, поведінки на водоймах, у місцях скупчення людей, дій в екстремальних ситуаціях, що вимагають евакуації, поводження з незнайомими та вибухонебезпечними предметами тощо;
- проведення інструктажів з техніки безпеки під час навчальних занять, позакласних і позашкільних заходів, екскурсій, походів з реєстрацією у спеціальному журналі;
- проведення профілактичної роботи щодо запобігання травматизму, шкідливим звичкам, порушенням правил для учнів та норм поведінки;
- індивідуальна робота з учнями по попередженню неуспішності, правопорушень, відчуженості від колективу;
- організація педагогічного всеобучу батьків, допомога у забезпеченні єдиних вимог до дітей з боку школи і сім'ї;
- забезпечення можливостей вибору учнями предметів для поглибленого чи додаткового вивчення, форм позаурочної діяльності (гуртки, секції, клуби, студії, товариства, об'єднання за інтересами, нахилами);
- організація індивідуального навчання дітей, роботи з дітьми, які потребують особливої уваги;
- забезпечення умов для фізичного розвитку школярів, збереження та зміцнення їх здоров'я.

7.3. Контрольно-корегуючі уміння:

- контролює стан відвідування уроків, забезпеченість учнів шкільною, спортивною формою, підручниками;
- контролює успішність учнів з навчальних дисциплін;
- контролює охоплення дітей гарячим харчуванням;
- аналізує відвідування уроків і стан захворюваності школярів;
- збирає інформацію про стан і результати навчання, поведінку учнів класу;
- аналізує виховні заходи, виділяючи нерозв'язані проблеми виховної роботи;
- вносить корективи в організацію виховної роботи на основі поточного, періодичного і підсумкового аналізів основних тенденцій розвитку учнівського колективу;
- контролює організацію чергування, виконання громадських доручень учнями;
- аналізує виконання плану роботи, наказів, рішень, розпоряджень адміністрації школи;
- готує на основі педагогічного аналізу підсумкову інформацію про переміщення, успішність, поведінку учнів класу;
- здійснює контроль за дотриманням санітарно-гігієнічного режиму у класі;
- контролює дотримання техніки безпеки у класі, під час проведення позакласних заходів, екскурсій, походів, літньої навчальної практики;
- інформує про стан виховного процесу в класі педагогічну раду, адміністрацію школи, батьків;
- з урахуванням індивідуальних психофізіологічних особливостей учнів разом з вчителями-предметниками корегує навчальне навантаження;
- вирішує конфліктні ситуації і запобігає їх виникненню повторно;
- контролює дотримання учнями Статуту і Правил для учнів школи;
- систематично перевіряє ведення учнями щоденників;

- веде передбачену у школі документацію (класний журнал, таблиці успішності, особові справи учнів, журнал інструктажів учнів з техніки безпеки тощо);
- раз на 5 років проходить навчання на курсах підвищення кваліфікації, 1 раз на 3 роки – з безпеки життєдіяльності з перевіркою знань.

VIII. Взаємовідносини (зв'язки за посадою)

Класний керівник:

- 8.1. Працює за графіком, складеним і затвердженим директором школи.
- 8.2. Заміняє у встановленому порядку тимчасово відсутніх класних керівників.
- 8.3. Самостійно планує свою роботу на півріччя. План роботи погоджується із заступником директора школи з виховної роботи.
- 8.4. Подає заступнику директора школи з виховної роботи письмовий звіт про свою діяльність після закінчення навчального семестру.
- 8.5. Отримує від директора школи і його заступників інформацію нормативно-правового і організаційно-методичного характеру, знайомиться з відповідними документами.
- 8.6. Підзвітний у своїй роботі директоріві школи, а у вирішенні питань організації навчання – безпосередньо заступникові директора з виховної роботи.
- 8.7. Працює у тісному контакті з вчителями, батьками учнів (особами, що їх замінюють), психологами школи, систематично обмінюється інформацією з питань, які входять до його компетенції, з адміністрацією і педагогічними працівниками школи.

2.2. ЦИКЛОГРАМА РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Щоденно:

- з'ясування причин відсутності учнів на заняттях, фіксація пропусків у класному журналі;
- бесіди з учнями, які запізнюються на уроки;
- організація чергування по класу;
- індивідуальна робота з учнями;
- контроль зовнішнього вигляду учнів;
- організація харчування.

Щотижня:

- проведення годин класного керівника (класні години);
- перевірка щоденників;
- проведення заходів у класі за планом роботи;
- робота з активом класу, організація діяльності органів учнівського самоврядування;
- контроль за виконанням доручень;
- організація прибирання закріпленої території пришкольної ділянки;
- робота з батьками;
- робота з учителями, які працюють у класі;
- зустріч зі шкільною медсестрою за довідками про хвороби учнів.

Щомісяця:

- проведення класних зборів;
- проведення бесід із безпеки життєдіяльності;
- організація чергування класу по школі;
- відвідування уроків учителів-предметників у своєму класі;
- консультації у соціального педагога, психолога;
- тестування та анкетування учнів із метою вивчення їхніх індивідуальних особливостей та аналізу розвитку учнівського колективу;
- контроль за станом підручників;
- зустріч із батьківським активом;
- відвідування учнів удома.

Один раз на семестр:

- оформлення класного журналу за підсумками семестру, складання звіту;
- заповнення табелів успішності та вручення їх учням;
- проведення батьківських зборів;
- участь у роботі семінару, методичного об'єднання класних керівників;
- аналіз виконання плану роботи, корекція плану виховної роботи;
- проведення відкритого виховного заходу;
- складання плану роботи на канікули.

Один раз на рік:

- аналіз плану виховної роботи за попередній та складання на наступний навчальний рік;
- оформлення особових справ учнів;
- статистичні відомості про клас (станом на 05 вересня);
- робота з підручниками (видання, перевірка, здавання);
- написання характеристик (за необхідністю);

Орієнтовний перелік документації, яку веде класний керівник

1. Класний журнал.
2. Особові справи учнів.
3. Табелі успішності.
4. План виховної роботи.
5. Матеріали виховних годин, годин спілкування тощо.
6. Розробки сценаріїв виховних заходів.
7. Щоденник психолого-педагогічних спостережень за учнями.
8. Щоденник роботи з «важкими учнями».
9. Протоколи батьківських зборів.
10. Матеріали щодо запобігання дитячого травматизму, бесіди з правил дорожнього руху, облік проведення інструктажів.
11. Журнал обліку занять з учнями, які навчаються вдома (якщо такі учні є).
12. Літопис або фотоальбом життєдіяльності класу.
13. Блог класного керівника.

2.3. ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ ВИХОВАТЕЛЯ ДИТЯЧИХ ОЗДОРОВЧИХ ЦЕНТРІВ (ТАБОРІВ)

1. Загальні положення

1.1. До роботи вихователя дитячих оздоровчих центрів (таборів) (далі – ДОЦ(Т)) допускаються особи:

- які досягли 18 років;
- які пройшли інструктивно-методичний семінар по підготовці до роботи в ДОЦ(Т).

1.2. В своїй роботі вихователь підпорядковується директору ДОЦ(Т), старшому вихователю. Виконує Правила внутрішнього трудового розпорядку ДОЦ(Т), розпорядження адміністрації ДОЦ(Т).

1.3. Робочий день вихователя – ненормований, оздоровча зміна 14; 21 день.

1.4. Вихователь повинен мати медичну книжку, оформлену у відповідності з діючим наказом Міністерства охорони здоров'я «Щодо організації проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв і організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може привести до поширення інфекційних хвороб».

2. Обов'язки вихователя:

2.1. Здійснює педагогічну (виховну) і оздоровчу роботу з дітьми загону у відповідності з планом роботи ДОЦ(Т).

2.2. Забезпечує виконання дітьми санітарно-гігієнічних норм, контролює дотримання ними охайного зовнішнього вигляду, чистоти одягу, установленого порядку в спальних кімнатах, інших житлових приміщень корпусу, їдальні та на території ДОЦ(Т).

2.3. Забезпечує дотримання дітьми дисципліни і порядку у відповідності з установленим режимом.

2.4. Організовує обов'язкову участь загону в усіх загальнотабірних культурно-масових, спортивно-оздоровчих і трудових заходах.

2.5. Організовує чергування дітей в житлових корпусах, їдальні, на закріпленій за загоном території ДОЦ(Т).

2.6. Несе персональну відповідальність за організацію, життя і здоров'я дітей. У разі непередбачених обставин негайно повідомляє в найближче відділення міліції, і доводить до відома начальника ДОЦ(Т).

2.7. Вихователь, у відповідності до загальнотабірного плану роботи, складає загоновий план роботи, який погоджує зі старшим вихователем.

2.8. Несе юридичну відповідальність за життя, здоров'я дітей, відповідно до КЗпП України, ст. 129, ст. 135, ст. 136, ст. 137, ст. 138 Кримінального кодексу України, ст. 27, ст. 29, ст. 32, ст. 34, частини 1 ст. 52 Конституції України.

Під час роботи гуртків, спортивних секцій, клубів за інтересами, які діють на території ДОЦ(Т) відповідальність за життя та здоров'я дітей покладається на керівників гуртків, спортивних секцій та клубів за інтересами.

Вихователь несе матеріальну відповідальність за збереження меблів, приміщень і обладнання житлових корпусів, а також інших відвідуваних дітьми об'єктів ДОЦ(Т), переданого до використання загоном постільної білизни, ігрового, спортивного та іншого обладнання.

2.9. Постійно знаходитись з дітьми (або довіряти їх тільки відповідальній за дітей особі).

2.10. Купати дітей у відведеному для цього місці.

2.11. У випадку захворювання дітей виконувати настанови лікаря.

2.12. Особисто провести дитину в ізолятор, якщо дитина захворіла.

2.13. Виконувати правила з техніки безпеки, охорони життя і здоров'я дітей.

2.14. Займатись самовихованням і самоосвітою, удосконалювати педагогічні вміння в умовах літнього відпочинку дітей, розвивати культуру спілкування і мови.

2.15. Проводити з дітьми цікаву, психологічно доцільну роботу і повноцінно організувати життя дитячого колективу у відповідності з віком, інтересами і потребами дітей.

3. Вихователю забороняється:

3.1. Залишати дітей загону без догляду, у тому числі у нічний час.

3.2. Самому або з дітьми покидати територію ДОЦ(Т) без дозволу директора ДОЦ(Т) або старшого вихователя.

3.3. Допускати присутність на території ДОЦ(Т) по сторонніх осіб без дозволу директора ДОЦ(Т).

3.4. Вживати спиртні напої і знаходитися у нетверезому стані на території ДОЦ(Т), курити у присутності дітей, а також допускати розпивання алкоголю та куріння дітьми.

3.5. Застосовувати до дітей методи впливу, які не відповідають діючому законодавству України, міжнародним конвенціям про права дитини, нормам педагогічної етики (у тому числі фізичні покарання, покарання, які принижують особистість дитини).

3.6. Пропускати без поважної причини наради або інші установлені розпорядженням адміністрації збори педагогічних працівників.

Порушення або невиконання педагогічним складом даної інструкції, вимог трудового розпорядку і внутрішньої дисципліни ДОЦ(Т) тягне за собою накладання адміністрацією стягнень, включаючи звільнення, а в установлених законом випадках – адміністративну та кримінальну відповідальність.

4. Права вихователя:

4.1. Вносити на розгляд керівництва пропозиції по поліпшенню діяльності ДОЦ(Т) і вдосконалення методів роботи, з питань, що знаходяться в його компетенції; вносити пропозиції щодо усунення наявних у діяльності ДОЦ(Т) недоліків.

4.2. Запитувати особисто або за дорученням керівництва від фахівців установи інформацію або документи, необхідні для виконання його посадових обов'язків.

4.3. Брати активну участь у діяльності педагогічного колективу літнього оздоровчого табору.

4.4. Знайомиться з проектами рішень керівництва ДОЦ(Т), що стосуються його діяльності.

5. Під час практики вихователь повинен оволодіти уміннями:

5.1. Визначати мету і завдання оздоровчої і виховної роботи з дітьми та підлітками в ДОЦ(Т).

5.2. Скласти план оздоровчої виховної роботи на табірну зміну і на кожен день з урахуванням інтересів і індивідуальних особливостей дітей.

5.3. Організувати самоуправління в колективі та управляти його діяльністю.

5.4. Створювати умови для розвитку творчих здібностей дітей і підлітків та їх самореалізації.

5.5. Поєднувати індивідуальну і колективну роботу з дітьми в загоні.

5.6. Використовувати всю систему можливих педагогічних впливів в умовах ДОЦ(Т) з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей і підлітків.

5.7. Встановлювати доброзичливі стосунки з дітьми та підлітками, з колегами.

5.8. Осмислювати та аналізувати педагогічну діяльність в ДОЦ(Т), щоденно під час нарад і т.д.

Функції вихователя

Виховні функції:

Вихователь:

- будує свою роботу з дітьми, дотримуючись законів і традицій ДОЦ(Т);
- складає план роботи свого загону, організовує колективну роботу загону, різні види творчої та ігрової діяльності, забезпечує участь дітей в загальних табірних заходах;
- бере участь у складанні програми роботи ДОЦ(Т) на зміну і реалізовує цю програму спільно з вихователями інших загонів;
- забезпечує виконання режиму дня у відповідності з планом загонових і загальних табірних заходів;
- навчає дітей загону прикладним умінням, прийомам самообслуговування і організації здорового способу життя.

Організаційні функції:

Вихователь:

- несе юридичну відповідальність за дотриманням дітьми правил з техніки безпеки, пожежної безпеки, правил поведінки дітей на воді;
- організовує розміщення дітей у кімнатах;
- веде необхідну для роботи педагогічну документацію (щоденник вожатого, службові записи, облік заяв батьків тощо);
- організовує і контролює харчування дітей свого загону в їдальні, в ДОЦ(Т);
- організовує прибирання житлових приміщень загону, загонних місць, закріпленої території (організація самообслуговування);
- бере участь у роботі нарад;
- виконує вимоги Статуту, внутрішнього розпорядку ДОЦ(Т).

Господарські функції:

Вихователь:

- забезпечує збереження майна, що знаходиться в користуванні загону;
- одержує у визначеному порядку матеріальні цінності (спортивний інвентар, білизну, обладнання і т.п.), які необхідні для забезпечення життєдіяльності загону і кожної дитини, несе відповідальність за їх збереження.

Спортивно-оздоровчі функції:

Вихователь:

- організовує участь всього загону в щоденних оздоровчих заходах на повітрі;
- забезпечує і здійснює контроль за участю загону в загальнотабірних спортивних заходах.

Підвищення педагогічної майстерності:

Вихователь:

- бере участь у спільному обговоренні заходів загону і загальнотабірних заходів;
- бере участь у роботі організаторів ДОЦ(Т).

2.4. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УЧНЯ ТА ВРАХУВАННЯ ЇХ У РОБОТІ ПЕДАГОГА

Майбутньому вчителеві вже з перших днів навчання у педагогічному університеті доведеться контактувати із учнями під час проходження неперервної педагогічної практики в школі, тому йому слід знати характерні психолого-педагогічні особливості учнів середнього та старшого шкільного віку і обов'язково враховувати їх в педагогічній діяльності.

2.4.1. Основна школа

Психологічні вікові особливості

Підлітковий вік – складний відповідальний період становлення особистості (за Л.І. Божович, це період другого народження особистості), в якому формується соціальна спрямованість і моральна свідомість: моральні погляди, судження, оцінки, уявлення про норми поведінки, запозичені у дорослих. Шлях оволодіння ними відбувається через реальні стосунки, через оцінку їхньої діяльності дорослими. Наприклад, не одразу підлітки усвідомлюють, що волю загартовує і навчання, що відкрите визнання своїх помилок свідчить про сміливість, що усвідомлення своєї провини – крок до відповідальності. Знання моральних норм та еталонів взаємин вони розуміють не завжди глибоко, важко сприймають моральний релятивізм, тому оцінки вчинків інших категоричні, безкомпромісні. Моральні переконання ще нестійкі, проте вони стають специфічними мотивами поведінки. З'являються власні погляди, оцінки, які можуть швидко змінитись, але й протилежну точку зору підліток буде відстоювати так само пристрасно.

Важливі зміни відбуваються у мотиваційній сфері: потреба в самоповазі, в самоствердженні, у визнанні товаришів, у позитивному ставленні з боку друзів. З'являється орієнтація на майбутнє: мрії, ідеали, перспективні плани, віддалена мета. Проте для підлітка характерна й відмова від поставленої мети всупереч її об'єктивній значущості, бо воля ще слабка. Підлітки частіше діють за найбільш

сильним мотивом, власною ж поведінкою вони ще не володіють, і самі визнають відсутність у себе вольових якостей.

Педагогічні завдання

Завданням педагогів є розвиток у підлітків вольової поведінки, використовуючи для цього емоційно привабливі цілі, підтримуючи їх наміри й уявлення про можливість досягти власного рівня домагань. За Л.І.Божович, у підлітків у вольовому акті ще слабо представлена виконавська частина. Очіма підлітків основною причиною їх неуспішності в школі є лінощі. Практика свідчить, що не менше значення має забезпечення пізнавальної мотивації, розвиток інтересів. Для підлітків є характерною легкість виникнення переживань, емоційної напруги. їм важко стримувати свої радість, горе, образу, гнів. їхні емоції відрізняються ригідністю – інертністю, негнучкістю, навіть тенденцією до самопідтримування. Підлітки «купаються» у власному горі або в почутті провини. Вони відчують задоволення від будь-яких переживань, відчують потребу в сильних емоційних насиченнях. Суперечливі прагнення, які виникають досить часто, ще більше підсилюють загальний емоційний фон, що призводять до виникнення стану афекту. Афективний стан може бути досить тривалим і виникати з незначного приводу. Треба вчити підлітків володіти своїми емоціями, усвідомлювати їх, говорити про них, виявляти в культурних формах.

Відбувається інтенсивний розвиток самосвідомості: виникає інтерес до свого внутрішнього світу, що веде до поглиблення та ускладнення процесу самопізнання. Підліткова рефлексія спрямована на розуміння самого себе. Особлива увага приділяється особистісним якостям, тому підвищується чутливість до оцінок з боку оточуючих, виникає орієнтація на реальні досягнення. Рефлексія відкриває недосконалість «Я», що глибоко та гостро переживається. Найбільший сплеск рефлексивності в учнів 7-8-х класів. Зростає критичність з приводу власних недоліків, наприклад, вже в 6-му класі з'являються діти, які не вважають себе здібними до жодного з предметів.

Моральна мотивація ще не є стійкою, тому підліток легко піддається навіюванню, таким формам соціальної поведінки, які роблять його дорослим у власних очах.

Підліткові образи «Я»

Образи «Я», які створює в своїй свідомості підліток, дуже різноманітні: це і фізичне «Я» (уявлення про свою зовнішність), і психічне «Я» (про риси характеру, про свої здібності тощо). Але ставлення до всіх цих рис свого «Я» залежить від системи цінностей, яка формується завдяки впливу членів своєї сім'ї та ровесників. Саме тому одні гостро переживають відсутність зовнішньої краси, а інші – фізичної сили, дехто всю увагу спрямовує на підвищення результатів у спортивних видах діяльності. Образ «Я» ще нестабільний, уявлення про себе рухливе. Іноді випадкова фраза, комплімент або посмішка надовго порушують спокій душевного життя підлітка.

З образом «Я» пов'язана самооцінка. Для підлітка важливо знати не тільки, який він є, але й наскільки значущими є його індивідуальні особливості для оточуючих, а тому й для самого себе. Постійно відбувається порівняння: «Я такий, як усі» або «Я не такий, як усі». В ідеалі самооцінка повинна складатися із порівняння самого себе сьогоденного із самим же собою, але вчорашнім: «Я вчора і я сьогодні, а яким я стану (повинен стати) завтра?». Це складно, проте ефективно. Самооцінка має загальний характер, та ще й занижена: підлітки перебільшують свої недоліки, успіхи дещо занижують. Але за заниженою самооцінкою може ховатись високий рівень домагань, на основі чого розвивається феномен «дискомфорт успіху». Підліток, маючи таку самооцінку, знецінює досягнення своїх ровесників, радіє їхнім невдачам. Така конфліктна самооцінка виникає за умови завищених вимог з боку батьків або песимістичних уявлень про можливість свого сина чи доньки. У підлітка тоді виникає сильна реакція навіть на справедливі зауваження. Він шукає зовнішні причини для виправдання своїх реальних невдач або тих, що прогножуються. Такий «афект неадекватності» вимагає пошуку психологічного захисту у вигляді знецінення успіхів інших. Висока самооцінка повинна поєднуватись із здатністю диференційовано оцінювати свої досягнення і в той же час бачити недоліки та перспективи покращання результатів за рахунок усунення недоліків.

Підлітки адекватно оцінюють товаришів, але завищують свою самооцінку. Загальне позитивне ставлення до себе, до своїх

можливостей повинно залишатися незмінним, а недоліки – сприйматись як тимчасові, які можна усунути.

Самооцінка поступово емансипується від оцінок оточуючих і набуває все більшого значення як регулятор власної поведінки.

Крім реального «Я» виникає і «Я» ідеальне. Якщо рівень домагань високий, а свої можливості усвідомлюються недостатньо, тоді «Я-реальне» буде дуже відрізнятися від «Я-ідеального». Такий стан веде до невпевненості в собі, а в поведінці це виявиться в образливості, впертості, навіть в агресивності. Якщо «Я-ідеальне» сприймається досяжним, воно спонукає до самовиховання, здійснення якого сприяє розвитку саморегулювання. Саморегулювання вміщує в собі вільну постановку мети та вибір засобів її досягнення. Деякі підлітки (3%) розробляють навіть програму самовдосконалення, але не всі мають силу волі та наполегливість, щоб здійснити її. Здатність ставити мету, усвідомлювати засоби її досягнення, використовувати свої можливості, передбачати результати є показником високої зрілості особистості, що з'явиться пізніше. В учнів основної школи виникає потреба в життєвому самовизначенні, спрямованості на майбутнє, визначенні свого життєвого шляху, майбутньої професії. Ця потреба конкретизується в новій соціальній позиції, яка розгортається на наступному віковому етапі.

Методичні рекомендації педагогу-вихователю:

- вибирайте «дорослі» справи для учнів;
- терпляче ставтеся до зовнішнього вигляду, поведінки підлітків;
- намагайтеся володіти інформацією і бути компетентним, характеризуючи переваги і недоліки підлітків;
- учіть дітей аналізувати свої вчинки та вчинки інших, виявляючи аргументовану критику і самокритику;
- виявляйте побільше довіри, доручайте складні справи, підліток повинен накопичувати власний досвід;
- організуйте конструктивний діалог, тому що підлітки агресивно сприймають моралізування, нотації;

- більше уваги приділяйте собі, своїм вчинкам і словам, адже в цьому віці дорослому складно завоювати й утримати авторитет підлітків;
- учіть чуйності й доброти, оскільки у цьому віці можливі прояви жорстокості;
- враховуйте бажання дитини поступово «вивільнитися» з-під впливу колективу, проявити позицію «Я» в усьому, у тому числі і при постановці мети та її реалізації;
- активно розвивайте такі якості, як доброзичливість, безкорисливість, уміння підтримати і допомогти; візьміть до уваги негативні риси, що можуть з'явитися: зверхність, жадібність, зарозумілість;
- організуйте статево-рольові КТС; побільше спортивних ігор;
- поєднання вимогливості з повагою до особистості дитини

Форми роботи

Враховуючи вікові особливості учнів основної школи, у роботі з ними доцільно використовувати такі **форми роботи**: година спілкування (етичні бесіди), класні збори, година класного керівника, анкета думок, зустріч, відверта розмова, просвітницький тренінг, ярмарок солідарності, конкурс, гра-експрес, спартакіада народних ігор, родинне свято, родинна вітальня, рольова гра, вікторина, веселі старту та естафети, колективна творча справа (КТС) (жива газета, випуск газети, свято-презентація, усний журнал та ін.), проект, школа етикету, операція, виставка-конкурс, ведення літопису класного колективу, фестиваль, колективне ігрове спілкування, похід, спартакіада, турнір, гра-анкета, колаж, ігрова програма, пошукова гра, акція (милосердя, благодійна, екологічна та ін.), екологічна стежка, художня галерея, конкурс-ярмарок, виставка творчих робіт, трудовий десант, конкурс-інсценізація, конкурсна програма, інтелектуальна гра.

2.4.2. Старша школа

Психологічні вікові особливості

Старший шкільний вік, що охоплює період розвитку дитини від 15 до 18 років, у віковій психології прийнято вважати старшим підлітковим віком. Одним із важливих аспектів психічного розвитку старшокласників є інтенсивне дозрівання, провідна роль у якому відводиться розвитку мислення. У цьому віці учні виявляють більше самостійності в заняттях, у них інтенсивно розвиваються моральні сили, формуються та визначаються риси характеру, відбувається становлення світогляду. Основною особливістю особистісного розвитку старшокласника є помітний розвиток самосвідомості, самооцінки, що ґрунтується на самостійному аналізі й оцінці власної діяльності, що не завжди через складність цього процесу є об'єктивним.

Старший шкільний вік є сенситивним у формуванні світогляду, виробленні стратегії життя, визначенні життєвих планів, формуванні вміння творити власну долю, активно відповідально та ефективно реалізувати громадянські права і обов'язки.

Разом із розвитком абстрактного й цілісного мислення в учнів старших класів відбувається перехід до вищих рівнів мовлення, виникає прагнення до його самовдосконалення, намагання зробити його більш виразним, точним. Старшокласники вже вільно користуються комп'ютером, інтернетом, енциклопедичними словниками і зіставляють інформацію з різних джерел.

У старшокласників помітно розвивається самоспостережливість, вміння аналізувати поведінку. Для них характерне поглиблене усвідомлення психологічних процесів. Помітно зростають сила волі, витримка, наполегливість, самоконтроль. Інтереси стають зрілішими і водночас тривалішими, стійкішими, міцнішими. Розвиваються пізнавальні інтереси, зокрема, до самостійних видів навчальної роботи. У результаті пізнавальної діяльності старшокласники повинні уміти: поповнювати словниковий запас, сприймати інформацію та визначати нові ідеї, володіти достатнім обсягом інформації, використовувати засвоєний матеріал за нових умов, критично мислити, вирішувати складні проблеми, встановлювати

причинно-наслідкові зв'язки, інтегрувати й синтезувати інформацію, відрізнити незначні і відмінності, досконало аналізувати ситуацію, передбачати наслідки, оцінювати процес і результати, міркувати, будувати гіпотези, застосовувати ідеї на практиці, узагальнювати та робити висновки.

Методичні рекомендації педагогу-вихователю:

- виявляйте терпимість до дітей; займіть позицію старшого друга й помічника;
- підтримуйте культ, ідеал першої «чистої» любові, дружби;
- організуйте для хлопчиків різні види діяльності з фізичним навантаженням, а для дівчаток – зі словесномовним;
- бережіть довіру, що завоювали;
- зберігайте чужі таємниці;
- виступайте в ролі порадики, арбітра.

Форми роботи

Під час навчання у цей період виникають нові мотиви професійного та життєвого самовизначення. Старшокласники, визначаючи систему цінностей, керуються планом свого індивідуального розвитку та соціальною значимістю життєвих цілей. Соціальні мотиви старшокласників стають більш диференційованими і дієвими, що зумовлює використання у роботі з ними таких **форм роботи**: диспут, брифінг, відверта розмова, етичний тренінг, ярмарок професій, конкурс, ділова зустріч, етичний тренінг, тестування, екологічний десант, турнір ораторів, моделювання розвивально-виховних ситуацій, музична вітальня, тематична дискотека, клуб веселих та кмітливих (КВК), шоу-програма, проект, благодійна акція, брейн-ринг, сократівська бесіда, телефон довіри, філософський стіл, складання індивідуальних програм саморозвитку, дебати, похід, екскурсія, бенефіс, колаж, бал, презентація, агітбригада, прес-шоу, телерею, аукціон, десант, експедиція (фольклорна, краєзнавча та ін.), вечір (поезії, пам'яті та ін.), круглий стіл, прес-конференція, фоторепортаж, мобільний консультаційний пункт, презентація-захист, інтернет-форум, відкрита кафедра, вернісаж, творчий портрет, школа лідера, театральна вистава, мистецькі шкільні

колективи (театральні, хорові, хореографічні), тематичний діалог, конкурс творчих робіт, захист проєктів, поетична вітальня, бал, самотестування, публіцистична вистава, рух учнівської молоді, експедиція, літопис класного колективу, конкурсна програма, вікторина, інтелектуальна гра, трудові загони, табори праці та відпочинку, шкільні лісництва, учнівські виробничі бригади.

2.5. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

2.5.1. Загальні питання до складання плану роботи класного керівника

План роботи класного керівника – це документ, який визначає систему виховної роботи класного керівника. Призначення плану – впорядкувати педагогічну діяльність, забезпечити виконання таких вимог до педагогічного процесу, як планомірність та систематичність, керованість та наступність результатів.

Під *плануванням виховної роботи у класі* варто розуміти процес спільної діяльності класного керівника, дітей і дорослих із визначення цілей, змісту та способів організації виховного процесу й життєдіяльності у класному співтоваристві, організаторів та учасників намічених справ, строків їх проведення.

Планування виховної роботи класу – складний процес, який потребує від класного керівника значних витрат часу, зусиль і вмінь. Але треба пам'ятати, що план не складається раз і назавжди, він має бути робочим, тобто підлягати корекції і доповненням протягом року.

План виховної роботи сприяє системності та послідовності в роботі класного керівника, допомагає йому не розмінюватися на дрібниці, а спрямовувати свою роботу на вирішення першочергових завдань навчально-виховного процесу.

Які ж організаційно-педагогічні умови планування виховної роботи?

По-перше, це осмислення та усвідомлення соціального замовлення, тих основних вимог, які висуває перед школою суспільство.

Важливо також проаналізувати досвід, що нагромадився у педагогічному колективі школи, а також надбання інших навчальних закладів.

Щоб скласти конкретний дієвий план виховної роботи, класному керівникові необхідно добре знати склад учнів класу, їхні сильні та слабкі сторони, їхні прагнення та можливості, сімейні обставини. Тому перед складанням плану слід переглянути особові справи учнів, класний журнал, характеристики, вивчити думку батьків, учнів тощо.

Важливо також, щоб план виховної роботи з класом був реальним, конкретним, визначав таку систему заходів, яка може бути забезпечена матеріально, організаційно та методично. План має давати повну картину стратегії і тактики виховної роботи класного керівника з класом. У процесі роботи до плану можна (і треба) вносити необхідні доповнення та зміни.

Виконання цих умов сприятиме творчому характеру планування в конкретному класному колективі, перетворить розробку перспективного плану на засіб удосконалення виховного процесу.

Важливо зазначити, що загальноприйнятих форми і структури плану не може бути. Педагогові необхідно творчо підійти до складання плану з огляду на особливості класного колективу, умови школи, а також досвід своєї роботи. На практиці існує кілька форм планів, кожна з яких має свої переваги та недоліки.

Підбиваючи підсумок, ми насамперед можемо сказати, що планування значною мірою визначає результати та ефективність виховної роботи.

– Чітке планування допомагає вчителю уникнути багатьох помилок і негативних явищ, тому що план дозволяє намітити загальні перспективи та конкретні шляхи вирішення поставлених виховних завдань.

– План допоможе упорядкувати педагогічну діяльність, забезпечити виконання таких вимог, як планомірність і системність, керованість і наступність результатів.

– За своїм змістом, структурою та формою плани дуже різноманітні, але головне їх призначення – допомога в організації виховної роботи, тому вони мають бути зручними для користування, робочими, а не формальними документами.

2.5.2. Структура плану виховної роботи класного керівника

У практиці зустрічаються різні види педагогічного планування. Робочим планом класного керівника є *календарний* або *перспективний план виховної роботи*, який охоплює тижневий, місячний або річний проміжок часу і містить таку інформацію: перелік запланованих заходів, терміни їх проведення, прізвища організаторів тощо.

Традиційна структура плану роботи класного керівника, включає такі розділи:

1. Аналіз виховної роботи за минулий рік.
2. Цілі та завдання виховної діяльності.
3. Психолого-педагогічна характеристика класу.
4. Основні напрями діяльності та справи класного колективу.
5. Індивідуальна робота з учнями.
6. Робота з батьками.
7. Вивчення стану та ефективності виховного процесу в класі.

2.5.2.1. Аналіз виховної роботи за минулий рік

Перший розділ плану традиційно називається *«Аналіз виховної роботи за минулий рік»*. Без аналізу пережитого досвіду спільної діяльності та спілкування, визначення досягнень і з'ясування слабких місць виховного процесу у класі, без розуміння соціальних процесів, які будуть у класному колективі, та виявлення тенденцій особистісного розвитку учнів неможливо правильно намітити цільові орієнтири, визначити пріоритетні напрями виховної діяльності на

наступний навчальний рік, вибрати оптимальні форми, методи та прийоми побудови виховної роботи.

Пропонуємо одним із варіантів аналізу виховної роботи у класі.

Питання для аналізу виховної роботи у класі

1. Аналіз ефективності визначення цілей та планування виховного процесу в класі в минулому році.

1.1. Результати виконання виховних завдань минулого року, доцільність їх постановки, дієвість ідей, що використовувались під час планування.

1.2. Правильність вибору основних напрямів, змісту, форм і методів роботи, засобів педагогічного впливу, прийомів залучення учнів до діяльності та спілкування.

2. Аналіз розвитку учнів класу.

2.1. Рівень вихованості учнів, формування досвіду прояву їх національної самосвідомості, почуття патріотизму, особливості їх морально-етичного, естетичного, інтелектуального та фізичного розвитку (вказати, які чинники найбільше вплинули на ці процеси).

2.2. Розвиток пізнавальних інтересів та творчих здібностей учнів, які виявляються в суспільно-корисній, інтелектуальній, художньо-естетичній, трудовій та іншій діяльності.

2.3. Рівень знань, умінь і навичок учнів класу, їхня успішність (бажано порівняти з результатами минулих років).

2.4. Зміни у мотиваційно-споживчій сфері (динаміка навчальних мотивів, мотивів участі у життєдіяльності класу, навчального закладу, прояви «нових» потреб учнів тощо).

2.5. Сформованість в учнів потреби займатися самовихованням.

2.6. Зміни в соціокультурному розвитку учнів (розвиток культури спілкування, громадянської, правової, інтелектуальної, художньої, екологічної, фізичної культури, культури сімейно-родинних відносин, економічної культури та культури праці; адаптованість до сучасного життя; розвиток самостійності, уміння благодійно впливати на соціум; формування культури життєвого самовизначення).

2.7. Успіхи та досягнення учнів класу, їхні особисті досягнення, прояв їхніх індивідуальних особливостей.

2.8. Учні «групи ризику» (їхні індивідуальні особливості, запити, мотиви вчинків, вплив на них найближчого соціального оточення; найбільш дієві форми роботи з ними; завдання щодо виховання цих учнів та корекції їхньої поведінки; прогнозування соціалізації цих учнів у майбутньому).

3. Аналіз динаміки соціального розвитку учнів.

3.1. Особливості відносин учнів класу із соціумом, що їх оточує, найбільш помітні зміни у цих відносинах, що відбулися протягом минулого навчального року. Які чинники (умови) особливо вплинули на ці зміни.

3.2. Основні ціннісні орієнтації учнів класу, особливості їхнього ставлення до суспільства, держави, до культури, звичаїв, традицій українського народу, української історії та мови, до людей і до себе, до природи, мистецтва, праці, навчання, а також особливості їхнього ставлення до навчального закладу, класу тощо.

3.3. Зміна кола найбільш значущих учнів класу. Хто для них є (стає) найбільш значущим. Якою мірою найближче соціальне оточення (батьки, однокласники), заняття в гуртках, секціях та інших об'єднаннях впливають на процес соціалізації учнів та його результати.

3.4. Хто і що впливає на розвиток особистості учня, на формування його особистісних якостей, творчих здібностей і талантів.

3.5. Яку роль у соціальному розвитку учнів відіграє класна спільнота.

4. Аналіз розвитку колективу класу.

4.1. Соціально-психологічний мікроклімат у класі. Які чинники (люди, умови) впливають на його створення? Особливості морально-психологічного клімату в класі: характер взаємовідносин учнів (тактовність, ввічливість, увага та повага один до одного, особливості стосунків хлопців та дівчат, доброзичливість, колективізм, стосунки взаємної відповідальності, турботи тощо); домінуюче ставлення

учнів до вчителів, навчального закладу, особливості спілкування у класному колективі.

4.2. Соціометрична, рольова та комунікативна структури класу, рівень розвитку колективних взаємовідносин і колективної творчої діяльності, ступінь залученості учнів до життєдіяльності класу, процесу планування, організації та аналізу спільної діяльності.

4.3. Розвиток громадської активності учнів (ступінь їхньої ініціативності, творчості, організованості, самостійності, участі у самоврядуванні класу).

4.4. Зміни складу класу, які відбувалися протягом року, індивідуальні особливості «нових» учнів, їх адаптація та інтеграція у класний колектив.

4.5. Особливості громадської думки класу, вплив колективу на інтереси та поведінку окремих учнів. Хто (що) найбільше впливає на громадську думку класу.

5. Аналіз організації виховного процесу в класі та визначення ефективності виховної роботи класного керівника.

5.1. Що зі змісту виховних заходів було найкраще сприйнято учнями? У яких справах вони брали участь із найбільшим задоволенням? У яких проявили себе активними організаторами? А до яких залишились байдужими? У яких були пасивними? Чому?

5.2. Наскільки вдалою була послідовність класних заходів у минулому навчальному році?

5.3. Яка діяльність позитивно вплинула на формування в учнів свідомої дисципліни та відповідального ставлення до навчання й праці?

5.4. Які методи, форми роботи та засоби її організації найбільш позитивно вплинули на розвиток учнів?

6. Аналіз участі учнів класу у життєдіяльності навчального закладу.

6.1. Основні мотиви участі учнів класу в загальношкільних заходах, ступінь їх зацікавленості в роботі та залученості до життєдіяльності навчального закладу, активність і результативність

(в контексті розвитку особистості школярів) участі членів класного колективу у загальношкільних справах.

6.2. Участь учнів класу в шкільному самоврядуванні, організаторській діяльності, роботі шкільних гуртків, клубів та інших об'єднань, вплив цієї діяльності на виховання і розвиток особистості учнів.

7. Аналіз педагогічної взаємодії учнів класу з батьківським активом.

7.1. Частота і характер контактів із сім'ями учнів.

7.2. Зміна ставлення батьків до навчального закладу протягом навчального року.

7.3. Вплив батьків учнів на виховну діяльність класу (формулювання соціального замовлення, висування вимог до змісту й організації педагогічного процесу, планування та проведення класних справ і заходів).

7.4. Результативність педагогічної просвіти батьків та інформування їх про хід і результати навчально-виховного процесу (залежно від змісту і форм його організації).

7.5. Результативність організації батьківських зборів у класі.

7.6. Ефективність індивідуальної роботи з батьками.

7.7. Особливості взаємодії з батьківським активом (батьківським активом навчального закладу, радою батьків класу).

7.8. Результати педагогічних спостережень за вихованням у сім'ях учнів класу, участю батьків у підготовці дітей до сімейного життя.

7.9. Взаємодія з «проблемними» сім'ями, що потребують особливої уваги педагогів.

8. Аналіз організації педагогічної взаємодії дорослих, що працюють з учнями класу.

8.1. З ким із педагогічних, медичних, соціальних працівників та представників інших сфер здійснювалась виховна взаємодія?

8.2. Хто із дорослих, що працюють з учнями класу, справляє значний вплив на виховання і розвиток учнів?

8.3. Якою мірою класному керівнику вдалося організувати взаємодію педагогів, що навчають і виховують учнів класу?

8.4. Які методи педагогічної взаємодії дорослих були найбільш ефективними?

9. Висновки.

9.1. Досягнення і знахідки, накопичений позитивний досвід.

9.2. Негативні моменти організації життя класу і виховання учнів.

9.3. Нереалізовані можливості та невикористані резерви.

9.4. Перспективні цілі та першочергові завдання на найближче майбутнє.

10. Додатки.

10.1. Результати підсумкових діагностичних досліджень, анкетувань, опитувань тощо.

10.2. Відомості про проведення та результати окремих заходів, акцій чи окремих періодів життя класного колективу.

10.3. Інші аналітичні матеріали.

2.5.2.2. Цілі та завдання виховної діяльності

У другому розділі плану – «Цілі та завдання виховної діяльності» – зазначаються цільові орієнтири виховної діяльності педагога. На сьогодні його головною метою є виховання всебічно та гармонійно розвиненої особистості. Обираючи мету, класні керівники мають спиратися на підсумки індивідуальної та колективної аналітичної діяльності та спроектовані образи учня й класу, а також виконувати вимоги, які висуюються до цільових орієнтирів виховної діяльності.

Останні мають:

- сприяти розвитку особистості дитини, формуванню її інтелектуального, морального потенціалу, забезпечувати опанування учнями цілісної системи знань про навколишнє середовище, практичних умінь і навичок, способів творчої

діяльності, прийомів і методів самопізнання і саморозвитку; виховувати в них ціннісне сприйняття себе і навколишньої соціальної та природної дійсності;

- узгоджуватися з інтересами та ціннісними настановами членів класної спільноти, такими, що відповідають особливостям колективу класу та умовам його життєдіяльності;
- забезпечуватися необхідними ресурсами для реалізації;
- бути конкретними, чітко й зрозуміло сформульованими;
- сприйматися такими, яких складно, але можливо досягнути;
- бути гнучкими, тобто придатними до коригування;
- бути діагностичними.

У плані роботи класного керівника разом із цілями формулюються й завдання, виконання яких дає змогу досягти поставленої мети.

Досвідчені класні керівники рекомендують орієнтуватися на таку схему логічного розвитку цілей:

- розширити і поглибити знання вихованців за темою співпраці;
- сформувати певне (залежить від вибраної цілі співпраці) емоційно-оцінююче ставлення до предмету чи явища, на якому будується співпраця (це може бути інтерес, захоплення, гордість, співчуття, неприйняття – тільки не байдужість);
- розкрити перед кожним вихованцем можливості для його особистої чи колективної участі в суспільно-корисній справі;
- навчати практичним навичкам і вмінням особистої турботи про навколишнє оточення та природне середовище, оточуючих людей, про себе самого;
- розвивати конкретні інтелектуальні, вольові, емоційні, фізичні здібності та якості вихованців;
- формувати сприятливі для розвитку вихованців взаємовідносини в учнівському колективі.

Цілі та завдання необхідно реалізувати їх шляхом особистої діяльності вихованців.

2.5.2.3. Психолого-педагогічна характеристика класу

У третьому розділі – «*Психолого-педагогічна характеристика класу*» – подаються загальні відомості про клас, індивідуальні особливості учнів, рівень їхньої вихованості, свідомості, громадянської відповідальності, розвиток самоврядування тощо.

План-схема психолого-педагогічної характеристики класу

1. **Загальні відомості про клас:** склад учнів за віком, статтю; біографія класу, його традиції; загальна характеристика успішності та навчальної дисципліни; зв'язки класу з іншими групами і колективами.

Соціально-психологічні параметри сім'ї – повна, одно чи багатопоколінна сім'я; гармонійність внутрішньо сімейних стосунків; за стилем родинного спілкування (авторитарні, демократичні чи конфліктні сім'ї); за характером ставлення до дитини (зацікавлені, турботливі, тривожні, відчужені, безконтрольні тощо).

2. **Спрямованість класного колективу:** мета і мотиви основних видів колективної діяльності, характеристика моральної атмосфери у класі:

а) навчальна діяльність (рівень загального розвитку учнів, широта інтересів, кругозір); вимоги до навчальної діяльності з боку активу і учнів один до одного; негативні та позитивні прояви взаємодії в навчальній роботі (взаємодопомога або списування, підказування тощо);

б) групова діяльність (суспільно корисна праця та її місце в житті колективу, види праці і характер її виконання, прояв дисципліни і свідомості в праці);

в) громадська діяльність класу; громадська думка;

г) інші види діяльності (інтерес у класі до мистецтва, літератури, спорту; відвідування театрів, участь у лекціях, диспутах, конференціях, обговорення кінофільмів тощо).

3. Характер взаємин у колективі: що лежить в основі взаємин у колективі (характер зв'язків у колективі, де дружать, місце проживання, спільна діяльність, інтереси, місце за партою); як ставляться учні один до одного, система їх взаємини (повага, ввічливість, чуйність, поступливість, взаємодопомога); загальні інтереси, прагнення бути разом у позаурочний час; взаємини між хлопчиками і дівчатками; найавторитетніші учні в класі, кого діти нехтують або не помічають у своєму класі і чому, ставлення класу до учнів з фізичними вадами; загальні моральні норми, правила в колективі, які діти вважають за потрібне виконувати; характерні випадки порушень цих правил, їх причини та засоби впливу на порушників з боку класного керівника та учнівського колективу.

4. Коротка характеристика виборного активу класу та його діяльності, наскільки він самостійно діє. Неофіційний актив класу, його взаємини з офіційним, взаємозв'язок із шкільним парламентом.

5. Педагогічне керівництво класним колективом: вплив особистості класного керівника, вчителів, батьків на колектив, ставлення класу до них, авторитет педагогів серед учнів; здійснення індивідуального підходу до учнів і загальний стиль педагогічного керівництва.

6. Аналіз результативності індивідуальної виховної роботи (з учнями, схильними до девіантної поведінки, з обдарованими дітьми).

7. Аналіз роботи з батьками (взаємодія, результативність проведення батьківських зборів, інших видів роботи, ведення документації роботи з батьками).

Висновки: визначення рівня вихованості учнів, зростання або зміна рівня вихованості характеристика рівня розвитку класного колективу; основні недоліки в організації життя колективу, міжособистісних стосунків і шляхи їх подолання; можливість використання класного колективу для виховного впливу на окремих учнів; рекомендації щодо поліпшення роботи з організації та

згуртування класного колективу, створення сприятливого психологічного мікроклімату для кожного учня.

2.5.2.4. Основні напрями діяльності та справи класного колективу

Четвертий розділ плану – *«Основні напрями діяльності та справи класного колективу»*.

Відповідно до результатів, отриманих у процесі аналітичної діяльності й зазначених у першому розділі плану, та на основі сформульованих цілей і завдань виховної роботи педагогу необхідно визначити напрями, форми та способи організації життєдіяльності класного колективу. Допоможуть у цьому сформований учителем образ класу, його уявлення про організацію діяльності, спілкування і відносин у класному колективі.

Форми та способи життєдіяльності класу не мають визначатися набором випадково відібраних і не пов'язаних між собою заходів. Щоб добір справ був справді системним і науково обґрунтованим, класний керівник має під час планування спиратись на теоретичні та технологічні розробки з питань виховання учнів.

Потрібно передбачити участь вихованців у загальношкільних і класних справах, водночас визначити як пріоритетний той вид діяльності, що якнайкраще вплине на розвиток особистості учнів та забезпечить неповторність класного колективу.

Вибираючи форми й способи роботи, вчитель віддає перевагу тим справам, які пропонувались учнями та батьками під час колективного планування життєдіяльності у класі. Ці заходи найбільше відповідають інтересам і потребам учнів та сприяють їхньому розвитку.

Вчителю важливо правильно визначити терміни виконання завдань і відповідальних за підготовку та проведення заходів. Оптимальний розподіл часу і сил членів класної спільноти дасть змогу підвищити ефективність виховної діяльності.

Плануючи роботу з класним колективом спираємось на *«Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України»*.

Основні орієнтири виховання

(основна школа)

- 1. Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави** формується у процесі національно-патріотичного та розумового виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість патріотичних почуттів, національної самосвідомості, правосвідомості, політичної культури.	Любов до свого рідного краю, Батьківщини, народу. Повага до українських та родинних законів, звичаїв, обрядів і традицій. Відчуття своєї приналежності до України. Усвідомлення спільної власної долі з долею України. Знання та володіння українською мовою. Прагнення до збереження та примноження духовного та матеріального багатства українського народу. Особисте усвідомлення себе українцем. Віра в духовні сили та майбутнє. Усвідомлення праці як життєвої потреби. Усвідомлення моральних та культурно-національних цінностей. Шанобливе ставлення до державної символіки. Осмислення відповідальності як важливої риси особистості. Усвідомлення особистістю своїх прав свобод, обов'язків. Свідоме ставлення до законів своєї держави. Дотримання правил та норм поведінки, соціально значимих для суспільства. Розуміння особистої відповідальності за свої вчинки. Активна життєва позиція щодо негативних проявів у соціумі. Знання про типи держав, політичні організації, виборчу систему. Активна громадянська життєва позиція. Знання історії та культури інших народностей, які проживають в Україні та інших державах.

2. Ціннісне ставлення до людей формується у процесі морального виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість духовно-моральної культури особистості (чуйність, чесність, правдивість, справедливість, гідність, милосердя, толерантність, совість, терпимість, миролюбність, ввічливість, делікатність, тактовність тощо).	Знання та розуміння особистих, родинних, громадянських, національних та загальнолюдських цінностей. Вміння співпрацювати з іншими, працювати в групі та в колективі. Вміння прощати і просити пробачення. Єдність моральної свідомості та поведінки. Єдність слова і діла. Активна моральна життєва позиція. Усвідомлення ідеалів сім'ї, родини.

3. Ціннісне ставлення до себе формується у процесі морального та фізичного виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість основних засад «Я-концепції» особистості (самопізнання, самовизначення, самовиховання, самореалізації, самовдосконалення, самоствердження, самооцінка тощо).	Вміння цінувати себе як унікальну і неповторну особистість. Знати наслідки негативного впливу шкідливих звичок на здоров'я людини. Прагнення бути фізично здоровою людиною. Знання та вміння оцінювати свій фізичний та психічний стан, своє здоров'я. Вміння визначати свій соціальний статус у соціальній групі. Вміння уникати конфліктних ситуацій. Вміння адаптуватися в різних життєвих ситуаціях та конструктивно впливати на них. Вміння коригувати та регулювати власну поведінку.

4. Ціннісне ставлення до природи формується у процесі екологічного виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість екологічної культури.	Усвідомлення себе як невід'ємної частини природи, взаємозалежності людини та природи. Усвідомлення ролі природи та її самооцінки у житті людини. Усвідомлення особистої причетності до збереження природних багатств. Бережливе ставлення до природи. Активна життєва позиція щодо збереження природи. Вміння природокористування.

5. Ціннісне ставлення до мистецтва формується у процесі естетичного виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість естетичної культури мислення та культури почуттів засобами художніх образів різних видів мистецтв.	Знання про види мистецтва та засобів їх виразності. Наявність художньо-естетичних емоцій, смаків, почуттів. Здатність виражати власне ставлення до мистецтва. Здатність до творчої діяльності у мистецькій сфері та самореалізації. Потреба в спілкуванні з мистецтвом. Володіння системою елементарних мистецьких знань, понять, термінів. Вміння адекватно сприймати художні твори різних видів мистецтва.

6. Ціннісне ставлення до праці формується у процесі трудового виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість потреби у праці.	Усвідомлення соціальної значимості праці в житті людини. Повага до людей праці, які створюють духовні та матеріальні блага та цінності. Оволодіння основами наукової

	<p>організації праці. Навички самообслуговуючої та суспільно-корисної праці. Навички ведення домашнього господарства. Знання про групи професій (за Климовим). Вміння професійного самовизначення. Розуміння економічних законів і проблем суспільства і засобів їх розв'язання. Цілеспрямованість. Наполегливість. Кмітливість. Працьовитість. Відповідальність. Вміння доводити справу до логічного завершення. Організованість. Вмотивованість. Асиртивність.</p>
--	--

Основні орієнтири виховання (старша школа)

1. Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави формується у процесі національно-патріотичного та розумового виховання.

Критерії	Виховні досягнення
<p>Високий рівень сформованості громадянина – патріота України.</p>	<p>Любов до Батьківщини, до рідного краю; повага до державних символів. Усвідомлення значущості української мови і ставлення до неї як до духовної цінності. Знання та усвідомлення необхідності дотримуватись конституційно – правових норм. Сформованість активної громадянської позиції, відповідальності за долю України. Усвідомлення національної ідеї, готовність переведення її в етико-антропологічну площину. Готовність до захисту інтересів Батьківщини. Стійке усвідомлення і застосування своїх прав, обов'язків, свобод. Участь в житті школи і учнівському самоврядуванні. Повага і толерантне ставлення до представників інших етносів, віро сподівань і культур.</p>

2. Ціннісне ставлення до людей формується у процесі морального виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість планетарного та ноосферного мислення.	Інтеграція національних та загальнолюдських цінностей. Готовність до моральних вчинків на засадах гуманного ставлення до людей. Активна участь у добродійній діяльності. Здійснення вільного морального вибору. Навички соціальної взаємодії. Потреба допомагати іншим.

3. Ціннісне ставлення до природи формується у процесі екологічного виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість екологічної культури: гармонійне співіснування з природою та зв'язок з національними традиціями; навичок екологічного партнерства.	Знання екологічного законодавства; знання основ безпечної життєдіяльності в умовах екологічної кризи; участь у природоохоронній діяльності. Знання особливостей інформації, харчової та радіаційної безпеки. Знання поновлювальних та альтернативних джерел енергії. Усвідомлення феномена людської природи і духовності, впливу природного довкілля на менталітет людини. Навички оздоровлення довкілля; відповідальне ставлення до природи, правових норм, до природи як середовища існування людини. Почуття особистої причетності до збереження природних багатств відповідальності за них.

4. Ціннісне ставлення до праці формується у процесі трудового виховання.

Критерії	Виховні досягнення
<p>Сформованість:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення дітьми значущості праці; - потреби в трудовій активності; - знань економічних законів і проблем суспільства; - ініціативності; - готовність до творчої діяльності. 	<p>Знання соціально – економічного законодавства України. Сформованість практичних умінь і навичок ведення домашнього господарства; навичок колективної діяльності. Практичне володіння основами ділової етики, інформаційно-комунікативними технологіями. Професійне самовизначення. Уявлення про техніку пошуку роботи. Проектування професійної діяльності. Сформованість корпоративної культури. Творчі і трудові досягнення.</p>

5. Ціннісне ставлення до культури і мистецтва формується у процесі естетичного виховання.

Критерії	Виховні досягнення
<p>Сформованість високого рівня естетичної культури на основі сприймання та оцінювання художніх шедеврів національної та світової класики, сучасного мистецтва.</p>	<p>Сформованість потреби спілкування з мистецтвом (сприймання художніх творів, власна співтворчість). Розуміння і аналіз художніх образів мистецтва. Вміння розрізняти цінності і квазіцінності (піднесене і повторне); готовність до створення естетичного середовища. Навички до розробки і участь в творчих і мистецьких проектах; творче самовираження і самореалізація. Участь у позакласній та позашкільній діяльності.</p>

6. Ціннісне ставлення до себе формується у процесі морального та фізичного виховання.

Критерії	Виховні досягнення
Рівень сформованості здорового способу життя (духовного і фізичного)	Розуміння та аналіз «Я-концепції». Імунітет до асоціальних впливів; готовність до виконання різних соціальних ролей. Вміння орієнтуватися та адаптуватися у життєвих ситуаціях; вміння розв'язувати конфлікти на основі толерантності, терпіння. Володіння навиками самовиховання. Визначення життєвих пріоритетів, цілей та ідеалів.

Цей розділ («Основні напрями діяльності та справи класного колективу») визначає структурну своєрідність плану, в ньому можуть бути відображені різні підходи до розвитку та формуванню особистості.

Прихильники **функціонального підходу** пропонують таку форму даного розділу плану:

Основні напрями і завдання	Зміст роботи (за розділами)	Форми і методи	Терміни виконання	Виконавці	Оцінка про виконання

Такий план припускає опис форм, методів і змісту, незалежно один від одного, орієнтовані на формування основ світогляду, виховання суспільної активності, моральне виховання і виховання свідомої дисципліни, культури поведінки, виховання свідомого відношення до навчання і розвиток пізнавальної активності, формування позитивного відношення до праці, естетичне і фізичне виховання. Якщо до цих багатопланових напрямків додати не менш значимі з позиції функціонального підходу екологічне, економічне, гігієнічне, правове виховання, роботу з профорієнтації, то стає очевидною нереальність такого плану роботи для його втілення в життя.

Сьогодні вважається загальновизнаним, що планування по розділах відповідно до основних напрямків виховання (трудове, моральне, естетичне й ін.), «розриває» цілісний педагогічний процес на частини.

Визнання педагогічної громадськості в останні роки одержав варіант плану, запропонований Н. Щурковою, у якому в органічній єдності знайшли своє відображення комплексний, діяльнісний і особистісний підходи. Виділяючи як основні об'єкти виховання колектив, діяльність вихованців і розвиток індивідуальності, Н. Щуркова пропонує на великому листі (з метою оперативності і можливості роботи з планом протягом року) після позначення домінуючих задач виділити три відповідних розділи: організація колективу, організація діяльності, що виховує, і організація роботи з розвитку індивідуальності. Форма такого плану роботи класного керівника має наступний вид:

<i>Організація діяльності, що виховує</i>		<i>Організація колективу</i>		<i>Організація роботи із розвитку індивідуальності</i>	
<i>Види діяльності</i>	<i>Зміст роботи</i>	<i>Засоби</i>	<i>Зміст роботи</i>	<i>Засоби</i>	<i>Зміст роботи</i>
<i>Суспільно корисна</i>		<i>Колективна творча діяльність</i>		<i>Вивчення учнів</i>	
<i>Пізнавальна</i>		<i>Самоврядування</i>		<i>Зв'язок з родиною</i>	
<i>Ціннісно-орієнтаційна</i>		<i>Проектування цілей</i>		<i>Робота з малим пед. колективом</i>	
<i>Художньо-творча</i>		<i>Вплив на міжособистісні відносини</i>		<i>Індивідуальні впливи</i>	

Також поширеними є в сучасній педагогічній практиці плани виховної роботи класного керівника, розроблені на основі Програми «Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України». Вони мають такий вид.

**Виховна діяльність з класом
(індивідуальні, колективні, групові форми)**

Основні орієнтири виховання	Вересень (Січень)	Жовтень (Лютий)	Листопад (Березень)	Грудень (Квітень)	(Травень)
<i>Ставлення до суспільства і держави</i>					
<i>Ставлення до людей</i>					
<i>Ставлення до природи</i>					
<i>Ставлення до праці</i>					
<i>Ставлення до мистецтва</i>					
<i>Ставлення до себе</i>					

2.5.2.5. Індивідуальна робота з учнями

Наявність у плані V розділу **«Індивідуальна робота з учнями»** зумовлена діяльністю класного керівника, спрямованою на створення у класі сприятливого середовища для формування особистості учнів, педагогічне проектування та забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку учня, пошук найбільш ефективних прийомів і методів здійснення виховного впливу на кожного школяра.

Основними напрямками індивідуальної роботи класного керівника з учнями є:

- вивчення індивідуальних особливостей учнів, специфіки умов і процесу їх розвитку;
- встановлення міжособистісних контактів із кожною дитиною;
- створення в класному колективі умов для прояву і розвитку реальних і потенційних можливостей учнів, задоволення соціально цінних і особистісно значущих інтересів та потреб учнів;
- вивчення та врахування в роботі стану фізичного, психічного та соціального здоров'я учнів;
- розв'язання питання соціальної адаптації учнів в умовах дитячого та педагогічного колективів;
- надання індивідуальної допомоги учням, які мають проблеми в адаптації до життєдіяльності класу, відносинах з учителем та іншими членами колективу навчального закладу, виконанні норм і правил поведінки у школі та поза її межами;
- профілактична робота з учнями «групи ризику» (що виховуються у дисфункційних сім'ях, схильні до правопорушень, вживають наркогенні речовини);
- взаємодія з батьками, адміністрацією, соціально-психологічною та іншими службами навчального закладу з метою проектування індивідуальної траєкторії розвитку учнів, педагогічної підтримки суспільно корисних ініціатив учнів, корекції відхилень в інтелектуальному, моральному та фізичному становленні їх особистості;
- сприяння вихованцям у діяльності з самопізнання, самовизначення та саморозвитку;
- діагностика результатів навчання, виховання і розвитку кожного учня, облік їхніх особистих досягнень.

Під час розробки плану класний керівник може використати такі *педагогічні засоби*, як прийоми й методи психолого-педагогічної діагностики, вивчення матеріалів медичного та психологічного обстеження учнів, складання індивідуальних характеристик вихованців, оформлення карти захоплень та інтересів учнів, їхніх батьків, ведення щоденника особистих досягнень учнів, визначення разом із вихованцем та його батьками найближчих перспектив розвитку, індивідуальні консультації та бесіди, педагогічний

консиліум, створення ситуацій успіху та вибору, розробка та реалізація програми корекційної діяльності, організація занять гуртка «Пізнай себе» тощо.

2.5.2.5.1. Орієнтовна схема вивчення і написання психолого-педагогічної характеристики учня

I. Загальні відомості

Прізвище, ім'я учня; дата народження; клас, загальний фізичний розвиток, стан здоров'я, умови життя і побуту в сім'ї, стосунки членів сім'ї, правильність основної лінії сімейного виховання. Розвиток у дитинстві.

II. Стосунки з класом і ставлення до школи

1. Загальна характеристика класу (розвиток учнів, вихованість, традиції і вимоги класного колективу, в якому навчається учень).

2. Становище в класі (чи користується повагою, авторитетом, чим це зумовлюється?).

3. Ставлення до однокласників (поважає їх, байдужий, не поважає, чи дорожить думкою класу, з ким дружить і на чому ґрунтується дружба, чи бувають конфлікти з однокласниками, в чому їх причина .

4. Чи задоволений своїм становищем у класі і яке становище хотів би зайняти?

5. Чи дорожить перебуванням у школі (що особливо цінує в ній)?

6. Ставлення до вихователів і вчителів (чи є контакт, любить, поважає їх?).

III. Учіння

1. Успішність (переважаючі оцінки, чи однаково встигає з різних предметів). Рівень знань.

2. Начитаність.

3. Розвиток мови: її образність, емоційність, запас слів, уміння виразити свою думку письмово і усно).

4. Зацікавленість до занять і ставлення до навчання (чи з цікавістю вчиться, до яких предметів проявляє схильність, як ставиться до оцінки, схвалення, до порад учителів і батьків; основний мотив навчальної діяльності).

5. Здатність до навчання:

5.1. Особливості уваги (розвиток довільної уваги, її зосередженість, розподіл).

5.2. Осмисленість сприйняття навчального матеріалу, швидкість осмислення матеріалу.

5.3. Рівень і характер розвитку довільної і осмисленої пам'яті (заучує осмислено чи механічно, чи володіє прийомами довільного запам'ятовування, яка швидкість і міцність запам'ятовування, а також легкість відтворення, індивідуальні особливості пам'яті).

5.4. Розвиток мислення (чи легко відрізняє суттєві і другорядні ознаки предметів і явищ; який рівень засвоєння загальних і абстрактних понять; чи уміє робити порівняння, узагальнювати, робити самостійні висновки; чи швидко знаходить шляхи розв'язку).

5.5. Розвиток уяви (багатство відтворюючої і творчої уяви в різних видах діяльності в т. ч. навчальної).

6. Старанність у навчальній роботі.

7. Вміння вчитися (дотримання режиму дня, організованість: чи може самостійно працювати над книгою, заучувати матеріал, контролювати себе, складати плани, конспекти тощо).

IV. Праця (уроки праці, громадська робота в школі, праця вдома).

1. Ставлення до праці (поважає чи ставиться зневажливо, зацікавлений у загальній користі своєї роботи, чи любить працювати і що саме приваблює учня: процес роботи, зроблена річ чи оволодіння певними навиками).

2. Чи володіє трудовими навичками й уміннями, чи легко їх набуває?

3. Організованість і дисциплінованість у праці.

4. Чи є звичка до тривалих трудових зусиль?

V. Особливості самосвідомості

1. Особливості – «Я - образу» (адекватність, суперечливість)
2. Самооцінка (висока, низька, завищена, занижена)
3. Рівень домагань у різних сферах життєдіяльності: навчання, спілкуванні, спорті, інші види діяльності (високий, низький, адекватний, неадекватний).
4. Особливості почуття своєї неповторності.

VI. Спрямованість особистості і спеціальні здібності

1. Інтереси (перерахувати все, чим цікавиться учень, відзначити характер інтересів з погляду їхньої глибини й активності; якщо учень не просто проявляє цікавість до якої-небудь галузі знань і діяльності, а й серйозно нею займається; детально вяснити чи любить читати і що читає: художню, науково-популярну чи переважно розважальну літературу).
2. Переконавання, мрії, ідеали особистості. Чи спостерігається домінування тих чи інших мотивів у його поведінці?
3. Чи є особливі здібності до певної діяльності (музики, малювання, артистичної тощо), і в чому вони проявляються?
4. Про що мріє і що планує робити в майбутньому (відзначити у характеристиці учня, починаючи з 6-го класу).

VII. Дисциплінованість

1. Загальна характеристика поведінки (веде себе спокійно, стримано чи проявляє зайву непосидючість).
2. Виконання шкільного режиму (дотримується режиму, порушує спеціально чи з необачності; не встигає вкластися у відведений час та ін.).
3. Виконання вимог дорослих (охоче чи з примусу, чи часто відмовляється виконувати їх і які саме). Визначити найбільш типові порушення дисципліни.

VIII. Особливості характеру і темпераменту

1. Яскраво виражені позитивні і негативні риси характеру.

1.1. Риси спрямованості особистості (у ставленні до людей, навчання, праці, до самого себе): чуйність, доброта, колективізм, егоїзм, черствість, добросовісність, зазнайство, скромність і та ін.

1.2. Вольові риси характеру (наполегливість, самостійність, впертість, легка навіюваність і т.д.).

2. Переважаючий настрій (веселий, сумний, пригнічений), його стійкість.

3. Тип темпераменту.

IX. Загальні психолого-педагогічні висновки

1. Основні позитивні якості й недоліки особистості учня, що формуються. Визначити рівень його розумового розвитку (низький, середній, високий) і морального виховання. Причини (внутрішні і зовнішні) тих недоліків, що є (умови сімейного виховання, хвороби, відсутність певних здібностей, навичок роботи і тощо).

2. Визначити важливі психолого-педагогічні завдання, що стоять перед учителем, шляхи подальшої виховної роботи з учнем.

2.5.2.6. Робота з батьками

Шостий розділ плану виховної роботи – **«Робота з батьками»**.

Запорукою успішної виховної діяльності класного керівника є його співпраця з батьками, оскільки саме сім'я значною мірою впливає на процес розвитку особистості дитини. Тому важливе і відповідальне завдання вчителя – зробити батьків активними учасниками педагогічного процесу. Виконання цього завдання можливе за умови, якщо у плані діяльності будуть передбачені такі *напрями роботи класного керівника з батьками*:

- **вивчення сімей учнів**, яке дозволить вчителю краще пізнати дітей та їх батьків, зрозуміти стиль життя сімей, ознайомитись з домашніми умовами розвитку особистості дитини. Цей розділ відображається у плані роботи такими формами, як відвідування

сімей учнів, анкетування, написання творів про сім'ю, конкурс творчих робіт «Моя сім'я», тестування, педагогічні майстерні, ділові ігри з батьками, формування банка даних про сім'ю та сімейно-родинне виховання;

- **педагогічна просвіта батьків**, яка планується у відповідності з віковими особливостями дітей, цілями та завданнями навчально-виховного процесу, конкретними проблемами, що виникають у ході спільної діяльності вчителя і батьків. Класний керівник включає у план лекції з педагогіки, психології, правознавства, етики, фізіології та гігієни; батьківські збори, тематичні консультації; педагогічні практикуми з розгляду різних ситуацій виховання дітей в сім'ї і школі; огляд популярної педагогічної літератури для батьків, обмін досвідом виховання дітей у сім'ї, день відкритих дверей тощо;
- **забезпечення участі батьків у життєдіяльності класного колективу**, яке здійснюється класним керівником за допомогою залучення їх до спільного планування виховної роботи в класі, колективні творчі справи; свята, вечори, концерти, КВК; відвідування театрів, виставок, бібліотек; прогулянки, походи, поїздки та подорожі; виставки творчих робіт; дні здоров'я; допомога у ремонтних роботах та естетичному оформленні класної кімнати, участь у обладнанні кабінету, організації міні-гуртків і клубів;
- **педагогічне керівництво діяльністю батьківської ради класу**: вибір батьківської ради, допомога у плануванні та організації її діяльності, робота з сім'ями, які потребують педагогічної допомоги, установа зв'язків з шефами, громадськістю;
- **індивідуальна робота з батьками**, яка дозволяє встановити безпосередній контакт з кожним членом сім'ї учня, досягти взаєморозуміння щодо пошуку шляхів впливу на розвиток особистості дитини. Це індивідуальні бесіди з батьками, спільне визначення перспектив та засобів розвитку учня, педагогічні консультації, індивідуальні доручення;
- **інформування батьків про хід і результати навчання, виховання і розвитку учнів**, яке здійснюється класним керівником за допомогою тематичних та підсумкових батьківських зборів,

індивідуальних консультацій, перевірки щоденників учнів, складання карт розвитку дітей, а також таблиць результатів їх навчальної діяльності, ведення щоденників спостережень за процесом розвитку учня або зошитів їх досягнень.

2.5.2.7. Вивчення стану та ефективності виховного процесу в класі

Сьомим компонентом структури плану роботи класного керівника може бути розділ **«Вивчення стану та ефективності виховного процесу в класі»**.

Об'єктами дослідження за цим напрямом можуть бути обрані:

- розвиток особистості учнів;
- формування класного колективу;
- рівень задоволеності учнів та їхніх батьків життєдіяльністю класу.

Під час дослідження процесів, що відбуваються в класі, класному керівнику необхідно звернути увагу на такі важливі *аспекти життя колективу*, як:

- організація соціально значущої спільної діяльності;
- наявність пріоритетного (домінуючого) виду діяльності;
- активність і самореалізація учнів у спільній діяльності;
- стан емоційно-психологічних відносин;
- стан ділових відносин;
- наявність зв'язків з іншими групами та окремими індивідами;
- розвиток учнівського самоврядування.

У ході діагностичної діяльності вчитель може використовувати різноманітні *прийоми та методи*: педагогічне спостереження, соціологічне опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), тестування, створення педагогічних ситуацій, методи експертного оцінювання, індивідуального і групового самооцінювання, вивчення продуктів творчої діяльності учнів тощо.

У технологічний арсенал класного керівника можна включити такі діагностичні засоби:

- ігри «Лідер», «Кіностудія», «Подорож морем захоплень»;

- тести «Розумне про життєвий досвід», «Задоволеність учнів шкільним життям», «Задоволеність батьків роботою навчального закладу».

2.5.2.8. Критерії оцінювання планів виховної роботи

1. *Відповідність змісту плану положенням основних нормативних документів* (Закон України «Про освіту», державні освітні стандарти, «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» Статут навчального закладу і т. д.).

2. *Актуальність плану* передбачає відображення в ньому важливих подій у житті держави і суспільства, реакцію на сьогоденні гострі проблеми. План має враховувати ці важливі проблеми.

3. *Розвиненість напрямів і форм плану* припускає, що в нього включено основні напрями змісту виховання і під час складання передбачено розумне співвідношення словесних та практичних справ.

4. *Доцільність плану* пропонує педагогічну обґрунтованість усіх заходів, що проводяться: для чого, заради чого і для кого проводиться та або інша справа, як враховано особливості розвитку колективу, його традиції.

5. *Конкретність плану* означає, що в нього включено практичні справи, за які персональну відповідальність несуть ті або інші особи і які проводяться у певні чітко визначені строки.

6. *Реальність плану* передбачає правильний відбір та рівномірний за часом розподіл справ, необхідних і достатніх для вирішення виховних завдань.

7. *Календарна послідовність плану* передбачає, що всі виховні заходи мають плануватися у хронологічній послідовності.

8. *Оформлення плану* – один із показників культури праці педагога. Записи слід вести грамотно, акуратно.

9. Робота над планом починається з визначення основних завдань виховного процесу. Він складається з урахуванням особливості класу і відображає різні напрями діяльності класного керівника.

Складаючи річний план, педагог визначає, як будуть залучені до навчально-виховного процесу учні, батьки учнів, педагоги. Тільки за такого підходу план стає важливою умовою успіху педагогічної діяльності.

2.6. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ ФОРМ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ: КЛАСНОЇ ГОДИНИ, ЕТИЧНОЇ БЕСІДИ ТА ДИСПУТУ

Діяльність класного керівника насичена педагогічною творчістю і не може бути обмежена рамками. Реалізуючи свої функції, класний керівник здійснює вибір форм роботи з дітьми.

Форми роботи з дітьми можна розрізняти за видами діяльності – пізнавальна, громадська, трудова, спортивно-оздоровча, культурно-масова, ігрова, дозвіллева тощо; за способом впливу педагога – безпосередня й опосередкована; за часом проведення – короткочасні (від кількох хвилин до кількох годин), тривалі (від кількох днів до кількох тижнів), традиційні (які регулярно повторюються); за кількістю учасників – індивідуальні, групові, масові.

З погляду використання джерел і засобів виховного впливу на особистість школярів виділяють:

а) **словесні форми** (збори, доповіді, бесіди, диспути, конференції, зустрічі, усні журнали та ін.);

б) **практичні форми** (походи, екскурсії, спартакіади, олімпіади, конкурси, суспільне корисна праця та ін.);

в) **наочні форми** (діяльність шкільних музеїв, виставок, тематичні стенди та ін.).

Але усі форми виховної роботи класного керівника взаємопов'язані між собою, доповнюють і збагачують одна одну. Є види роботи, в яких використовуються і словесні, і практичні, і наочні форми. Спостерігається певна діалектична інтеграція.

Наприклад, колективні творчі справи (КТС) і є зразком такої інтеграції.

Форми також можна класифікувати за **суб'єктом організації**:

- організаторами дітей виступають дорослі (класний керівник, педагоги, батьки тощо);
- діяльність організується на основі співробітництва;
- ініціатива та її реалізація належить дітям.

За **результатом** усі форми можна поділити на такі групи:

- результат – інформаційний обмін;
- результат – прийняття загального рішення (думки);
- результат – суспільно значимий продукт.

Широкий спектр форм ставить класного керівника перед проблемою вибору. При цьому слід керуватися наступними положеннями:

1. Врахувати виховні завдання, передбачені на певний період роботи; кожна форма має сприяти їх розв'язанню.
2. На основі завдань визначити зміст роботи, основні види діяльності, до яких необхідно залучити дітей.
3. Скласти набір можливих способів реалізації завдання.
4. Організувати колективний пошук форм на основі колективного цілепокладання.
5. У процесі колективного пошуку забезпечити відповідність змісту й форми виховної роботи.

2.6.1. Методика підготовки класної години

Класна година – форма позакласної виховної роботи, яка передбачає створення оптимальних умов для продуктивного спілкування класного керівника з учнями на рівні педагогіки співробітництва з метою формування у них соціальної зрілості.

Класні години дуже різноманітні за змістом, формами і методами їхньої підготовки і проведення. Ефективність класних годин залежить від ретельної підготовки педагогів і дітей.

Підготовка до класної години припускає наступні дії:

- визначення теми класної години, формулювання її мети;

- добір матеріалу, виходячи з вимог до змісту класної години (актуальність, зв'язок з життям, досвідом учнів, відповідність віковим особливостям, образність і емоційність, логічність і послідовність);
- складання плану підготовки і проведення класної години (варто передбачити залучення школярів до активної участі в підготовці класної години, використовувати різноманітні форми і методи, що підвищують інтерес до даної теми);
- підбір наочного приладдя, музичне й інше оформлення, створення сприятливої атмосфери;
- визначення участі в класній годині інших діючих осіб: батьків, учнів інших класів, учителів, фахівців з обговорюваної теми;
- визначення ролі і позиції класного керівника в процесі підготовки і проведення класної години;
- виявлення можливостей із закріплення отриманої на класній годині інформації в подальшій практичній діяльності дітей.

Структура плану класної години складається з 3-х частин: вступної, основної, заключної.

Вступна частина передбачає постановку питання. Її спрямування – мобілізувати увагу школярів, забезпечити серйозне ставлення до теми, визначити місце і значення обговорюваного питання в житті людини. Щоб досягти ефективності кожної класної години в системі виховної роботи, класному керівникові напередодні її проведення треба поставити перед собою ряд запитань і відповісти на них: «Якою вона буде? Кому потрібна класна година – педагогу чи учням? Які можливі результати?» Поряд з цим треба відповісти і на такі організаційні запитання: «Як обрати тему класної години? Як потрібно готуватися до класної години? Чи складати план? Кого залучити до підготовки класної години?»

Основна частина визначається виховними завданнями класної години і передбачає рішення поставленої проблеми. Тут розглядаються основний зміст класної години.

У *заключній частині* підводяться підсумки, визначається значущість рішення.

2.6.2. Методика підготовки етичної бесіди

Етична бесіда – форма виховної роботи, спрямована на формування в учнів стійких моральних якостей, почуттів, умінь і навичок в моральній поведінці, оволодіння загальнолюдськими і національними морально-духовними цінностями.

В реальній дійсності повідомлення і пояснення знань про моральні норми і правила відбуваються постійно: під час навчання, у щоденному житті та діяльності школярів. У сукупності різноманітні джерела: реальна дійсність, перебування дитини в сім'ї, навчальна робота на уроці, зміст освіти, засоби масової інформації та ін. – дають багатий матеріал про зміст загальнолюдської і національної моралі. Але цей процес носить дещо стихійний характер, не в повній мірі сприяє формуванню істинних моральних переконань. У дітей різних вікових груп нерідко під впливом стихійності складаються хибні уявлення про моральні цінності. Тому в процесі навчально-виховної роботи з дітьми шкільного віку необхідно надати цьому процесу науково обґрунтованої системності, щоб сформувати в учнів надійний фундамент моральних цінностей.

Основні умови, що сприяють дієвості етичних бесід: розчленування складних морально-естетичних та світоглядних тем на конкретніші проблеми; розробка тематичного і змістового планів з урахуванням загального розвитку й віку учнів; емоційно позитивне ставлення учнів; використання різноманітних прийомів під час проведення бесіди, що активізують увагу і забезпечують стійкий інтерес до колективного обговорення; авторитетність ведучого. Дієвість бесіди залежить від всебічного знання предмета розмови, вміння організувати серед учнів активний обмін думками, добору цікавих запитань, що забезпечуватимуть колективний аналіз та відповідні висновки, від загальної структури, що визначає логіку, послідовність проведення: визначення теми та стимулювання зацікавленості до змісту, обґрунтування значимості обговорюваної теми, послідовність у розкритті питань, підбиття підсумків.

У підготовці бесіди варто використати відповідну методику, акцентувавши увагу на таких педагогічних прийомах: звернення з

питанням, що спрямоване на з'ясування розуміння суті поняття, використання цікавих прикладів з літератури, змістовного вислову відомої людини чи афоризму, залучення особистого досвіду вихованців та ін. У побудові бесіди часто використовують як індуктивний шлях – від аналізу фактів, їх оцінки до узагальнення, так і дедуктивний – від формулювання правила або поняття до аналізу окремих фактів. Структура індуктивного типу бесіди передбачає такі *елементи*: оголошення теми бесіди, демонстрація літературного матеріалу або розповідь про випадок з життя, відповіді на запитання вчителя, пов'язані з аналізом наведених фактів, виявлення основних ознак поняття, аналіз власного досвіду учнів і визначення практичних заходів, рекомендації для використання. Структура дедуктивного типу бесіди включає вступне слово вчителя з роз'ясненням поняття або питання, що розглядатиметься, відповідей учнів на запитання й аналізу конкретних фактів та подій, оголошення загальних висловлювань.

У розвитку школярів настає такий період, коли вони не задовольняються інформацією класного керівника про правила і форми поведінки. Підвищується рівень соціального розвитку юнаків і дівчат, формуються такі важливі якості, як самооцінка, критичність, соціальна активність, прагнення самостійно розібратися у складних обставинах моральних категорій, проглядається здатність до філософського мислення. Тому старшокласники у системі виховання схильні до участі у такій цікавій формі позакласної роботи, як диспут.

2.6.3. Методика підготовки диспуту (дискусії)

Диспут – це усний публічний спір при обговоренні наукових, політичних, моральних проблем з метою пошуків істини.

У системі виховання школярів під спором /суперечкою/ розуміють будь-яке зіткнення думок, розбіжність у поглядах на певне коло питань, проблем, словесну боротьбу, при якій кожен з опонентів відстоює свою правоту. Є й інші слова для означення цього явища: дискусія, дебати.

На характер суперечки впливає ряд чинників: тема диспуту, його мета, соціально-моральна значущість предмета суперечки, кількість учасників, а також – форми і методи проведення.

Предметом суперечки в учнівському диспуті найчастіше виступають загальнолюдські і національні моральні цінності, які по-справжньому цікавлять школярів.

Успіх диспуту залежить від ряду факторів. *По-перше*, треба завчасно створити в учнівському колективі психологічне передчуття чогось цікавого, приваблюючого і підтримувати цей стан до початку диспуту. А сам диспут повинен проходити так, аби ці передчуття справдилися.

По-друге, слід подбати про створення обстановки особливості і урочистості цього дійства: гарно прибрана кімната, святковий одяг учнів, квіти, пристосування для використання музики, слайдів тощо.

По-третє, перед диспутом учні повинні відпочити від занять.

Не варто обмежувати диспут часовими рамками /45 хвилин/. Тривалість диспуту залежить від теми, активності учасників, ситуації позитивного емоційного стану.

По-четверте, хід диспуту, його результативність багато в чому залежать від ведучого. На перших етапах доречно, аби ведучою особою на диспуті був класний керівник. Адже це – початок школи соціального зростання і утвердження учнів у колективі. Класний керівник повинен показати методику проведення диспуту, безпосереднього керівництва ходом суперечки. Але ні в якому разі педагог не може виявляти зверхності. Він виконує роль рівноправного учасника диспуту. З часом функція ведучого передається одному із членів колективу.

По-п'яте, поведінка учасників диспуту, їх внутрішнє розкріпачення залежить і від панування демократичного стилю спілкування. Тому навіть розміщення учнів за столами має слугувати утвердженню цього принципу (столи поставлені колом, ведучий сидить у цьому ж колі).

Важливо, щоб учні добре знали правила диспуту і дотримувалися їх. Ці правила варто написати на плакаті, завчасно пояснити

вихованцям їх вимоги і кожного разу розміщувати на видному місці в кімнаті, де проходить диспут.

Основні правила диспуту:

1. Всі відкрито висловлюють свої думки.
2. Всі точки зору повинні поважатися.
3. Слухайте інших не перебиваючи.
4. Не говоріть занадто довго та занадто часто.
5. Дотримуйтеся позитивних ідей та стосунків.
6. Не критикуйте себе та інших.
7. Незгоди й конфлікти відносно ідей не повинні бути направлені на конкретну особу.

Примітки:

1. Дуже важливо, щоб всі погодились з кожним пунктом правил, ратифікували" їх. Це дозволить далі посилатися на ці правила як на "закон поведінки" під час диспуту.

2. Зауваження щодо порушень не повинні бути брутальними або образливими. Можуть бути застосовані будь-які форми.

3. Перелік правил не є сталим і непорушним. Учасники можуть змінювати та доповнювати його. Але важливо написати його разом. Це спочатку створить атмосферу спільних зусиль, а не накинутих настанов.

Керівник диспуту бере на себе велику відповідальність за його успіх. Він має уважно слухати тих, хто виступає, фіксувати думки учасників, скеровувати їх у потрібне русло, добиватися, щоб виступи опонентів не виходили за рамки диспуту чи конкретного питання, відчувати настрій кожного учасника, стимулювати інтелектуальну активність вихованців, вчасно і логічно доцільно генерувати важливі ідеї, думки, слідкувати за логічною послідовністю диспуту.

Починати диспут доречно із вступного слова ведучого, в якому він ще раз називає тему, основні аспекти проблеми. Щоб включити вихованців у зацікавлену розмову, варто повідомити їм цікавий факт, певну життєву ситуацію, яка вимагає належної дії думки.

Ведучий не може задовольнятися виступами лише «активних» учасників. Є вихованці, які в силу особливостей прояву свого темпераменту /флегматик, меланхолік/ соромляться виступати, борються із ваганнями, їм буває важко подолати гальмівні процеси. Тому треба час від часу запрошувати таких учнів до висловлювання думок стосовно того чи іншого питання, проблеми, підбадьорювати їх у цих судженнях.

Керівника диспуту має вирізняти тактовність, делікатність, толерантність. Не варто обривати висловлювання учасників на півслові чи дорікати їм за судження, навіть якщо вони помилкові. Головне – цінувати самостійність і активність думки, бажання оприлюднити і відстоювати її.

Ведучий в кінці диспуту має зробити загальні підсумки, подякувати всім за вияв активності, самостійності у судженнях, особливо виділити найцінніші положення і проблеми, щодо яких вдалося дійти спільності в думках і судженнях, закликати учнів до подальших роздумів навколо порушених питань. Буває, що час диспуту затягнувся, учні виявляють значну активність, не всі питання розглянули. При згоді учасників можна запропонувати продовжити розмову в інший день.

2.7. ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (КТД)

Методика КТД своїм корінням сягає в педагогіку А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського, що базується на трьох складниках: цілеспрямованості виховання, співпраці вихователів та вихованців і гуманізмі виховання. Пізніше ці положення отримали своє продовження в «Педагогіці загальної турботи» І.П. Іванова та його методиці КТД.

Основні риси цієї методики полягають у спільно-роздільній діяльності вихователів та вихованців, ігровій діяльності дітей, колективному, творчому характері їх взаємодії, особистісної орієнтованості.

Колективна творча діяльність – сукупність завдань, методів, технологій, що забезпечують створення гуманістично-орієнтованої єдності дітей та дорослих, що самоуправляється.

Основні ознаки методики КТД:

- єдність життєво-практичної та виховної спрямованості. Кожна КТД – це форма творчої взаємодії, співробітництва вихователів та вихованців, їхньої загальної турботи – практичної, організаторської, виховної;
- колективність на всіх етапах діяльності дітей та дорослих: від обговорення ідей та замислів – до планування, підготовки, організації, проведення та аналізу результатів. Важливим є як розподіл доручень між усіма членами дитячого колективу, так і постійне залучення усіх дітей у різні види діяльності, що дає змогу їм краще впоратися з обов'язками, відчувати успіх та сили на обраному шляху, визначати та розвивати лідерські можливості. Основне у творчих дорученнях – розвиток взаємної турботи, підтримки один одного і в повсякденному житті, і в підготовці до КТД;
- творчий, тобто «нестандартний», «оригінальний» характер кожної справи, який приводить до нестандартних та оригінальних результатів у створенні принципово нових, особистісно важливих матеріальних та духовних цінностей, що впливають на самоактуалізацію та самореалізацію особистості;
- включення ігрових елементів до КТД ґрунтується на тому, що саме ігрова діяльність забезпечує найбільшу цікавість дітей, їхню особисту активність незалежно від віку. Наприклад, в інтелектуально-пізнавальній діяльності різні ігри типу «Що? Де? Коли?», «Поле чудес» та ін.

Реалізація методики КТД має такі етапи:

1) *етап задуму*, накопичення ідей, пропозиції цілей та завдань, доведення їх до сприйняття кожним учасником – дорослим та школярем – використовуються найрізноманітніші прийоми: колективне спілкування, «аукціон ідей», мозковий штурм. Останній метод найбільш ефективний у підлітковому та старшому шкільному віці

Організація виховного процесу: напрямки, форми та методи й полягає в накопиченні якомога більшої кількості ідей, запропонованих щодо вирішення поставленої проблеми чи завдання, але і свобода особистих висловлень школярів, їх пропозицій, що дає змогу учасникам обговорення звільнитися від інерції мислення, стереотипів у розумінні вчителя та учнів, зняти психологічну та емоційну затисненість, продемонструвати витримку та коректність у прийнятті та розумінні іншого погляду;

2) *етап початкової організації*: добирання ідей, які повністю готові до здійснення, вибори «ради справи», визначення задач та функцій кожного учасника ради, всіх учасників, запрошених гостей;

3) *етап оповіщення* та доведення всіх ідей та змісту КТД до розуміння учасників та гостей. Прийоми: різноманітні оголошення, театралізоване, костюмоване запрошення, створення атмосфери очікування;

4) *етап розподілу доручень* для підготовки окремих фрагментів справи (за групами, індивідуальні заняття): творчий поділ на групи, жеребкування, колективне вирішення, хто яке доручення може виконати найкраще, особисті пропозиції та ідеї, підготовка необхідної атрибутики та бутафорії, костюмів та музичного кіно, відео-оформлення;

5) *власне проведення самої КТД*:

- збір гостей, різноманітна діяльність перед початком події (представлення гостей, тематичні виставки, театралізовані та музичні епіграфи, жартівливі випробування – атракціони, сюрпризи тощо);

- урочистий початок – пісенний, театралізований, музичний, відео чи слайдфільм, постановка проблемних запитань та завдань, вступне слово, читання віршів тощо;

- основна частина – її зміст визначається провідним видом діяльності, жанром обраної форми, віком учасників, відібраним та підготовленим змістом, окремими колективними прийомами;

- фінальна частина – творче підведення підсумків, прийняття рішень, нагородження переможців, загальна ритуальна частина – лінійка, театралізована вистава й ін.

б) *загальне підведення підсумків*: спочатку серед усіх учасників по колу або в такому порядку, який обрав колектив, кожен висловлює

свою думку. Після цього педагоги здійснюють психологічно-педагогічний аналіз зробленої справи, проектують діяльність на майбутнє.

Описані етапи, принципи та вимоги необхідно реалізувати в організації будь-якої виховної діяльності, у тому числі й при організації КТД у позаурочній та позашкільній виховній роботі.

2.8. ЗАВДАННЯ ТА НАПРЯМКИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ДЛЯ УЧНІВ 5-11 КЛАСІВ

Орієнтовні виховні завдання та напрямки виховної роботи в 5-6 класах

1. Вивчення індивідуальних особливостей учнів, їх інтересів та потреб.
2. Формування дружнього, організованого колективу через активізацію форм індивідуального впливу та колективної виховної роботи.
3. Орієнтація кожного учня на розвиток його нових психологічних можливостей; проектування особистості, організація та управління процесами розвитку.
4. Прищеплення учням навичок планування своїх дій на день, тиждень, місяць, дотримуватися виконання свого плану, брати самозобов'язання та вчитись самоорганізовуватися.
5. Поглиблення розуміння учнями змісту етичних норм і правил.
6. Виховання в учнів позитивних рис характеру: обов'язковості, чесності, організованості, щирості, поваги до старших, вимогливості до себе.
7. Сприяння розвитку мовленнєвої культури учнів, вміння спілкуватись, висловлювати свою думку.
8. Розвиток інтересу до навчання, формування потреби постійно активізувати свою пізнавальну діяльність.
9. Формування в учнів потреби у громадській діяльності, виховання бажання і готовності, виконувати доручення.
10. Формування вміння бачити позитивне у природі, творах

- мистецтва, людських взаєминах.
11. Виховання свідомої дисципліни, бережливого ставлення до державного власного майна.
 12. Навчання методам підтримки доброго здоров'я, особистої гігієни.
 13. Прилучення учнів до скарбів української народної творчості.

Орієнтовні виховні завдання та напрямки виховної роботи в 7-8 класах

1. Продовження вивчення індивідуальних особливостей учнів, їх інтересів та потреб.
2. На основі результатів діагностики допомога учням у пізнанні власного характеру, у боротьбі зі своїми негативними рисами, у вихованні позитивних якостей.
3. Орієнтація учнів на аналіз власних дій, планування своєї роботи, навчання прийомам самоконтролю.
4. Виховання в учнів позитивних рис характеру, волі, чесності, самокритичності, альтруїзму, поваги до старших, взаємодопомоги, гідності, принциповості тощо
5. Формування в учнів вміння спілкуватися, стисло висловлювати свою думку, збагачувати свій словниковий запас, готувати їх до публічних виступів.
6. Розвиток навчально-пізнавальних потреб і здібностей учнів, допомога їм у науковій орієнтації своєї навчальної діяльності.
7. Сприяння виробленню в учнів на основі загально людських цінностей норм етики моральної самооцінки, формування їх моральних переконань.
8. Формування вміння і навичок використовувати досягнення мистецтва для пізнання природи, життя людей, самого себе, бажання берегти і примножувати оточуючу красу.
9. Виховання в учнів поваги до держави, її законів, до праці, людей праці.

10. Робота над підвищенням самостійності учнівського самоврядування в плані організації і аналізу повсякденної діяльності.
11. Залучення учнів до соціально значущої діяльності, формування в них потреби в громадській роботі.
12. Виховання в учнів потреби до самовдосконалення на ґрунті знань традицій, свят, обрядів і звичаїв свого народу, фольклору.
13. Робота над забезпеченням дієвого зв'язку з батьками у становленні особистості.
14. Формування учнівського колективу, міжособистісних взаємин та ціннісно-орієнтаційної єдності в ньому.

Орієнтовні виховні завдання та напрямки роботи в 9-11 класах

1. Продовження роботи над створенням згуртованого і працездатного колективу.
2. Сприяння тому, щоб зміст і форми колективної творчої діяльності та індивідуального впливу допомагали кожному з учнів знайти себе, самовизначитися.
3. Максимальне використання у роботі з класом досвіду самовиховання, здатності до самоаналізу, самооцінки.
4. Забезпечення виховання в учнів позитивних рис: скромності, доброти, діловитості, гідності, сміливості, правдивості, поваги до старших, бережливості, благородства, організованості, старанності, непримиренності до кар'єризму, егоїзму, жорстокості.
5. Виховання в учнів уміння розумно планувати і організовувати свій час, долати штурмівщину у своїй діяльності.
6. Сприяння вихованню демократичної культури, вміння аналізувати об'єктивно діяльність, відстоювати свою точку зору, поважати позицію інших.
7. Стимулювання самостійності учнів у процесі навчання, збудження їх інтересу до науки і техніки.
8. Виховання високої моральності у взаєминах юнаків і

- дівчат, ознайомлення їх із законодавством України про шлюб і сім'ю.
9. Прищеплення учням високої правової культури, поваги до законів держави.
 10. Підготовка учнів до свідомого вибору професії, визначення свого місця у суспільстві.
 11. Прилучення учнів до духовної культури, до скарбів українського народу та кращих зразків світової культури.
 12. Сприяння розвитку організаторських умінь і навичок учнів, становлення їх іміджу, залучення їх до виконання громадської роботи.
 13. Активізація діяльності органів учнівського самоврядування у зміцненні дисципліни і порядку, безумовному виконанні Статуту школи.
 14. Забезпечення злагодженості дій школи і сім'ї у самовизначенні особистості.

III. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ІНСТРУКТИВНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТОМ-ПРАКТИКАНТОМ

Виконання програми педагогічної практики з педагогіки на кожному курсі передбачає кілька етапів:

Етапи	Завдання етапів
<i>Підготовчий</i>	Ознайомлення з програмою та змістом завдань практики з педагогіки та вимогами щодо оформлення звітної документації. Вирішення організаційних питань.
<i>Основний</i>	Ознайомлення з умовами та базою проходження практики. Знайомство з особливостями виховної системи навчального закладу та класу. Виконання програми педагогічного модуля практики.
<i>Підсумковий</i>	Підготовка звіту про проходження практики (педагогічний модуль). Підведення підсумків практики. Презентація результатів виконання завдання з педагогіки.

Підготовчий етап практики включає в себе вирішення всіх організаційних питань. На установчій конференції методист з педагогіки ознайомлює студентів із програмою педагогічного модуля практики, з вимогами та особливостями виконання завдань і підготовки звітної документації.

Основний етап практики включає знайомство студента з навчальним закладом, аналіз виховної системи школи взагалі й закріпленого для проходження практики класу зокрема; складання індивідуально плану виховної роботи; практичну педагогічну діяльність відповідно до затвердженого класним керівником й методистом з педагогіки планом; розробку та реалізацію організаційних форм виховної роботи, консультації з методистом з педагогіки. Всю виконану роботу фіксує в «щоденнику практики» (розділ «виховна робота»), з обов'язковою оцінкою класного керівника або (і) методиста з педагогіки.

Протягом основного етапу студент виконує основні завдання педагогічної практики з педагогіки, аналізує та обговорює з методистом з педагогіки отримані результати, визначає тему свого виступу на підсумковій конференції.

Під час підсумкового етапу практики студент в означений термін оформлює звіт про проходження практики (педагогічний модуль), отримує рішення Педагогічної ради навчального закладу, в яке вноситься оцінка з виховної роботи практиканта. Всі звітні матеріали здаються для здійснення контролю методисту з педагогіки.

Завершує практику підсумкова конференція. Її дата визначається заздалегідь. Студенти готують виступи, презентації, що відображають хід та результати організації виховної роботи з класом та окремими учнями. У формі усних виступів студентів та в унаочненні, які кожна робоча група готує до конференції, відбувається обмін інформацією про специфіку організації виховної роботи в різних навчальних закладах. У результаті, не дивлячись на те, що кожен студент працював лише в одному закладі, всі вони отримують цілісне уявлення про «професійне поле» майбутньої педагогічної діяльності взагалі та класного керівника зокрема.

3.1. ЗНАЙОМСТВО З ОСОБЛИВОСТЯМИ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА КЛАСУ

Педагогічна практика студентів починається із знайомства зі школою і класами, за якими вони закріплені. На настановній конференції студентам дається завдання – ознайомитися з особливостями функціонування навчального закладу, специфікою освітнього середовища школи, педагогічного колективу, контингенту учнів, досвідом виховної роботи класного керівника і змістом життєдіяльності учнів закріпленого для проходження практики класу. Потрібну інформацію про основні напрямки роботи школи в сучасних умовах, структуру організації навчально-виховного процесу, вони одержують у ході бесід з адміністрацією, класним керівником, учителями-предметниками, учнями а також при вивченні шкільної документації (плану навчально-виховної роботи, Статуту та програми розвитку школи, плану роботи класного керівника, класного журналу і т.п.) Отримані відомості повинні стати основою для планування своєї діяльності під час практики.

При знайомстві зі школою необхідно звернути увагу на **наступні моменти і зафіксувати їх у звітній документації:**

- Тип навчального закладу.
- Кількість і контингент учнів школи (специфіка класу).
- Педагогічний колектив навчального закладу (особливу увагу звернути на особливості (досягнення) педагогічної діяльності вчителів які працюють у закріпленому класі.
- Режим роботи школи.
- Концепція розвитку навчального закладу: провідна мета – на досягнення якої спрямована діяльність шкільного колективу, принципи організації життєдіяльності учасників освітнього процесу, перспективи тощо.
- Основні завдання навчально-виховного процесу на навчальний рік.
- Особливості системи виховної роботи: суб'єкти управління виховною роботою та механізми взаємодії між ними, діяльність дитячих творчих, спортивних, пошукових товариств, організація дозвілля учнів, традиційні виховні

справи, характерні особливості залучення до цієї системи учнів закріпленого класу.

- Дитячі громадські організації, система учнівського самоврядування, їх дієвість, взаємодія з учнями закріпленого класу.
- Матеріальна база навчального закладу тощо.

З бесіди із класним керівником, працюючи з документацією, студент повинен з'ясувати особливості класу й учнів, також основні напрямки в роботі класного керівника, контингент родин учнів, інтереси і рівень якості знань учнів. Що також відображається в звітній документації.

Критерії аналізу виховної роботи класного керівника:

- система роботи з класом;
- рівень вихованості учнів;
- впорядкованість життєдіяльності колективу класу;
- рівень зрілості колективу класу, його ціннісні орієнтири;
- активність функціонування органів самоврядування;
- загальний психологічний клімат у класі, соціальна захищеність кожного члена колективу та його комфортність, система взаємин у колективі;
- участь батьків у житті колективу класу;
- роль і місце колективу класу в колективі навчального закладу;
- творча спрямованість роботи класного керівника;
- активна позиція класного керівника, його участь в інноваційних процесах виховання;
- стиль взаємин з учнями.

Аналіз документації класного керівника, вивчення щоденників, зошитів учнів, а також безпосереднє спілкування з ними та здійснення наукового спостереження за ними на різних уроках та в позаурочний час дає більш повну картину про психолого-педагогічний стан класу. **Основні параметри**, за якими можна охарактеризувати клас і які необхідно відобразити в звіті з виховної роботи, наступні:

1. Аналіз розвитку учнів класу.

1.1. Рівень знань, умінь і навичок учнів класу, їхня успішність (відмінники, невстигаючі), пізнавальні інтереси, найбільш ерудовані, ставлення до навчання (зацікавлені в навчанні, не зацікавлені, активні, неактивні).

1.2. Рівень вихованості учнів (дотримуються правил поведінки і ті хто зневажають їх), дисциплінованості, самостійності, відповідальності (найвідповідальніші), адаптованості до сучасного життя, мотиви участі у життєдіяльності класу, домінуючі потреби тощо.

1.3. Успіхи та досягнення учнів класу, їхні особисті досягнення, прояв їхніх індивідуальних особливостей.

1.4. Учні «групи ризику» (їхні індивідуальні особливості, запити, мотиви вчинків, вплив на них найближчого соціального оточення; найбільш дієві форми роботи з ними; завдання щодо виховання цих учнів та корекції їхньої поведінки).

2. Аналіз розвитку колективу класу.

2.1. Соціально-психологічний мікроклімат у класі. Які чинники (люди, умови) впливають на його створення? Особливості морально-психологічного клімату в класі: характер взаємовідносин учнів (тактовність, ввічливість, увага та повага один до одного, особливості стосунків хлопців та дівчат, доброзичливість, стосунки взаємної відповідальності, турботи тощо); домінуюче ставлення учнів до вчителів, навчального закладу, особливості спілкування у класному колективі.

2.2. Соціометрична, рольова та комунікативна структури класу, рівень розвитку колективних взаємовідносин і колективної творчої діяльності, ступінь залученості учнів до життєдіяльності класу, процесу планування, організації та аналізу спільної діяльності. Лідери та «аутсайтери» класу. Структура учнівського самоврядування класу.

2.3. Розвиток громадської активності учнів (ступінь їхньої ініціативності, творчості, організованості, самостійності, участі у самоврядуванні класу).

2.4. Особливості громадської думки класу, вплив колективу на інтереси та поведінку окремих учнів. Хто (що) найбільше впливає на громадську думку класу.

2.5. Висновок про стадію розвитку учнівського колективу класу.

3. Аналіз участі учнів класу у життєдіяльності навчального закладу.

3.1. Основні мотиви участі учнів класу в загальношкільних заходах, ступінь їх зацікавленості в роботі та залученості до життєдіяльності навчального закладу, активність і результативність участі членів класного колективу у загальношкільних справах.

3.2. Участь учнів класу в шкільному самоврядуванні, організаторській діяльності, роботі шкільних гуртків, клубів та інших об'єднань, вплив цієї діяльності на виховання і розвиток особистості учнів.

4. Аналіз організації виховного процесу в класі.

4.1. Традиції у виховній діяльності класного керівника.

4.2. Особливості діяльності класного керівника по реалізації своїх функціональних обов'язків.

4.3. Мета, завдання виховної роботи в класі на навчальний рік.

4.4. Зміст виховної роботи з класом запланований класним керівником на період практики.

5. Аналіз організації педагогічної взаємодії дорослих, що працюють з учнями класу.

5.1. З ким із педагогічних, медичних, соціальних працівників та представників інших сфер здійснюється класним керівником виховна взаємодія?

5.2. Хто із дорослих, що працюють з учнями класу, справляє значний вплив на виховання і розвиток учнів?

5.3. Якою мірою класному керівнику вдається організувати взаємодію педагогів, що навчають і виховують учнів класу?

6. Висновки.

6.1. Досягнення і знахідки класного керівника у виховній роботі з класом. Позитивні аспекти психолого-педагогічного стану класу та особистісного розвитку окремих учнів класу.

6.2. Негативні моменти організації життєдіяльності класу і виховання учнів.

6.3. Актуальні цілі та першочергові завдання виховної роботи практиканта з учнями на період практики.

3.2. ПЛАНУВАННЯ ЗМІСТУ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА ПЕРІОД ПРАКТИКИ

Основна функція класного керівника – організувати у своєму класі виховну роботу. А виховна робота – робота творча. Успіх її залежить від багатьох чинників, у тому числі, і від знання педагогом індивідуальних особливостей своїх вихованців, від педагогічної майстерності, від можливостей вихованців, нарешті, від уміння скласти лаконічний, цілеспрямований, діючий і творчий план роботи. Головне його призначення – допомога в організації виховної роботи, тому він має бути зручним для користування, робочими, а не формальним документом.

Для успішного виконання програми педагогічної практики з педагогіки студент повинен мати глибокий за змістом і конкретний за змістом індивідуальний план виховної роботи на період практики, що складається на першому тижні практики і затверджується класним керівником та методистом з педагогіки.

Щоб скласти конкретний дієвий план виховної роботи, студенту-практиканту необхідно проаналізувати досвід виховної роботи класного керівника (питання для аналізу надано в параграфі 3.1), а також надбання інших педагогів навчального закладу, щодо ефективного розв'язання актуальних виховних завдань. Важливою передумовою ефективного плану виховної роботи є усвідомлення студентом психолого-педагогічного портрету класу, сильних й слабких сторін організації життєдіяльності класу та кожного учня окремо, їхні прагнення та можливості, сімейні обставини тощо. Тому перед складанням індивідуального плану виховної роботи необхідно здійснити цілеспрямовану, всебічну аналітичну діяльність.

Структура індивідуального плану виховної роботи студента на період практики, включає такі обов'язкові розділи:

1. *Соціально-педагогічний паспорт класу.*

2. *Учнівське самоврядування.*

3. *Цілі та завдання виховної діяльності з класом на період проходження практики.*

4. *Основні напрями діяльності та справи класного колективу.*

5. *Індивідуальна робота з учнями.*

6. *Робота з батьками (для студентів V курсу).*

Технологія складання індивідуального плану виховної роботи на період практики.

1. На основі вивчення класної документації заповнити «Соціально-педагогічний паспорт класу».

2. В таблиці чи схематично відобразити структуру учнівського самоврядування (активу) класу та зміст діяльності за різними напрямками.

3. *Цілі та актуальні завдання виховної діяльності на період практики визначаються на основі вивчення плану роботи класного керівника, аналізу виховної роботи в класі та з врахуванням методичних рекомендацій, що подано в Розділі 2, зокрема в параграфах: 2.4. «Психолого-педагогічні особливості розвитку сучасного учня та врахування їх у роботі педагога»; 2.5.2.2. «Цілі та завдання виховної діяльності»; 2.8. Завдання та напрями виховної роботи для учнів 5-12 класів. Конкретні виховні завдання для учнів відповідного віку (року навчання) за всіма основними напрямками змісту виховання студент-практикант може знайти в «Основних орієнтирах виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» затверджені наказом МОН молодьспорт України від 31.10.11 року, №1243 та в «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» наказ МОН України № 641 від 16.06.15 року.*

4. На основі сформульованих цілей і завдань виховної роботи студенту-практиканту необхідно визначити напрями, *форми та способи організації життєдіяльності класного колективу на період практики.*

Важливо зазначити, що на практиці існує кілька форм даного розділу плану класного керівника. Студенту-практиканту необхідно творчо підійти до визначення *основних напрямів діяльності та справ*

класного колективу, зважаючи на особливості планування класним керівником, вимоги до планування виховної роботи в школі, а також рівень своєї теоретичної та практичної готовності до реалізації різних форм і методів виховної роботи.

Всі заходи, заплановані класним керівником, що припадають на період практики, вписуються в індивідуальний план обов'язково, а також ті справи, що студент організовує і проводить зі своєї ініціативи (за погодження з класним керівником). Головними вимогами до даного розділу плану (відповідно критеріями оцінювання індивідуального плану) є:

- відповідність запропонованих форм і методів виховної роботи віковим особливостям учнів;
- відображення в ньому важливих подій у житті держави і суспільства, реакцію на сьогоденні гострі проблеми. План має враховувати ці важливі проблеми;
- відображення в ньому способів життєдіяльності класу, форм, методів виховної роботи, щодо реалізації завдань всіх основних напрямів змісту виховання: *ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави* (національно-патріотичне виховання); *ціннісне ставлення особистості до себе і до людей* (моральне виховання, фізичне виховання); *ціннісне ставлення особистості до природи* (екологічне виховання); *ціннісне ставлення особистості до пізнання* (розумове виховання); *ціннісне ставлення особистості до праці* (трудове виховання); *ціннісне ставлення до культури і мистецтва* (естетичне виховання);
- поєднання форм й методів формування свідомості та формування досвіду суспільної поведінки.

Форми та способи життєдіяльності класу не мають визначатися набором випадково відібраних і не пов'язаних між собою заходів. Щоб добір справ був справді системним і науково обґрунтованим, студент-практикант має під час планування спиратись на теоретичні та технологічні розробки з питань виховання учнів відповідного віку й рівня вихованості.

5. Наявність у індивідуальному плані студента-практиканта розділу *«Індивідуальна робота з учнями»* зумовлена

діяльністю класного керівника, спрямованою на створення у класі сприятливого середовища для формування особистості учнів, педагогічне проектування та забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку учня, пошук найбільш ефективних прийомів і методів здійснення виховного впливу на кожного школяра.

Орієнтовні напрями індивідуальної роботи студента-практиканта з учнями:

1. вивчення індивідуальних особливостей учнів, специфіки умов і процесу їх розвитку;
2. встановлення міжособистісних контактів із кожною дитиною;
3. вивчення та врахування в роботі стану фізичного, психічного та соціального здоров'я учнів;
4. індивідуальна робота з учнями (Прізвище Ім'я), схильними до агресії та скоєння правопорушень;
5. розв'язання питання соціальної адаптації учнів (Прізвище Ім'я), в умовах дитячого та педагогічного колективів;
6. надання індивідуальної допомоги учням (Прізвище Ім'я), які мають проблеми в адаптації до життєдіяльності класу, відносинах з учителем та іншими членами колективу навчального закладу, виконанні норм і правил поведінки у школі та поза її межами;
7. профілактична робота з учнями «групи ризику» (що виховуються у дисфункційних сім'ях, схильні до правопорушень, вживають наркогенні речовини);
8. контроль відвідування занять учнями (Прізвище Ім'я);
9. аналіз зауважень учителів, які були зроблені в щоденниках;
10. ознайомлення учнів (Прізвище Ім'я) із методами самовиховання «Наодинці із собою» (ведення індивідуального щоденника).
11. індивідуальні бесіди з учнями (Прізвище Ім'я) про їхню успішність і поведінку прочитаного, побачення.
12. контроль за зовнішнім виглядом учнів (Прізвище Ім'я).
13. анкетування з метою корекції психологічного мікроклімату в класі.

6. Студенти-практиканти обов'язково відображають в індивідуальному плані виховної роботи свою участь у всіх заходах запланованих класним керівником, що припадають на період практики в розділі «Робота з батьками»

Треба зазначити, що такий план зручний для спостереження виховного процесу, що стає керованим завдяки динамічності, варіативності і творчості майбутнього педагога і дітей. Наприкінці практики студент повинен провести педагогічний аналіз виконаної роботи: виявити, що вийшло і завдяки чому? Що не вийшло, чому? Що варто було б передбачити в плані? Зробити висновки і пропозиції для подальшої роботи. І все це відобразити у звіті про виховну роботу.

3.3. ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Перший етап – цілеспрямування (постановка мети і завдання)

На цьому етапі здійснюється визначення ролі виховної справи в житті колективу: визначення конкретних виховних завдань, різних варіантів справи, які будуть запропоновані вихованцям у настановчій бесіді на вибір. Іншими засобами визначення можливої колективної справи можуть бути: розвідка цікавих справ, проведення анкет-пропозицій.

Зміст діяльності вихованців.

- Обговорення мети майбутньої діяльності: навіщо? Що це нам дасть?
- Висунення й обговорення варіантів майбутньої справи (запропонованих учителем або учнями): що і для кого зробимо? Коли? Кому краще брати участь? З ким разом зробити?

Зміст діяльності та позиція вихователя.

- Аналіз даних психолого-педагогічної діагностики: потреби особистісного розвитку (інтересів і нахилів) учнів; проблеми психосоціальної дезадаптації школярів, їхнє місце в системі міжособистісних взаємин.
- Визначення мети і завдань виховного впливу:

- відкрита мета (поставлена перед учнями) – особистісно значуща для учнів, пов'язана з їхніми інтересами;
- прихована мета (педагогічна), пов'язана з формуванням окремих якостей, корекцією дезадаптивної поведінки школярів.

Другий етап – колективне планування виховного заходу

Суть колективного планування – здійснити добір доцільних варіантів (різних форм) виховного заходу; колективне обговорення цих варіантів, вибір майбутньої творчої справи. Планування відбувається на загальних зборах колективу.

Зміст діяльності вихованців.

- Учні розбиваються на мікро групи (5-7 осіб). Підстави для такого розподілу можуть бути різні: хто з ким спілкується, за сферами інтересів, дозвільних занять; за кольором очей; за місцем народження, за жетонами тощо.
- Робота учнів у мікроколективах – висування ідей, пропозицій до змісту майбутньої справи: як краще її організувати? Кому брати участь (усьому колективу, окремим мікрогрупам чи зведеної бригаді добровольців)? Хто керуватиме (Рада колективу, спеціальна Рада справи з представників усіх мікрогруп, команди зведеної бригади)? Де й коли краще провести цю справу?
- Добір мікроколективом найбільш цікавих і вдалих пропозицій у ході загального обговорення.
- Визначення плану проведення творчої справи: з яких частин складатиметься? Які конкурси, сторінки, розділи включатиме? В яких ролях учні братимуть участь у заході?
- Вибори ради справи: хто відповідатиме за підготовку й проведення заходу?

В результаті колективного планування, учні, по-перше, продумують усю справу від початку до кінця, по-друге, створюють актив, який очолює підготовку проведення справи. Колектив планування може здійснюватись у формі «мозкового штурму».

«Мозковий штурм» під час планування колективної виховної справи

Колектив учнів поділяється на мікрогрупи за бажанням. Усім мікрогрупам дають завдання: протягом декількох хвилин продумати відповідь на питання “Як краще здійснити задуману справу?”.

Після обговорення кожна мікрогрупа висловлює свій варіант справи. Спільно вирішують, який варіант кращий, або комбінують висунуті ідеї, створюючи новий варіант. Потім усі мікрогрупи послідовно продумують інші завдання.

У ході «мозкового штурму» слід дотримуватися правил:

- не критикувати ідеї;
- заохочувати ідеї сміливі, навіть фантастичні;
- заохочувати комбінування й удосконалення висунутих ідей.

Зміст діяльності і позицій вихователя.

Вихователь або ведучий зборів ставить додаткові запитання, зіставляє різні думки, пропонує їх обґрунтувати, підхоплює і розвиває найбільш цікаві, корисні пропозиції, а наприкінці збору зводить воедино і, в разі потреби, організує вибори Ради справи чи командира зведеної бригади.

Третій етап – організація (підготовка) виховного заходу

На цьому етапі відбувається уточнення, конкретизації плану підготовки й проведення колективної справи, організація безпосереднього виконання цього плану. Заохочення ініціативи кожного учасника.

Зміст діяльності вихованців.

Підготовка майбутньої справи здійснюється в мікроколективах, кожний з яких має свою ділянку роботи і своє завдання відповідно до розробленого плану.

Керує підготовкою виховного заходу обрана з представників мікроколективів Рада справи. Рада керує діяльністю колективу загалом, координує роботу мікроколективів.

Зміст діяльності та позиція вихователя.

Учитель пропонує можливі варіанти проведення заходу (якщо учні утруднюються з їх визначенням), керує добором кращих варіантів.

Учитель бере у процесі підготовки заходу, тактовно втручаючись у діяльність мікроколективів:

- вносить пропозиції, радить, підказує варіанти вирішення завдань, труднощів, що виникають;
- надає підтримку в разі утруднень, позитивно оцінює кожен успіх учнів.

Четвертий етап безпосереднє проведення виховного заходу

На цьому етапі здійснюється розроблений керівним органом конкретний план з усіма корективами, внесення його учасниками в процесі підготовки.

Зміст діяльності вихованців.

Цей етап здійснюється відповідно до плану (змісту) проведення виховного заходу.

Учні беруть участь у заході в певній ролі, яка має сприяти формуванню окремих особистісних якостей, корекції дезадаптивної поведінки.

Зміст діяльності та позиція вихователя.

Учитель створює позитивний емоційний настрій під час проведення заходу.

Головне для вихователів – стимулювати й зміцнювати в дітях мажорний настрій, дух бадьорості, впевненості у своїх силах, у своїй здатності нести людям радість, прагнення подолати будь-які труднощі.

Корисні для учнів і можливі відхилення від задуму, які виникають під час проведення заходу. Вони складаються з різних не передбачуваних обставин і помилок, допущених учасниками заходу – це теж необхідна школа життя.

Важливо! Не підмінювати собою дітей, стимулювати самостійний пошук ними виходу зі складних ситуацій.

П'ятий етап – підбиття підсумків, оцінки результатів заходу

Ведучі направляють колективний пошук на краще на краще вирішення цих питань, підхоплюють і розвивають найцінніше, систематизують і узагальнюють його у висловлених думках і пропозиціях.

Участь кожного вихованця в оцінювані заходу можна забезпечити й іншими засобами: бесідами та анкетами, стінгазетою чи лінійкою з творчими рапортами.

Вихователі підбивають підсумки виконання власне виховних завдань на нараді педагогів, на нараді батьківського активу, на батьківських зборах.

Зміст діяльності вихованців.

Аналізуючи підсумки проведеної колективної справи (в мікроколективах чи на загальних зборах), школярів відповідають на запитання:

- Що було добре? Що вдалося виконати із запланованого? Завдяки чому? Кому ми повинні висловити подяку? (*Називають конкретні імена.*)
- Що в нас не вийшло і чому? (*Аналізують відхилення від початкового плану, невдача.*)
- Що варто використовувати й надалі? Перетворити на традиції? Які уроки маємо врахувати на майбутнє?

Підбиття підсумків можна здійснювати в різних формах: анкети-оцінки, «блискавки», стінні, радіо-, фото-, «живі» газети, присвячені підсумкам зробленого; лінійки з творчими презентаціями.

Зміст діяльності та позиція вихователя.

Вихователь навчає школярів оцінювати й аналізувати результати своєї діяльності; розробляє разом з учнями критерії такого оцінювання.

Негативний зворотний зв'язок може бути використаний стосовно діяльності, яка виходить за межі встановлених норм, завдає збитків іншим, спричинює невдачі в реалізації задуманої (планованої) діяльності.

Шостий етап – організація післядії

На цьому етапі виконують рішення, ухвалені загальними зборами, вносять зміни у творчі доручення мікроколективам, пишуть статті за матеріалами виховної справи, задумують нову справу тощо. Колективна творча діяльність різноманітна за формами та змістом. Вона стає центром цілої серії колективних справ різних видів.

Зміст діяльності вихованців.

На основі проведеного аналізу учні разом з учителем визначають наступну діяльність колективу і вносять у неї необхідні корективи.

Зміст діяльності та позиція вихователя.

Вихователь навчає витягати уроки, вносити корективи в діяльність, вказує на необхідність використання досвіду в процесі організації та проведення аналогічних виховних справ.

3.4. ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ ТА АЛГОРИТМ ВИРІШЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЗАДАЧІ

Педагогічна діяльність складається з ланцюга педагогічних ситуацій. Їх створюють як учителі, так і учні, спонтанно і спеціально. Виявлення педагогічних та вирішення проблемних ситуацій є одним з важливих методів формування професійного мислення студентів. У процесі професійного розв'язання педагогічних ситуацій студенти учаться керувати педагогічними проблемами, знаходити вихід з складних обставин. Тому дається завдання, яке необхідно відобразити в звіті з виховної роботи – скласти умову і розв'язання педагогічних ситуацій, що мали місце під час практики в діяльності вчителя, іншого студента чи своєї власної.

Педагогічна ситуація – це фрагмент педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями вихованості учнів і колективу, що їх враховує учитель, добираючи способи впливу, стимулюючи розвиток особистості.

Майстерність вчителя полягає в умінні перетворити ситуацію на педагогічну задачу, тобто спрямувати умови, що склалися, на перебудову стосунків, наближаючись до поставленої педагогічної мети. Ситуація може не стати педагогічною задачею, якщо вчитель її не помічає або ігнорує.

Таким чином, ситуація стає задачею в умовах цілеспрямованості педагогічної діяльності (**ситуація + мета = задача**).

Отже, **педагогічна задача** – це виявлені в навчально-виховному процесі суперечності, які враховує вчитель, стимулюючи розвиток особистості, це педагогічна мета, поставлена за певних умов. Педагогічна задача – система особливого роду, що являє собою

основну одиницю педагогічного процесу. Вона має ті ж самі компоненти, що і сам педагогічний процес: педагоги, вихованці, зміст і засоби. Однак педагогічну задачу як систему можна представити і таким чином, що її обов'язковими компонентами є: вихідний стан предмета задачі; модель необхідного стану (вимоги задачі).

Педагогічна задача складається з умови і питання. В умові описується педагогічна проблема, що виникла під час практики. Умова повинна містити в собі необхідні й достатні для вирішення задач дані. До них відносяться:

- умови й обставини, при яких відбувається дія;
- вік учнів;
- об'єкти і суб'єкти виховання, дії учасників, від яких залежить розв'язання ситуації.

При описі ситуації не вказуються прізвища учнів, а також прізвища вчителів. У той же час дані повинні бути достатніми, щоб зрозуміти суть проблеми. Питання педагогічної задачі являє собою одне чи кілька питальних речень.

Етапи (алгоритм) розв'язання педагогічної задачі

Розв'язання задачі є показником рівня професіоналізму педагога.

Розв'язання педагогічної задачі починається з **аналізу ситуації** у цілісному процесі педагогічної діяльності: характеристики вихованців, вихователів, їхніх стосунків. Внаслідок цього відбувається усвідомлення мотивів вчинків, специфіки умов, особливостей взаємин.

Процес аналізу умов ситуації завершується на наступному (другому) етапі – **усвідомлення проблеми і формулювання задачі**. Вчителі-початківці часто пропускають цей етап і зразу беруться до розв'язання. Результат – ситуація не усвідомлюється до кінця. Невміння бачити проблему, розуміти, що стоїть за діями учнів, призводить до помилок у розв'язанні задачі.

Усвідомлюючи проблему, педагог конструє розвиток ситуації, припускаючи певні варіанти розгортання подій. Це третій етап – **розробка проекту рішення**. На цьому етапі висуваються гіпотези (передбачення), вибудовується проект майбутньої педагогічної взаємодії (що робити, якими засобами), у вигляді певної

конструктивної схеми. Цей етап потребує активного мислення педагога, його уяви.

Четвертий етап розв'язання задачі – **практична реалізація запланованого рішення**. Відбувається у взаємодії вчителя й учня, організації діяльності вихованців як нових ситуацій, стимульованих учителем для формування їхніх ціннісних орієнтацій і поведінки. Саме на цьому етапі вчителю необхідно досягти гармонії, узгодженості з діяльністю учнів.

П'ятий етап – **аналіз результатів** – під час якого педагог порівнює наслідки розв'язання задачі з поставленим завданням. Результат розв'язання педагогічної задачі – завжди нова ситуація. І якщо вона наближає до спільної мети взаємодії вчителя і учнів – розвитку особистості школяра – ми вважаємо результат позитивним, а обране рішення продуктивним.

Примірна схема аналізу педагогічної ситуації

1. Опис педагогічної ситуації (учасники, місце виникнення, реакції учасників).
2. Місце педагогічної ситуації в цілісному педагогічному процесі педагогічної діяльності (виникла спонтанно чи свідомо створена одним із учасників).
3. Які вікові та індивідуальні особливості учасників проявляються у їх поведінці.
4. Можливі передумови виникнення ситуації.
5. Причини ситуації, що виникла (внутрішні та зовнішні умови її виникнення).
6. Ситуація очима учня та вчителя.
7. Позиція вчителя у ситуації (його ставлення до учня), реальні завдання вчителя у взаємодії з учнями (чого він хоче: позбавитися учня чи допомогти йому, чи байдужий до нього).
8. Пізнавальна цінність ситуації для її учасників.
9. Вибір засобів і прийомів педагогічного впливу, варіативність розв'язання даної педагогічної ситуації.

IV. ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

4.1. Структура звіту про виконання програми безвідривної навчально-виховної педагогічної практики з педагогіки

I. Титульна сторінка

**КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

**Звіт
про виконання програми безвідривної навчально-виховної
педагогічної практики з педагогіки**

**в _____ класі _____
(повна назва навчального закладу)**

з «_____» _____ по «_____» _____ 20__ року.

студента(ки) II курсу _____ групи
факультету _____
спеціальності _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики:

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(наукове звання, посада)

Кіровоград – 20__

II. Інформація про базу проходження практики:

1. Назва навчального закладу.

2. Особливості системи виховної роботи у навчальному закладі.

3. Інформація про клас:

- назва класу;

- П.І.П. класного керівника;

- кількість дітей в класі;

- соціально-педагогічний портрет класу.

4. Цілі та завдання, які ставив перед собою студент на час проходження безвідривної навчально-виховної практики.

III. Облік виконаної роботи студентом під час практики.

Дата	К-ть годин	Зміст роботи	Примітки

IV. Опис досвіду діяльності класного керівника

ВСТУП (загальні відомості про класного керівника; скільки років працює з класом як класний керівник; наявність власної виховної системи або системи виховання; тощо)

МЕТА, ЗАВДАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У КЛАСІ

- провідна ідея, мета та завдання, на вирішення яких спрямована виховна діяльність класного керівника;
- пріоритетні напрями виховання, рівень їх актуальності.

ЗМІСТ, ФОРМИ, МЕТОДИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

- засоби, методи, форми реалізації поставленої мети та можливості їх впливу на гарантований результат;
- використання та впровадження інтерактивних методів, інноваційних технологій, наявність соціально-важливих творчих справ, цільових програм тощо;
- організація роботи з батьками, громадськістю;
- авторські методичні розробки, публікації;
- результативність досвіду тощо.

ВИСНОВКИ (Як вплинуло вивчення досвіду конкретного класного керівника на теоретичну та практичну підготовку студента до здійснення виховної роботи в школі).

До опису діяльності класного керівника можуть бути подані різні матеріали, які розкривають сутність виховної системи класу, творчі здобутки та досягнення класного керівника.

Орієнтовний перелік додатків до опису діяльності класного керівника:

- модель системи виховання в класі.
- інші схеми, структури, графіки, які характеризують особливості, інноваційну спрямованість організації виховної діяльності класного керівника;
- цільові програми, проектно-модульні програми з різних напрямів виховної роботи;
- моніторинг стану виховної діяльності класу. Аналіз її результативності, тощо.

V. Діяльність учнівського самоврядування в школі та в конкретному класі

- доцільність структури учнівського самоврядування в школі та в конкретному класі;
- напрями діяльності учнівського самоврядування;
- рівень участі учнів класу в діяльності учнівському самоврядуванні;
- визначити стадію розвитку класного колективу та ефективність діяльності класного керівника, щодо подальшого згуртування учнів;
- позитиви та недоліки функціонування учнівського самоврядування.

VI. Аналіз виховного заходу (За схемою поданою в параграфі 4.3. даного посібника)

VII. Висновки

Аналіз загальних результатів безвідривної практики, висновки студента стосовно її корисності для його подальшого професійного розвитку, позитивні і негативні враження, висновки щодо відповідності наявних професійних знань та вмінь студента вимогам професійної діяльності класного керівника. Пропозиції студента щодо поліпшення безвідривної практики.

4.2. Структура звіту про виконання програми педагогічної практики з педагогіки для студентів IV та V курсів

4.2.1. Титульна сторінка звіту про виконання програми педагогічної практики з педагогіки

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Звіт
про виконання програми педагогічної практики з педагогіки

в ____ класі _____
(повна назва навчального закладу)
з « ____ » _____ по « ____ » _____ 20__ року.

студента(ки) ____ курсу ____ групи
факультету _____
спеціальності _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Класний керівник

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Методист з педагогіки:

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(наукове звання, посада)

Кіровоград – 20__

4.2.2. Оформлення індивідуального плану виховної роботи на період практики

(перша сторінка)

**КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ
Методист з педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
Класний керівник

(підпис)

(підпис)

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН ВИХОВНОЇ РОБОТИ

в _____ класі _____

(повна назва навчального закладу)

з «_____» _____ по «_____» _____ 20__ року.

студента(ки) _____ курсу _____ групи
факультету _____
спеціальності _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Класний керівник

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Методист з педагогіки:

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(наукове звання, посада)

Кіровоград – 20__

(друга сторінка та подальші)

1. Соціально-педагогічний паспорт класу

Загальна кількість учнів –

- Дівчат –
- Хлопців –

Анкетні дані

№ п/п	Прізвище, ім.'я, по батькові	Доручення	Примітка

Соціальні дані

Соціальні дані		Кількість	Прізвище, ім'я учня	Примітки
Діти-сироти				
Багатодітні сім'ї				
Неповні сім'ї				
Неблагонадійні сім'ї				
Діти-чорнобильці				
Малозабезпечені сім'ї				
Учні, схильні до негативних проявів	До правопорушень			
	До пияцтва			
	До бродяжництва			
Перебувають на обліку у соціальних службах по роботі з неповнолітніми				
Перебувають на внутрішньо шкільному обліку				

Обдаровані діти:

- Читці –
- Малюють –
- Танцюють –
- Поети, письменники –
- Спортсмени –
- Оригінальний жанр –
- Співають –
- Організаторські здібності тощо.

2. Учніське самоврядування (зразок)

Лідер(и) класу (прізвище, ім'я):

Актив класу:

Напрямок діяльності учнівського самоврядування/ Розподіл доручень	Прізвище, ім'я учнів	Зміст діяльності учнівського самоврядування
Культурно-дозвілева діяльність/ Культорг		Організація дозвілля учнів через колективні творчі справи; відзначення традиційних шкільних свят; підготовка та проведення конкурсів, творчих звітів, виставок, змагань в класі.
Інтелектуально-пізнавальна діяльність		Забезпечення взаємодопомоги в навчанні; ведення екрану успішності; організація учнів до участі в предметних тижнях, олімпіадах; підготовка матеріалів для проведення інформаційно-просвітницьких годин, інтелектуальних ігор.

3. Цілі та завдання виховної діяльності з класом на період проходження практики

Проблема, над якою працює класний керівник:

Мета виховної діяльності на період практики:

Завдання виховної діяльності на період практики:

- 1.
- 2.
- 3.

4. Основні напрями діяльності та справи класного колективу

Дата	Напрями та завдання виховної діяльності*	Назва справи (виховного заходу)	Форми та методи організації виховної роботи	Відмітка про виконання
Понеділок 09.09.17	Моральне виховання / або / ціннісне ставлення до людей	«Промова на захист добра, милосердя, честі, любові»	Година спілкування	
Вівторок 10.09.17				

* вимоги до даного розділу розкрито в параграфі 3.2., даного посібника.

* виховні справи класу необхідно планувати на кожний робочий день.

5. Індивідуальна робота з учнями

Дата	Зміст виховної діяльності	Прізвище, ім'я	Відмітка про виконання
II тиждень 9.09–13.09 2017	1. Вивчення індивідуальних особливостей учнів, специфіки умов і процесу їх розвитку 2. Надання індивідуальної допомоги учням, які мають проблеми в адаптації до життєдіяльності класу 3.	1. 2 3. 1. 2.	
III тиждень 16.09–20.09 2017			

6. Робота з батьками

Дата	Зміст діяльності	Відмітка про виконання
II тиждень 9.09–13.09 2017	1. Підготовка інформаційних матеріалів для батьків учнів (Прізвище, ім'я) 2. Підготовка матеріалів для Батьківських зборів 3.	
III тиждень 16.09–20.09 2017		

4.2.3. Оформлення план-конспекту залікового виховного заходу

(перша сторінка)

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ
Методист з педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
Класний керівник

(підпис)

(підпис)

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЗАЛІКОВОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

ТЕМА: _____

в _____ класі _____

(повна назва навчального закладу)

студента(ки) _____ курсу _____ групи
факультету _____
спеціальності _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Дата проведення: “ _____ ” _____ 20... р.

Оцінка класного керівника: _____

_____ підпис

Кіровоград – 20 _____

наступні сторінки

Мета заходу:

Завдання заходу. (за такою схемою)

1. поглибити розуміння сутності морально-етичних *понять*;
2. розбудити (розвинути) *почуття* відповідальності за... формувати почуття особистої гідності; почуття поваги до...; інтересу до власного здоров'я, спорту, техніки, мистецтва, природи, політики тощо; співчуття до ..., захоплення красою тощо
3. формування *ціннісного ставлення* до власного здоров'я; *переконаності* у цінності дружби; *прагнення* до оволодіння культурою мовлення; розвиток національної самосвідомості тощо.
4. формування *готовності до моральних вчинків* на засадах
5. сформуванню *прагнення до самовдосконалення* в ...

Форма проведення:

Обладнання і наочність:

Використані практикантом джерела інформації для підготовки заходу:

Рекомендовані учням джерела інформації:

Попередня підготовка: формування ради по підготовці, формування мікрогруп, розподіл доручень, пошук інформації, планування, залучення до проведення заходу тощо

Хід виховного заходу

I. Вступна частина: вступне слово вихователя, актуалізація теми заходу (прийоми впливу на емоційну сферу вихованців) тощо.

II. Основна частина: викладання інформаційного матеріалу (прийоми реалізації: хто і в якій формі повідомляє інформацію), запитання для обговорення, зміст завдань для групового та колективного виконання, проблемні завдання тощо.

III. Заключна частина: підведення підсумків, формування готовності вихованців до відповідних дій (прийняття рішення учнями

про проведення акції милосердя, допомоги ветеранам, проведення прибирання, впровадження нових правил спілкування, ініціювання зустрічі з видатною людиною, взяття зобов'язань щодо покращення успішності тощо).

IV. Самоаналіз виховного заходу (за зазначеною схемою)

* Для ефективної підготовки та проведення виховного заходу, студенту-практиканту необхідно усвідомити особливості методики реалізації відповідної форми виховання учнів.

4.2.4. Орієнтовна схема самоаналізу виховного заходу

САМОАНАЛІЗ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Тема: _____

Орієнтовна схема самоаналізу виховного заходу

- Аналіз вихідних даних, що зумовило вибір даної теми виховного заходу, актуальність її для учнів даного класу. Місце даного заходу в загальній системі виховної роботи в класі.
- Обґрунтування мети та завдань виховного заходу для учнів даного класу, на виховання яких якостей учнів спрямовано захід. Урахування рівня вихованості учнів під час визначення мети і завдань заходу.
- Форма проведення виховного заходу (година спілкування, етична бесіда, диспут, дебати тощо), педагогічна доцільність вибору форми для реалізації поставленої мети та завдань (дозволяє виявити..., ефективно можна організувати обмін..., розкрити різні сторони... тощо).
- Підготовка до проведення виховного заходу: розкрити власну спрямовуючу роль у ході підготовки заходу, тактовна допомога учням; як відбулося попереднє ознайомлення учнів з темою виховного заходу; роль школярів під час підготовки й проведення заходу; забезпечення в процесі підготовки згуртованої, злагодженої роботи всіх учнів класу; організація діяльності учнів, уточнення обов'язків і повноважень кожного учня та встановлення конкретних термінів виконання окремих завдань тощо

- Аналіз проблемних педагогічних ситуацій з якими зіткнулися на підготовчому етапі.
- Вступна частина заходу: цілеспрямованість: чи доведено мету до учнів; мотивація спільної діяльності вчителя й учнів у ході виховного заходу, методи, прийоми засоби забезпечення емоційної насиченості на початку роботи.
- Характеристика використаного змісту виховної взаємодії: зв'язок із соціальним досвідом учнів, із життям класу, школи, міста; використання під час проведення заходу питань (життєвих ситуацій), які схвилювали учнів; врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; емоційна насиченість заходу; вплив змісту виховного заходу на розширення світогляду учнів, інтересів та потреб учнів.
- Характеристика методів і прийомів роботи: які конкретно методи і прийоми застосовані, їх педагогічна доцільність і спрямованість на реалізацію мети; забезпечення обговорення, відкритого обміну думками в ході заходу та самостійності й ініціативності в обговоренні проблем.
- Педагогічна майстерність: уміння володіти собою, ставлення до учнів, стиль педагогічного спілкування, організаторські уміння, педагогічний такт, культура мовлення.
- Заключна частина заходу: проведення колективного аналізу, активність учнів у висуненні пропозицій, загальні висновки, програма дальших дій.
- Аналіз результатів:
 - досягнення поставлених мети та завдань даного заходу (розкрити зміни в судженнях учнів, в оцінках, вияві нових інтересів, потреб тощо);
 - виконання плану заходу;
 - аналіз ставлення учнів до змісту заходу, рівень їх активності;
 - чи був захід цілісною системою;
 - що вдалося краще, що гірше? Чому?
- Цікаві власні знахідки в процесі підготовки та проведення заходу;
- Загальні висновки.
- Рекомендації.

4.2.5. Оформлення звіту про проведену виховну роботу

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Звіт про проведену виховну роботу

в ____ класі _____

(повна назва навчального закладу)

з « ____ » _____ по « ____ » _____ 20__ року.

студента(ки) ____ курсу ____ групи
факультету _____
спеціальності _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Класний керівник

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Методист з педагогіки:

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(наукове звання, посада)

Оцінка методиста з педагогіки: _____

_____ підпис

Кіровоград – 20__

ВСТУП

У вступі необхідно надати інформацію про базу проходження педагогічної практики та про процес ознайомлення з виховною системою навчального закладу:

- назва навчального закладу;
- тип навчального закладу;
- кількість і контингент учнів школи;
- особливості режиму роботи школи;
- Концепція розвитку навчального закладу: провідна мета – на досягнення якої спрямована діяльність шкільного колективу, принципи організації життєдіяльності учасників освітнього процесу, перспективи тощо;
- особливості системи виховної роботи: суб'єкти управління виховною роботою та механізми взаємодії між ними, діяльність дитячих творчих, спортивних, пошукових товариств, організація дозвілля учнів, традиційні виховні справи;
- виховна проблема школи
- дитячі громадські організації, система учнівського самоврядування, їх дієвість;
- матеріальна база навчального закладу тощо.

I. Аналіз виховної системи в закріпленому класі

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛАСУ __

Подаються загальні відомості про клас, класного керівника, індивідуальні особливості учнів, рівень їхньої вихованості, свідомості, громадянської відповідальності; розвиток самоврядування тощо. Студент-практикант може використати орієнтовні питання для складання характеристики класу подані в параграфі 3.1. даного посібника.

План-схема психолого-педагогічної характеристики класу

1. Загальні відомості про клас: склад учнів за віком, статтю; біографія класу, його традиції; загальна характеристика успішності та навчальної дисципліни; зв'язки класу з іншими групами і колективами.

2. Спрямованість класного колективу: мета і мотиви основних видів колективної діяльності, характеристика моральної атмосфери у класі:

а) навчальна діяльність (рівень загального розвитку учнів, широта інтересів, кругозір); вимоги до навчальної діяльності з боку активу і учнів один до одного; негативні та позитивні прояви взаємодії в навчальній роботі (взаємодопомога або списування, підказування тощо);

б) групова діяльність (суспільно корисна праця та її місце в житті колективу, види праці і характер її виконання, прояв дисципліни і свідомості в праці);

в) громадська діяльність класу; громадська думка;

г) інші види діяльності (інтерес у класі до мистецтва, літератури, спорту; відвідування театрів, участь у лекціях, диспутах, конференціях, обговорення кінофільмів тощо).

3. Характер взаємин у колективі: що лежить в основі взаємин у колективі (характер зв'язків у колективі, де дружать, місце проживання, спільна діяльність, інтереси, місце за партою); як ставляться учні один до одного, система їх взаємини (повага, ввічливість, чуйність, поступливість, взаємодопомога); загальні інтереси, прагнення бути разом у позаурочний час; взаємини між хлопчиками і дівчатками; найавторитетніші учні в класі, кого діти нехтують або не помічають у своєму класі і чому, ставлення класу до учнів з обмеженими можливостями; загальні моральні норми, правила в колективі, які діти вважають за потрібне виконувати; характерні випадки порушень цих правил, їх причини та засоби впливу на порушників з боку класного керівника та учнівського колективу.

4. Коротка характеристика виборного активу класу та його діяльності, наскільки він самостійно діє. Неофіційний актив класу, його взаємини з офіційним, взаємозв'язок із органами загальношкільного учнівського самоврядування.

5. Педагогічне керівництво класним колективом: вплив особистості класного керівника, вчителів, батьків на колектив, ставлення класу до них, авторитет педагогів серед учнів; здійснення індивідуального підходу до учнів і загальний стиль педагогічного керівництва.

6. Аналіз результативності індивідуальної виховної роботи (з учнями, схильними до девіантної поведінки, з обдарованими дітьми).

7. Аналіз роботи з батьками (взаємодія, результативність проведення батьківських зборів, інших видів роботи, ведення документації роботи з батьками)

Висновки: визначення рівня вихованості учнів, характеристика рівня розвитку класного колективу; основні недоліки в організації життя колективу, міжособистісних стосунків і шляхи їх подолання; можливість використання класного колективу для виховного впливу на окремих учнів; рекомендації щодо поліпшення роботи з організації та згуртування класного колективу, створення сприятливого психологічного мікроклімату для кожного учня.

Примітка: кожне положення психолого-педагогічних характеристик має бути підтверджене прикладами на основі проведених спостережень.

ОПИС ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Подаються загальні відомості про класного керівника; скільки років працює з класом як класний керівник; наявність власної виховної системи або системи виховання; тощо).

Проблема, над якою працює класний керівник:

Мета, завдання виховної роботи класного керівника у класі

- провідна ідея, мета та завдання, на вирішення яких спрямована виховна діяльність класного керівника;
- пріоритетні напрями виховання, рівень їх актуальності.

Зміст, форми, методи виховної роботи класного керівника:

- засоби, методи, форми реалізації поставленої мети та можливості їх впливу на гарантований результат;
- використання та впровадження інтерактивних методів, інноваційних технологій, наявність соціально-важливих творчих справ, цільових програм тощо;
- організація роботи з батьками, громадськістю;
- авторські методичні розробки, публікації;
- результативність досвіду тощо.

Висновки: ефективність виховної роботи класного керівника; актуальні питання виховної роботи в класі на яких доцільно зосередити свою увагу студенту-практиканту в період практики.

II. Аналіз проведеної виховної роботи в закріпленому класі за весь період практики

Подається аналіз виховної взаємодії студента-практиканта із учнями закріпленого класу від знайомства до завершення терміну педагогічної практики.

Питання для обов'язкового висвітлення в даному розділі звіту

1. Особливі враження від знайомства з класом та класним керівником.
2. Особливості процесу планування власної виховної роботи з класом: які вимоги до планування виховної роботи в навчальному закладі; яка форма і структура планів виховної роботи класних керівників, їх позитиви й недоліки; обґрунтування обраної студентом структури і форми індивідуального плану виховної роботи з класом на період практики тощо.
3. Обґрунтування визначення мети та завдань виховної роботи студента-практиканта на період практики.
4. Що перенесено в індивідуальний план виховної роботи з плану роботи класного керівника і що було заплановано з ініціативи студента-практиканта (обґрунтувати).
5. В довільній формі проаналізувати всю проведenu студентом виховну роботу за період практики (все що відображено в індивідуальному плані). Необхідно розкрити:
 - *цілеспрямованість* виховної роботи (на розв'язання яких актуальних виховних завдань спрямоване проведення відповідної роботи;
 - *всебічність* виховної роботи (відображення КТС класу, форм, методів виховної роботи, щодо реалізації завдань всіх основних напрямів змісту виховання: *ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави* (національно-патріотичне виховання); *ціннісне ставлення особистості до себе і до людей* (моральне виховання, фізичне виховання); *ціннісне ставлення особистості до природи* (екологічне виховання); *ціннісне ставлення особистості до пізнання* (розумове виховання); *ціннісне ставлення особистості до праці* (трудове виховання); *ціннісне ставлення до культури і мистецтва* (естетичне виховання);

- *відповідність* використаних форм, методів, засобів виховної роботи віковим та індивідуальним особливостям учнів;
- *дієвість* використаних форм, методів, засобів виховної роботи, як вони вплинули на свідомість, світогляд, ставлення, поведінку учнів;
- *ефективність* проведеної виховної роботи (що вдалося краще, що гірше? Чому? Цікаві власні знахідки в процесі організації виховної роботи)

6. Висновки.

III. Аналіз педагогічних ситуацій

Подається опис, аналіз неменше трьох педагогічних ситуацій, та реалізованих педагогічних дій по розв'язанню визначених педагогічних задач в них.

Обов'язково обґрунтувати вибір відповідної педагогічної дії та ефективність її реалізації – які зміни відбулися в свідомості, ставленні, поведінці учнів.

Алгоритм виконання даного завдання подано в параграфі 3.4. даного посібника.

IV. Загальні психолого-педагогічні висновки про проведену виховну роботу в класі

Розкрити, що найбільш ефективного було у виховній діяльності студента-практиканта, а що малоефективним, ЧОМУ?; які власні педагогічні знахідки, пропозиції були найбільш педагогічно доцільними; на що варто було б звернути більше уваги; пропозиції щодо вдосконалення виховної роботи в класі.

Емоційно-психологічний аспект проходження практики (різниця між очікуваннями і реаліями шкільного життя, настроїв, погляди на роботу класного керівника, ідентифікація себе у виховній роботі, зворотний зв'язок з учнями, здобутки і розчарування тощо).

V. Висновки, щодо власної готовності до педагогічної діяльності класного керівника

Розкрити особливості власної теоретичної та практичної готовності до реалізації конкретних функціональних обов'язків класного керівника. Висловити пропозиції, щодо оптимізації та підвищення ефективності формування готовності майбутніх вчителів до педагогічної діяльності класного керівника.

4.3. Структура звіту про виконання програми асистентської практики з педагогіки для студентів магістратури

(Титульна сторінка)

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Звіт
про проходження асистентської практики
(педагогічний модуль)

в _____ групі _____
(повна назва факультету та спеціальності)

з « _____ » _____ по « _____ » _____ 20__ року.

студента(ки) _____ курсу _____ групи
факультету _____
спеціальності _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Методист з педагогіки:

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(наукове звання, посада)

Оцінка методиста з педагогіки: _____
_____ підпис

Кіровоград – 20__

- I. **Загальні відомості** (ВНЗ, академічна група, кількість студентів (кількісне співвідношення, органи самоврядування, актив, коло інтересів), прізвище куратора. Охарактеризувати систему у кафедральних та факультетських заходів виховного характеру, застосування різних видів, форм і ефективних методів виховної роботи зі студентами.
- II. **Склад студентської групи.** Віковий склад. Співвідношення між особами різної статі, між міським та сільським складом студентської групи.
- III. **Особливості виховної роботи в академічній групі** (загальна проблема виховання, над якою працює група; пріоритет та напрямки виховної роботи: констатацію фактів підкріпити прикладами, назвами тем заходів тощо). Вивчення психологічного клімату у студентському колективі, індивідуальних психологічних особливостей окремих студентів. Традиції групи. Культура взаємин між студентами. Причини особистих та групових антипатій.
- IV. **Рівень розвитку студентської групи.** Лідери в групі, їхній вплив на життєдіяльність групи. Угрупування в студентській групі. Актив групи, його вплив на життя групи. Пізнавальний рівень студентів, рівень їхньої освітньої підготовки. Система навчальної роботи в групі. Способи взаємодопомоги. Спрямованість групи на навчання. Коло інтересів групи. Рівень відповідальності та навчальної дисципліни студентів.
- V. **Рівень загальної культури студентів.** Особливості вияву почуттів та особистих реакцій студентів.
 - Рівень фізичного розвитку студентів. Ставлення до спорту. Спосіб життя. Потреби у фізичному розвитку.
 - Рівень трудового виховання студентів. Ставлення студентів до праці та громадської діяльності. Сформованість умінь та навичок студентів у сфері трудової, навчальної діяльності. Професійна спрямованість студентів. Організаційні вміння. Уміння планувати та контролювати свою діяльність.
 - Рівень естетичного виховання та розвитку творчих здібностей. Сформованість почуття прекрасного, естетичних смаків, здатність керуватися ними в повсякденній діяльності.
- VI. **Висновки та рекомендації**, щодо подальшої організації виховної роботи зі студентською групою.

4.3.1. Оформлення план-конспекту залікового виховного заходу

I. Титульна сторінка

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

План-конспект виховного заходу на тему:

проведеного в ____ групі _____

(повна назва факультету та спеціальності)

студента(ки) ____ курсу ____ групи
факультету _____
спеціальності _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Куратор групи:

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(наукове звання, посада)

Методист з педагогіки:

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(наукове звання, посада)

Оцінка куратора академічної групи: _____

_____ підпис

Кіровоград – 20__

II. Структура виховного заходу. Конспект заходу має такі структурні елементи

ТЕМА:

МЕТА ЗАХОДУ:

ЗАВДАННЯ ЗАХОДУ:

- 1.
- 2.
3. ...

ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ: диспут.

ОБЛАДНАННЯ:

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ:

- 1.
- 2.
3. ...

ПЛАН.

- 1.
- 2.
- 3.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПІДГОТОВКИ: (як була обрана тема, в чому полягала сутність підготовки магістранта та студентів групи тощо).

ХІД ЗАХОДУ (детальний виклад фактичного матеріалу – розгорнутий конспект заходу).

Вступна частина: Вступне слово – емоційно зворушлива актуалізація проблеми дискусії (думки, вислови авторитетних в

молодіжному середовищі постатей; результати досліджень, опитувань; статистичні дані тощо);

Основна частина: Як правило складається із трьох-чотирьох окремих блоків – різних дискусійних аспектів обраної проблеми. Розкривається зміст виховної взаємодії по кожному дискусійному аспекту:

- представлення студентами групи аргументів різних точок зору (конкретизувати їх);
- дискусійні питання (7-10), можливі варіанти відповідей;
- аргументи (вислови, факти, життєві ситуації тощо) які можуть вплинути на почуття, ставлення, позицію студентів;
- підпиття підсумків обговорення даного аспекту проблеми дискусії, виділити найцінніші положення і проблеми дискусії, закликати студентів до подальших роздумів навколо порушених питань.

Заключна частина: Підсумкове слово ведучого диспуту: підбити загальні підсумки, щодо актуальності, неоднозначності обраної проблеми. Подякувати всім за активність, самостійність у судженнях.

Використовуючи народну мудрість, вірш, слова пісні, цитати і т.п. для стимулювання подальших роздумів навколо порушених проблем.

ВИКОРИСТАНІ МАГІСТРАНТОМ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ
(оформлення згідно встановлених вимог).

САМОАНАЛІЗ ПРОВЕДЕНОГО ЗАХОДУ (використовуючи схему аналізу виховного заходу, див. параграф 4.2.4)

ОЦІНКА ТА ПІДПИС КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ
(ставиться на титульній сторінці конспекту заходу).

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ (ПЕДАГОГІЧНИЙ МОДУЛЬ)

На *«відмінно»* оцінюється виконання програми педагогічного модуля, коли: виховна робота здійснена студентом на високому рівні (допускається не більше 10 % оцінок «добре» за виконання усіх завдань із педагогіки та проведення виховних заходів у закріпленому класі, за умови відмінної характеристики професійних якостей та умінь студента-практиканта, наданої класним керівником та методистом з педагогіки); студент виявив організаторські здібності, сумлінність і творчість при організації та реалізації функцій класного керівника у школі, знає і вміє застосувати у виховному процесі сучасні педагогічні технології і нові інформаційні засоби виховання; здобув повагу та авторитет серед учнів, батьків і педагогічного колективу школи, методистів, керівників педпрактики; на високому науково-методичному рівні реалізував технології проектування, здійснення та діагностування виховного процесу загалом та залікового виховного заходу зокрема; здав у визначений термін звітну документацію,

оформлену відповідно до затверджених вимог кафедри педагогіки та освітнього менеджменту; підготував змістовну презентацію проведеної виховної роботи на підсумкову конференцію.

У студента сформовані професійні компетенції:

проектувальні:

- уміє здійснювати перспективне й тижневе планування виховної роботи й діяльності учнів класу;
- уміє сформулювати завдання виховної роботи з учнями, визначити методи та засоби їх реалізації;
- уміє прогнозувати результати педагогічного впливу;
- виявляє самостійність та ініціативність при плануванні виховних заходів.

конструктивні:

- уміє визначити й обґрунтовувати педагогічно доцільні цілі, зміст, методи та прийоми виховання;
- уміє скласти конспект виховного заходу, виявляючи самостійність та ініціативність;
- уміє визначити зміст виховного заходу відповідно до рівня вихованості учнів, дібрати необхідний зміст відповідно до цілей виховання і змодельовати організаційну форму виховної справи;
- уміє створити організаційно-педагогічні умови, які забезпечують максимальну ефективність виховного процесу.

процесуальні:

- вільно володіє методиками та технологіями конструювання, реалізації, діагностування виховного процесу;
- уміє використовувати у виховній роботі різні методи стимулювання та організації діяльності учнів;
- володіє вміннями діагностувати рівень вихованості учнів та згуртованості співтовариства класу;

гностичні:

- уміє здійснювати аналіз виховних заходів;
- уміє аналізувати педагогічні ситуації;
- уміє систематизувати інформацію;

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
(ПЕДАГОГІЧНИЙ МОДУЛЬ)

- уміє спостерігати, аналізувати й оцінювати діяльність учнів і педагогів;
- уміє виявляти педагогічні проблеми, що виникають, та знаходити способи їх розв'язання;
- уміє аналізувати рівень розвитку класного колективу;
- уміє вносити конкретні пропозиції з вдосконалення виховної роботи;
- уміє аналізувати власну педагогічну діяльність;
- уміє оформити конспект залікового заходу згідно з чинними вимогами.

комунікативні:

- уміє вмотивовано обстоювати власну позицію й із повагою ставиться до суджень колег;
- уміє правильно реагувати на зауваження, що виникають у процесі діяльності;
- уміє встановлювати контакт з учнями чи групою учнів;
- уміє знаходити індивідуальний підхід до учня, розбирається у конфліктних ситуаціях й усуває їх;
- уміє обирати правильний тон і стиль спілкування з дітьми, колегами, батьками.

організаторські:

- уміє організувати та об'єднати учнів класу на виконання виховного завдання;
- уміє організувати педагогічно вмотивовану діяльність учнів;
- уміє обирати найоптимальніші форми організації виховної діяльності залежно від конкретної педагогічної ситуації;
- уміє організовувати власну педагогічну діяльність.

На «*добре*» оцінюється виконання програми педагогічного модуля, коли: виховна робота проведена на достатньому рівні (допускається не більше 25% оцінок „задовільно” за виконання усіх завдань з педагогіки та проведення виховних заходів у закріплених класах, при позитивній характеристиці професійних якостей та умінь особистості студента-практиканта класним керівником та методистом із педагогіки); студент припустив незначні методичні помилки у виховному процесі, проте не завжди міг самостійно їх виправити або пояснити у процесі здійснення функцій класного керівника та аналізу виховного заходу їх причину; у ході педпрактики студент виявляв дисциплінованість, самостійність, критичність на всіх ділянках роботи; одержав схвальні відгуки від батьків, педагогічного колективу школи, методистів і класного керівника; на достатньому науково-методичному рівні реалізував технології проектування, здійснення та діагностування виховного процесу загалом та залікового виховного заходу зокрема; здав у визначений термін звітну документацію, до якої можуть бути внесені незначні доповнення і поправки за вказівкою методиста з педагогіки. Підготував на підсумкову конференцію виступ та презентацію про проведену виховну роботу.

У студента сформовані професійні компетенції:

проектувальні:

- уміє здійснювати перспективне й тижневе планування виховної роботи й діяльності учнів класу;
- уміє визначати завдання виховної роботи з учнями, визначати методи та засоби їх реалізації;
- уміє прогнозувати наслідки педагогічного впливу;
- уміє планувати виховні заходи, виявляє самостійність, у той же час не виявляє достатньої ініціативності.

конструктивні:

- уміє складати конспекти виховних заходів, проте здійснює цю роботу не самостійно, а за допомогою методиста чи класного керівника;

- уміє обґрунтувати мету, зміст, однак не завжди добирає ефективні методи й прийоми виховання;

- уміє визначати зміст залікового виховного заходу відповідно до рівня вихованості учнів, добирати відповідний зміст, але відчуває утруднення щодо моделювання виховного заходу;

- уміє створювати оптимальні умови, які забезпечують максимальну ефективність виховного процесу.

процесуальні:

- вільно володіє змістом виховного заходу, проте допускається окремих педагогічних помилок;

- уміє використовувати у виховній роботі методи стимулювання і організації діяльності учнів, проте вибір їх обмежений;

- не завжди повною мірою реалізує мету й завдання виховного заходу;

- володіє вміннями оцінювати рівень вихованості учнів відповідно до чинних норм;

гностичні:

- уміє систематизувати інформацію;

- уміє аналізувати виховні заходи, але при цьому не може внести власні пропозиції щодо поліпшення виконаної роботи;

- в основному вміє аналізувати власну діяльність, але допускається незначних неточностей при оцінюванні результативності проведеного виховного заходу і внесенні до їх змісту необхідних коректив;

- уміє оформити конспект залікового виховного заходу відповідно до чинних вимог, проте при цьому допускається незначних помилок у формулюванні мети, завдань, доборі прийомів та засобів виховної роботи тощо;

- виявляє педагогічні проблеми, що виникають, але не зовсім вміло знаходить способи їх розв'язання;

- вміє аналізувати рівень розвитку класного колективу, але пропонує не зовсім вдалі шляхи для згуртування класного співтовариства;

комунікативні:

- уміє адекватно реагувати на педагогічні ситуації, що виникають у процесі виховної діяльності;
- уміє встановлювати контакт з учнем чи групою вихованців;
- уміє обирати оптимальний тон і стиль спілкування з дітьми, колегами, батьками.

організаторські:

- уміє організувати та об'єднати членів колективу для виконання виховного завдання;
- уміє управляти діяльністю дітей, але при цьому припускається незначних неточностей;
- уміє обирати оптимальні форми організації навчальної діяльності залежно від конкретної педагогічної ситуації;
- уміє організовувати власну педагогічну діяльність, проте при цьому припускається незначних помилок у формулюванні мети, завдань, доборі методів, прийомів та засобів виховної тощо;

«Задовільно» ставиться студенту в тому випадку, коли: виховна робота проведена на задовільному рівні (переважають задовільні оцінки за виконання усіх завдань з педагогіки та проведення виховних заходів у закріплених класах, однак підсумкова оцінка за виховні заходи не може бути «незадовільно»); виявив себе як недостатньо організований і дисциплінований, безініціативний при здійсненні функцій класного керівника; загальна характеристика професійних якостей та умінь особистості студента-практиканта з боку батьків, учителя-предметника, класного керівника, керівників педпрактики «задовільна»; на недостатньому науково-методичному рівні реалізував технології проектування, здійснення та діагностування виховного процесу загалом та залікового виховного заходу зокрема; здав невчасно звітну документацію, яка потребує доповнень і поправок.

**У студента сформовані професійні компетенції:
проектувальні:**

- відчуває певні труднощі у перспективному й тижневому плануванні власної роботи й діяльності учнів класу;
- не виявляє уміння самостійно планувати виховні заходи;
- не виявляє уміння прогнозувати результати педагогічного впливу;
- не виявляє самостійності й ініціативності при плануванні роботи.

конструктивні:

- не завжди конкретно визначає й обґрунтовує мету, зміст, методи й засоби виховання; не вміє встановити конкретні завдання виховного заходу;
- при укладанні конспекту виховного заходу послуговується виключно опублікованими методичними розробками, при цьому конспект носить характер розгорнутого плану;
- не враховує рівень вихованості учнів, має певні труднощі при доборі змісту для укладання конспекту виховного заходу;

процесуальні:

- недостатньо володіє змістом виховного заходу;
- у виховних заходах не застосовує методи стимулювання діяльності учнів;
- не повною мірою реалізує мету й завдання виховних заходів;
- не завжди аргументує оцінювання рівня вихованості учнів;

гностичні:

- демонструє фрагментарні уміння при аналізі виховних заходів, рівня сформованості класного колективу, при виявленні педагогічних проблем та способів виходу з них;
- не вміє аналізувати власну діяльність, оцінювати результативність проведеного виховного заходу і не реагує на зауваження вчителя, методиста із педагогіки;

- при оформленні конспекту залікового виховного заходу припускає значну кількість помилок;
- не уміє вносити конкретні пропозиції щодо удосконалення виховної роботи;
- демонструє фрагментарні вміння при аналізі рівня розвитку класного колективу.

комунікативні:

- у процесі спілкування з учнями, класним керівником, методистами провокує конфліктні ситуації;
- не завжди правильно реагує на зауваження вчителів, класного керівника, методиста з педагогіки.
- не завжди уміє встановлювати контакт з учнем чи групою учнів;
- не завжди уміє обирати правильний тон і стиль спілкування з учнями, колегами, батьками.

організаторські:

- не завжди вміє організувати та об'єднати членів колективу для виконання виховного завдання;
- не завжди вміє управляти поведінкою та діями учнів, при цьому припускається значних помилок.
- не зовсім вдало організовує власну педагогічну діяльність, при цьому припускається значних неточностей у формулюванні мети, завдань, доборі методів, прийомів та засобів виховної роботи тощо;

«Незадовільно». Відсутня систематичність у роботі студента у закріпленому класі. Не виконав завдання з педагогіки і організації виховної роботи, передбачену програмою педпрактики. Припускав суттєві помилки, пов'язані зі знанням теорії та методики виховання та методики виховної роботи класного керівника. Не реалізував технології проектування, здійснення та діагностування виховного процесу загалом та залікового виховного заходу зокрема. Звітна документація не відповідає вимогам, визначеним кафедрою педагогіки та освітнього менеджменту.

У студента на недостатньому рівні сформовані професійні компетенції:

проектувальні:

- безвідповідально ставиться до перспективного й тижневого планування виховної роботи в класі;
- припускається значних помилок при плануванні виховних заходів;

конструктивні:

- при плануванні мети, змісту, методів і засобів виховання припускається значних помилок;
- не вміє складати конспекти виховних заходів;
- не враховує вікових особливостей учнів при організації виховної роботи;

процесуальні:

- не може під час проведення виховних заходів залучити учнів до активної діяльності;
- під час проведення виховного заходу не може вільно відновити розроблений матеріал;
- на виховних заходах не вміє реалізувати поставлену мету;
- не вміє оцінити рівень знань, умінь і навичок учнів;

гностичні:

- не вміє аналізувати власну діяльність, оцінювати результативність проведеного виховного заходу і не реагує на зауваження вчителя, методиста з педагогіки;
- не вміє правильно оформити конспект залікового заходу;
- не вміє правильно виявити педагогічні проблеми та знайти способи виходу з них;
- не вміє правильно проаналізувати стан розвитку класного колективу.

комунікативні:

- не може забезпечити оптимального спілкування з вихованцями;

- у процесі спілкування з учнями, класним керівником, учителями-предметниками та методистами провокує конфліктні ситуації;

- неадекватно реагує на зауваження вчителів, методистів;

- не уміє обирати правильний тон і стиль спілкування з учнями, колегами, батьками.

організаторські:

- не уміє організувати та об'єднати членів колективу для виконання виховних завдань;

- не уміє управляти поведінкою та діяльністю вихованців;

- не може організувати власну педагогічну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 2. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.
4. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. / І. Д. Бех. – К.: Академвидав, 2009. – 246 с.
5. Гречаник О. Є. Управління виховною діяльністю в загальноосвітньому навчальному закладі. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 192 с.
6. Дем'янюк Т. Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі: науково-метод. посіб. – Суми: Видавництво «Антей», 2006. – 383 с.

7. Довідник класного керівника в запитаннях та відповідях / авт.-упоряд. М. Є. Канцедал, О. М. Кравцова. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 384 с.
8. Дубінка М. М., Уйсімбаєва Н. В. Організація виховної діяльності в дитячому оздоровчому таборі. Навчально-методичний посібник / М. М. Дубінка, Н. В. Уйсімбаєва. – Кіровоград: ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2011. – 272 с.
9. Книга класного керівника: Довідково-методичне видання / Упоряд. С. В. Кириленко, Н. І. Косарева. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 560 с.
10. Кондрашова Л. В., Лаврентьєва О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л. В. Кондрашова, О. О. Лаврентьєва, Н. І. Зеленкова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008 – 187 с.
11. Кравцова Т. О. Соціально-педагогічна діяльність із студентською молоддю в умовах соціокультурного середовища ВНЗ / Т. О. Кравцова // Наукові записки. – Вип. 97. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – С. 150-155.
12. Краснощок І. П. Особливості системи виховної роботи у вищому навчальному закладі / І. П. Краснощок // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. В. В. Радул [та ін.]. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – Вип. 93. – С. 83-88.
13. Краснощок І. П. Умови ефективного розвитку студентського самоврядування / І. П. Краснощок. // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. В. В. Радул [та ін.]. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – Вип. 97. – С. 155-160.
14. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / А. І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005 – 486 с.
15. Настільна книга класного керівника: навч-метод. посіб. / А. І. Кузьмінський, С. В. Омеляненко. – К.: Знання, 2012. – 262 с.

16. Омельченко Л. П. Настільна книга класного керівника. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 288 с.
17. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів: наказ... від 31.10.2011 р. № 1243 // Вихов. робота в шк.: наук.-метод. журн. – 2011. – № 12. – С. 2-26.
18. Положення про організацію освітнього процесу в Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка на 2015–2016 навчальний рік. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – 70 с.
19. Положення про організацію педагогічної практики в Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – 40 с.
20. Соціолого-педагогічний словник / За ред. В. В. Радула; Вид. 2-е. – Харків: видавець ФОП Г. Озеров, 2015. – 444 с.
21. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. / Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. – К.: «ЗНАННЯ», 2008. – 415 с.
22. Холковська І. Л. Організація діяльності класного керівника. / І. Л. Холковська, Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2010. – 194 с.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА (ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ПЕДАГОГІКИ)

(навчально-методичний посібник)

Радул В.В.

Кравцова Т.О.

Краснощок І.П.

Підп. до друку 24.06.2016 р. Формат 60×90/16. Папір офсет.
Ум. др. арк. 7,8. Тираж 300. Зам. № 8286.

РЕДАКЦІЙНО–ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Кіровоградського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кіровоград, вул. Шевченка, 1.
Тел.: (0522) 28 59 84.
Факс.: (0522) 24 85 44
E-Mail.: mails@kspu.kr.ua

СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ
ДО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ,
ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.